

A SZEGEDI CHEVRA.

A
SZEGEDI CHEVRA

1787-TŐL 1887-IG.

ÍRTÁK
LÖW IMMÁNUEL ÉS KLEIN SALAMON.

KIADJA
A SZEGEDI CHEVRA KADÍSA.

SZEGED, 1887.

Handwritten signature or stamp, possibly reading 'L. Löw'.

ENGEL, ADOLF, (GEZUGT NACH DER MÜNCHENER SENCKENBERG).

A CHEVRA TAGJAINAK.

TARTALOM.

	Oldal.
Bevezetés	1
Jelenlegi tisztikar	8
A gondnokok betöltendos kimutatása 1787 1887	7
A chevraák eredete	11
Képzilés intézmények	12
A chevra kadisa neve	13
A Bruderschaftok	14
Bruderschaft és chevra	17
Huzai chevraák keletkezési ideje	19
A szegedi chevra alakulása	19
A szegedi chevra újjalakulása	20
A tiszakönyvek	21
Első alapszabályok	23
A viszonyok változása, alapszabályok módosulása	29
A tagok viszonya a chevrahoz	32
Eggyelem	34
A chevra viszonya a hitközséghez	35
Zsinagógai jogok	36
Évenkénti ünnepély	36
Házkorok	38
A chevra pénzkészítése	38
Alapítványok	40
A chevra működési köre	41
Kórház	41
Menház	41
Temetés	41
Első temető	49
Az első temetőből exhumáltak névsora	50
Második temető, mellékelt kórajazsal	53
Sírkövek	54
Sírítatók	59
Sírversek	61

FÜGGELEK

I. A jelenlegi tagok névsora	71
II. 1886-odiki mérleg és vagyonskimutatás	80
III. A jelenlegi alapszabályok	81
IV. Az első alapszabályok	103
V. 1824-ediki módosítások	110
VI. Menház-szabályzat	113
VII. Házkorok-névsor	118
VIII. Pótlások és javítások	121

Kíváló kegyelettel ápolja a zsidóság azon legsajá-
tabbá vált s szellemét legszembeötlőbben kifejező intézmé-
nyét, amely a betegek, haldoklók és holtak körül vég-
zendő kegyes szolgálatok teljesítéséről van hivatva gon-
doskodni. E kegyelet nyilatkozik a szent egyletek átül-
tetésében a zsidóság talajába, nyilatkozik ez egyletek
elterjedésében, fenntartása s felvirágoztatásában, s nyi-
latkozik abban is, hogy a hazai¹⁾ hitközségek a chev-
ráknak hatáskörét nagyobbára csorbítatlanul engedik fenn-
állani, őket jogaik és kiváltságaik élvezetében nem hábor-
gatják és működésükben támogatják, ami egyébiránt a
tapasztalat tanúsága szerint a hitközségeknek maguknak
is csak előnyére válik. Ezen körülmények a chevráknak
a hitközségek kebelében önálló létet biztosítottak, úgy,

¹⁾ Sajnos, hogy külföldön, pl. Németországban e viszony sokhelyt egészen más
képet nyújt. Ott a chevra teendőit nagyobbára a hitközségek vették át, amelyek az
egészt tisztán üzleileg szokták kezelni. Ily teljesen rideg kezelés képét nyújtja
például a frankfurti hitközség temetési rendtartása (Begräbnisz-Ordnung für die isr.
Gemeinde der Freien Stadt Frankfurt, Frft a. M. 1863), mely a rendőri és köz-
egészségügyi szabályoknak megfelel ugyan, de a hitfelek tiszteltetbéli képviselőinek
részvétele nélkül, egészen a temetkezési vállalatok mintájára jár el. Brünneben a
hitközség egy szakosztályn végzi a Chevra Kadissa neve alatt ennek teendőit, de
azért külön fővétel és tagsági díj fizetendő s a pénzkezelés is teljesen független a
hitközségtől. Egészen eltér ettől s hazai viszonyainkhoz hasonlít azon kép, melyet
az 1816-ban keletkezett müncheni chevráról ennek 1867-ben megjelent alapszabályai
nyújtanak.

hogy a chevra tagjai magukat bizonyos önértéssel kiváltságos osztály részeseinek tekintették, míg egymás között a közös nemes törekvések s az önkényt vállalt kötelességek és kegyes szolgálatok alapján a testvéri összetartozás érzése kapcsolta össze a tagokat.

A megváltozott viszonyok dacára a chevra köréből ezen érzelmek manapság sem vesztek ki teljesen és egyrészt ezeknek következményekép, másrészt ezeknek ébresztésére kívánta a szegedi chevra fennállásának százados fordulóját megünnepelni.

A chevranak a legrégibb alapszabályok 19-edik §-ában is kifejezést lelő hagyományai követelik, hogy ünneplése két irányban nyilvánuljon: az egyik, hogy a tagok Isten ígéjének hirdetését, a jótékony, emberszerető s kegyes működésre vonatkozó régi tanításokat s ezeknek alapján a chevra szent feladataira való buzdítást meghallgatók az Isten házában egybegyűlnek, a másik, hogy közlakomán — hagyományos nevén „chevra szúda“¹⁾ — a chevra tagjait összefűző testvéri köteléket szorosabbá fűzni igyekeznek.

Mindkét iránynak eleget kíván a chevra ezúttal is tenni, azonban tekintve az ünnepély jelentőségét, ez alkalommal tovább óhajtott menni, s ezért elhatározta, hogy történetének azon mozzanatait, amelyek a chevra tagjait jelenben vagy jövőben érdekelhetik, közzététessenek. Ezen szempontból kívánja a jelen füzet az egyesület múltját tárgyalni, reméli azonban, hogy a kizárólagos helyi érdek mellett némi általánosabb érdeket fog neki kölcsönözni azon körülmény, hogy a helybeli chevra élete és működése egyéb chevrákétól lényegesen nem különbözvén, vázlatunk

¹⁾ Az első ily lakoma 1807-ben tartott. Ra következnek 1811, avatnak újholdján, 1824. adar újholdján, 1827. adar 10., 1833., 1838., 1844. adar újholdján, Kohen Ábrahám házában, 1855. dec. 25—29, (tagok felvételi díjaiból befolyt ekkor 2307 frt), 1867. adar 19., febr. 24-ikén, 1878. Chanukkah dec. 25—28-ikén.

egyúttal az egész intézmény történetének mintegy mutatóványául szolgálhat.

Sajnosan tapasztaltuk e történelmi kutatásnál, minő kevés érzékkel bírnak hitközségeink és egyleteink saját

*) A hazai chevra-közül tudunkkal kező tett közé hasonló célszerű emlék-könyvet. Az egyik az aradi, mely 150 éves fennállása alkalmából a bithözség jeles főjegyzője által következő című füzetet tetteit közlé: Von 1729 bis 1879. Festschrift zur Feier des 150 jährigen Bestandes der Arader Chevra-Kadisha (ar. Bruderschaft für Krankenpflege und Todtenbestattung im Geiste jüdischer Frömmigkeit.) מאמרי חסד וחסד שנים רבות נאמן נאמן Verfasst und den geehrten Mitgliedern der Chevra-Kadisha gewidmet von Leopold Rosenberg, Obernotär, Besitzer des goldenen Verdienstkreuzes mit der Krone. Arad, 1879. 60 l. — Kimeritöbben s összefüggőben e füzetnél adja elő Hochmuth Ábrahám veszprémi rabbi a veszprémi chevra történetét: Rövid történelmi vázlat a veszprémi Chevra-Kadisha alakulása s fejlődéséről. Ezen egyesület évszázados jubileumának ünnepélye alkalmára az előjárdáság megbízásából. Veszprém, 1881. 32. l. 4°.

A nagy-kanizsai chevra a következő füzetet adta ki: Alphabetisch-geordnetes Namens-Verzeichniss der im isr. Friedhofe zu Gross-Kanizza ruhenden Verstorbenen. Geht bis zum Jahre 1865. Gr.-Kanizza, 1865. 46. l. 8°. Érdekes régi statútumokkal (1693-ból) diecekszik a gödöllői (Mórvaországi) chevra. Ezek a Neuzeit 1864-diki évfolyamában közzétettek s innen átvette Friedländer M. H., Tiferet Jisrael Brünn, 1878. 107. l.

Alapszabályait tudunkkal a következő chevra-k tették közzé:

Arad. Statuten der Arader isr. Bruderschaft für Krankenpflege und Leichenbestattung im Geiste israel. Frömmigkeit. Arad, 1865. 26 l. (Német.)

Statuten der Arader Chevra Kadisha Bruderschaft für Krankenpflege und Leichenbestattung im Geiste israel. Frömmigkeit Arad, 1885. 46. l. (Német.)

Anhang. Taanatorium für Leichenbegängnisse.

Becs. Statuten des unter den israelitischen Einwohnern Wiens bestehenden Vereines für fromme und wohlthätige Werke: חברה חדישא רביקה חולים הלויית (Die heilige Genossenschaft zur Förderung des Krankenbesuches, des Leichenbegängnisses und der Mildthätigkeit.) Wien, 1854. 16. l.

Leichenhof-Ordnung für den Central-Friedhof (Abtheilung der isr. Cultusgemeinde.) Wien. (1884.) 14. l. 4°.

Ezenkívül 6 autographalt Instruction für 1. die Chevramänner, 2. die „Frommen Frauen“, 3. den Friedhofsverwalter, 4. den Friedhofsaufscher, 5. die Friedhofdiener, 6. den Wächter in der Leichen-Kammer. 1885.

Zur Erinnerung an die General-Versammlung des Vereines für fromme und wohlthätige Werke: Chevra-Kadisha, 19. April. 1863. Wien. 34. l.

multjuk, történelmük iránt. Már hetven év előtt utalt *Zunz* arra, hogy a hitközségek könyvei a történész számára minő fontos anyagot tartalmaznak (Ges. Schriften I. 16.), de azért még mindig sok régi községi és chevra-könyv

Rechenschafts-Bericht des Chewra Kadischa Vereins für fromme und wohlthätige Werke 1882., 1883., 1884. Wien, 1885. 54. l.

Ó-Buda. Az ó-budai izr. szent egylet, „Chevra Kadischa“ alapszabályai. — Statuten des Altöfner isr. heil. Vereines „Chevra-Kaditscha“, Bpest. 1887. 36. l. (Magyar-német.)

Békés-Csaná. A B.-Csanai Chevra Kadischa egylet alapszabályai. — Statuten des R.-Tsabner Chevra-Kaditscha Vereines Budapest, (1886.?) 37. l. (Magyar, zsidó-német.)

Csáktorny. Statuten des Bruderschafts-Vereines Chewra-Kadischah in Csakatura. Varsai, 1881. 16 l. (Német.)

Drezda. Statut der israelitischen Beerdigungs-Bruderschaft zu Dresden 5613. (1853.) Drezda. 16 l.

Gyöngyös. A gyöngyösi „Chevra Kadischa“ (izr. szent-egylet) alapszabályai. Gyöngyös, 1886. 20 l. (Magyar-zsidó-német.)

Gyulafehérvár. Statuten des israelitischen Bruderschafts-Vereines für Krankenpflege und Todtenbestattung zu Karlsburg. Karlsburg, 1872. 16 l. (zsidó-német.)

Hannover. Statuten des Wohlthätigkeits-Vereines der Synagogengemeinde Hannover. Hannover, 1885. 26 l.

Köln. Statuten der [Chevra gemiluth Chasodim] Gemilut Chasodin-Verein zu Köln. Köln, 1885. 16 l.

Közzeg. Statuten der Chewra Kadischa in Güns. Festgesetzt in der Generalversammlung vom 15. Febr. 1884. 14. l. (Német.)

Liptó-Sz.-Miklós. Statuten für die Chevra-Kaditscha (Heiliger Verein) Liptó-Szent-Miklós. Liptó-Szent-Miklós, 1885. 20 l. (Német.)

Losonc. A losonci és losonc-tugári izr. betegpótlási és temetkezési egylet alapszabályai. Statuten der Chewra-Kaditscha Losonc und Losonc-Tugár 1876. (Losonc, 1881. 64 l. (Magyar-német.)

Makó. A makói izraelita temetkezési szent egylet alapszabályai Szeged, 1884. 26 l. (Magyar.)

מקו מקדש הטהור והטהור המקדש הטהור הטהור Statuten des heiligen Bruderschafts-Vereines in der israelitischen Cultusgemeinde zu Makó mit einstimmiger Annahme sämtlicher Vereinsmitglieder im Jahre 5647. Ofen, 1871. 36 l. (Zsidó-német.)

pusztul s vesz el, mert nem ismerik históriái értékét. Bárha indíttatva éreznék magukat hitközségeink és chevra'ink, hogy régi könyveiket, s a hol van — bár ritka eset, hogy

Miskolc. Az 1768 év óta fennálló Miskolci izraelita szent egyeslet „Chevra-Kadischá“ alapszabályai 1886 évben — Statuten des seit dem Jahre 1768, bestehenden „Chevra-Kadischá Vereins“ zu Miskolc 1886. Miskolc, 1886. 40 l. (Magyar.)

Nagy-Becskerek. Statuten der Gross-Becskereker Chevra-Kadischá. Gr.-Becskerek, 1885. 24 l. (Német.)

Nagy-Kanizsa. Statuten der Chevra Kaddischá zu Gr.-Kanizsa Gr.-Kanizsa, 1877. 18. lap.

Pápa. Sanctionirte Statuten der Chevra-Kadischá zu Pápa. 540/1879. Pápa, 1880. 32 l. (Német.)

Pest. A Pesti izr. szent egy-let „Chevra Kadisa“ alapszabályai. Statuten des Pester israel. heiligen Vereins „Chevra Kadischá“. Budapest, 1885. (Magyar-német.) 64. l.

Posen. Revidirtes Statut der חברה מדישא בכור חולים וגמילות חסדים Israelitischen Kranken-Verpflegungs- und Beerdigungs-Gesellschaft zu Posen. Posen, 1872. 20. l.

Prága. Statuten der Prager israel. Beerdigungs-brüderschaft חברה מדישא וגמילות חסדים bestätigt von der hohen k. k. Statthalterei mit Erlass vom 21 December 1866. Zahl 50922. Prága 1884. 32 l.
Hausordnung der israelit. Beerdigungs-brüderschaft in Prag. Év nélkül.
Dienstreglement für die Todtengräber. Prága. Autogr. 1876. 8.

Speier. Statuten des israel. Wohlthätigkeits Vereins „Ez Chajim“ zu Speier. Speier, 1869. 14. l.

Stettin. Statuten des Wohlthätigkeits- und Beerdigungs-Vereins der Synagogen-Gemeinde zu Stettin. Berlin, 1872. 20 l.

Szabadka. Alapszabályai a szabadkai izr. testvériségi (Chevra Kadischá) egyesletnek. Szabadka, 1885. 22. l.

Székesfehérvár. A székesfehérvári izr. vallásközség „Szt. Testvér“ (Chevrakadischá) temetkezési egyesletének alapszabályai. Székesfehérvár, 1884. 10 l. (Magyar.) — Statuten des heil. Vereins Chevrakadischá zu Stuhlweissenburg. Stuhlweissenburg 1881. 12 l. (Német.)

Tata. A Tata-Tóvárosi kerületi [Chevra-Kadisa] alapszabályai. Tatán, 1882. 20 l. (Magyar) — Statuten der Totis-Tovaröser Bezirks Chevra-Kadischá. Totis, 1882. 20 l. (Német.)

van — levéltáruknak történelmi érdekű adatait s okmányait és temetőik régibb sírköveit publikálják.¹⁾

Mielőtt a történeti emlékezések előadását megkezdendők, közöljük a chevra jelenlegi tisztikarának és a lefolyt században működött elnököknek és gondnokoknak névsorát.

Temesvár. Statuten der Temesvarer Chewra Kadischa, angenommen durch die am 6. Februar 1881. abgehaltene Generalversammlung der Vereinsmitglieder. (Autographia.)

Ujvidék. Statuten der Chewra-Kadischa in Neusatz, Neusatz, 1835. 20 l. (Német.)

Vágujhely. Statuten für den Waag-Neustädter israelit. heiligen Verein für Krankenpflege und Leichenbestattung. Vágujhely, 1881. 28 l. (Német.)

Veszprém. A veszprémi Cherra-Kadischa jólékony egyesület alapszabályai. Veszprém, 1877. 20 l. (Magyar.)

¹⁾ Megszívelendő módon szólott fel ez ügyben *Arnbaum David* (l. Hooszilf Varsó, 1886. 212—214. l.)

Előjáróság:

Fosztalekbeli elnök: Várhelyi Dr. Róza József,
a fiúházig elnöke.

Főgondnok: Mikló János.

Szendokok (gabók): Blanz Vilmos, Frenkel József,
Schwarz Emanuel, Seifensieder Mór.

Szintáros: Fatacsó Béla.

Ágyas: Dr. Solgár Sándor ügyvéd.

Sítház: Klein Salamon.

Választmányi tagok:

Oriskai János, takarékpénztári fő- könyves és kereskedelmi iskolai tanár.	Vövinger Salamon, fahuzeshedő.
Szinner János Ignác, terményke- reskedő.	Vövény Herman, fűszerüzemeltető.
Dr. Csontos Ignác, kir. ügybírói bizó.	Blagay Miklós, ügyvéd.
Dezsi Ferenc, gazdász.	Menbauer József, szobrász.
Domán Miklós, papfőgondnok.	Molnár Lipót, aranyműves.
Buzási Benczák Antal, nagy- kereskedő.	Pollák S. Károly, kereskedő.
Dr. Engel Mór, ügyvéd.	Schäffer Sigmund, szappanos.
Schick Miklós, takarékpénztári adóügyi igazgató.	Schneider Antal id., magánorv.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Schwarz Bernát, vállalkozó.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Seifmann Mór, kőműves, cs. kir. udvari vállalkozó.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Székely Sigmund, szobrász.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Dr. Székely Károly, ügyvéd.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Székely Vilmos, gazdász.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Vass József, nagykereskedő.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Várnai Lipót, könyvkereskedő és könyvnyomtatványgyártó.
Schick Dávid id., szőlőművelő.	Wéber Sándor, kereskedő.

Alapítvány-ellenőrző bizottság:

Schick Dávid id.,
Buzási Benczák Antal,
id. Schick Dávid.

A gondnokok (gabbóim) betűrendes kimutatása.¹⁾

1787—1887.

Ausländer Ábrahám 1805.

Ausländer Jakab 1825. 1830—1832.

*[Ausländer] Irsa [Salamon] Kálmán 1814.

*Ausländer [Simon] Smáje 1835—1839. 1857. 1863—4.

Elnök 1871—84.

*Bamberger [Sámuel] Samsón 1860—5.

*Basch József 1824. 1837—42.

Beinhauer Salamon 1871.

[Blaiz] Eibenitz Chájim Untergabbaj 1828. 1833—34.

[Blaiz] Eibenitz Mózes 1812—1813.

Blaiz Vilmos 1867—68. 1871—81. 1885—87.

Breitner Ábrahám Untergabbaj 1835—41. Gabbaj 1843—46. 1848—50.

Cajus Mendl 1807—9. 1811—1813. 1815—16. 1826.

Czinner Emánuel 1879—1883.

Czinner Salamon 1852—62.

Czinner[Vilmos] Wolf Untergabbaj 1828—29. 1835—36.

Gabbaj 1842—51.

Deutsch Dávid 1820. 1835.

*Deutsch Hirs 1800—1804. *1807. 1818—1819.

Deutsch Izrael 1826—27. 1833—34.

Deutsch Salamon 1811.

Fahn Adolf 1880—84.

Fischer Jónás 1852—55.

Fleischer Sámson 1847. 52.

¹⁾ A * gal jelzettek, mint a hitközség elnökei egyuttal a chevra elnökei is voltak. A dült betűvel jelölték életben vannak.

- Freuder József* 1868—1881. 1885—87.
Gottlieb Dávid 1866—67.
Goldschmidt Lipót 1872—75. 1877.
 [Holtzer] Zsámbék Jakab 1799. 1804—11. 1814.
 1820. 1822.
Iritz Ignác 1863—64.
Kirschner Armin 1862—64. 1878—79.
Kirschner Izsák 1867—68.
 *Kohen Ábrahám 1810. 12. 1817. 1821—3. 1826—30.
 1833—34. 1836. 1847—48.
Kotányi Gerson 1850.
Kotányi H. Vilmos 1849. 51. 1871.
Kronstein Vilmos 1870. 76.
 *Lévy Mátyás 1820—23.
 *Lichtenberger Ábrahám 1850—51.
Lichtenberger Gerson 1860—62. 1865.
Milko Jakab 1885—87.
 *Polák Simon Domán 1830—32. 1835. 1842—6. 1856.
Poidesz Ignác 1869—70. 1871.
Politzer Jakab 1810. 1812—13.
 *Politzer Léb 1798. 1803—4.
Politzer Lipót 1883—84.
 *Politzer Salamon 1852—55. 1859. 1867—68.
Pollák Adolf Cipóresz 1865—71. 1876—79.
 *[Pollák] Bonyhád Wolf 1791. 1800—1802. Főgabbaj
 1798—99. Gabbaj 1788—90. 1792—96. 1803
Pollák Jochanan Hirs 1817—1822. 1827—28. 1843—50.
Pollák Júda 1825. 1829—32.
 *Pollák Michael Chájim 1809.
Pollák Sándor S. 1873—75.
Pollák [Simon] Ziml 1831. 1833—42.
Pollák Wolf II. 1856—59.
Pollák Zélig 1800—1805. 1807—10. 1812—17.
Prinz Salamon 1811.

*Reitzer Jakab 1868—70.

*Rósa József 1884—87.

[Rosenberg] Aszód Dávid Untergabbaj 1833—34.

Schäffer M. J. Untergabbaj 1836—40. Gabbaj 1841.

1850—1882.

Schwarz Emdannel 1885—87.

Schweiger Ábrahám 1824.

Schweiger Chájim Léb 1791—99.

Seifensieder Mór 1885—87.

*[Spitzer] Spitz Izrael 1788—91. 1793—97. 1799. 1805.

[Steinitz] Irchódos v. Neustadt Mordechaj 1821—24.

Szégál Mendl 1851.

Szégál Rúben 1833—41.

Szmetán József 1865—66.

Wéber Sámuel 1883—84.

Weisz [Károly] Gábor 1872.

*Wodianer [Fülöp] Feives 1808. 1813. 15.

*Wodianer Sámuel 1816. 20.

biblia utáni kor intézményei túlnyomóan a receptió ^{A chevrák eredete.} termékei s nagy tévedés, ha a zsidó középkort a változatlan állandóság korának tartják, holott az csaknem minden intézményében a folytonos fejlődés és másoktól való receptió példáit mutatja.¹⁾ E történelmi igazság, melyet Löw Lipót a zsidó régiségtanról írt munkája második kötetének visszapillantásában fejteget, bizonyul be, ha a chevrák történetét figyelemmel kísérjük. Ma a chevra a köztudatban a legsajátabb zsidó intézmény és már a múlt század elején úgy nyilatkozik róla a híres Schudt, hogy kitűnik, miszerint ő is sajátos zsidó intézménynek tartja,²⁾ holott az nem egyéb, mint egy középkori német intéz-

¹⁾ Löw Lipót, Lebensalter 360 l. V. B. Zunz, Gesammelte Schriften II, 2. Das Leben der Juden, das Auserliche wie das geistige erscheint als Spiegel von Ideen, welche aus der Gegenwart und der Umgebung eintreten in den Kreis des Nationalen.

²⁾ Schudt, Jüdische Merkwürdigkeiten 1714 II b 341 f.: Die gute Werke sind *Anima Judaismi*, gleichsam die Seele des Judenthums, und ihr fürnehmster Glaubens-Punct, dass man durch gute Werke Gottes Gnade und Soegen verdienen könne, sonderlich so man Armen, Fremden, Krancken für allem aber den Todten gutes thut; ein vernünftiger Jude gab mir bey einer Jüdischen Leich-Begängnis diese Ursach es sei die grösste *nur* *Mixab* oder *meritum* und Verdienst, was man den Todten gutes erzeige; die Lebendigen können es wieder vergelten mit Worten, Werken oder guten Willen, weil aber der Todte nichts mehr vergelten kann und Gott doch kein gut Werk unvergolten lässt, so tritt Gott selbst an des Todten Stelle, und vergilt die ihm erwiesene Wohlthat; So ist dann unter unsern Juden eine besondere, doppelte Todten-Gesellschaft, darin die reichste und vornehmste Juden

ménynek elfogadása, mely a zsidóság által assimiláltatván, mint vallása szellemének megfelelő intézmény ápolgatott, fejlesztetett és fenntartatott mai napig, a midőn eredeti mintái már közel 3 század óta elenyésztek.

hiány
intézmények

A talmad korában ¹⁾ már voltak egyesületek.²⁾ melyek a temetést ellátták, közelebbi hireink azonban ezekről nem maradtak fenn. Természetes, hogy később is mindig gondoskodott a zsidóság a halottak eltakarításáról, amely a zsidó vallásos tanok szerint oly kiváló helyet foglal el a kegyes tettek között. Mindig voltak a községek tagjai között a halottak eltakarítása céljából alakult csoportok, s még a 14-ik századbéli írók is csak ezekre reflektálnak, nem pedig külön szervezett egyletekre.³⁾

sind, viel darauf spendiren, und sich glücklich schätzen, wann sie in solche Gesellschaft gelangen können, man nennt sie sämptlich von den von die Männer der Erzeigung der Barmhertzigkeit; die eine Gesellschaft hat nur die Aufsicht und Beförderung des Grabs, dabey sie auch wohl selbst Hand mit anlegen, heissen ingemein קופה קברות Kuphe Kafrónim die Gesellschaft der Todten-Begräber, die andere Gesellschaft קופה גמילות חסדים Kuphe Gamilos Casódim die Gesellschaft der Erzeigung der Barmhertzigkeit, sind ihrer 18, nennen sich dahero חיי חיים Leben, welches hebräische Wort in der Zahl 18 beträgt, diese besuchen und trösten den Kranken, tragen den Todten auf einer Baar zugedeckt auf den Kirchhoff.

Schuld u. o. IV. 414. Elmondja, hogy egy zsidóval a temetésről, mint kegyes tetről vitalkozott s a zsidónak feleletét küldi:

Er widerredete: „Bey euch Christen ist das Todten Begraben so eine kostbare Sache, und erfordert so viel Geld, dass sich mancher mehr umb die *Leich-Karten*, als umb den Todten selbst bekümmert; bei uns Juden aber geschieht alles umsonst und kostet die Leydragende gar nichts, welches ja ein gut Werck und den Betrüben ein grosser Trost ist.“

Dahero dann unter den Juden der Gebrauch entstanden, dass sich eine Gesellschaft umb die Todten zu begraben, zusammen geschlagen.

¹⁾ Már az új testamentum egy elbeszélésben Act. V. 6. 10. kereste a tudósok fantáziája ilyenféle egyesület szolgáit.

²⁾ Moed kat. 17^b. Ben Chananja (1865.) VIII. 98. V. 6. Vortrag bei der am 13. Jan. 1850 stattgehabten Säcularfeier der isr. Kranken-Verpflegungs-Gesellschaft und der Beerdigungs-Brüderschaft zu Dresden, im Namen und zur Weihe der Beerdigungs-Brüderschaft gehalten von Dr. B. Bear. Dresden, Mendel. 1850, 8° 22. 1. Röviden kivonatolva: Literaturblatt des Orients 1850, 95. L. Geiger, Urchrift 122.

³⁾ Szászok társulata קופה קברות említették a 14-dik század második felében, Gudemann, Gesch. d. Erziehungswesens 1880., 50. l. jegyzet. -- Margaritha, der gantz Jüdisch Glaub, 1544., még nem említi a chevrat.

Ily külön szervezett egyletekkel csak a tizenhatodik században találkozunk: nevének ^{A chevra} חברה derisza a „temetkezéssel foglalkozók (sírások) szent egylete“, majd ח' ק רגמולית חסרים „szeretetet gyakorló szent egylet“, volt.¹⁾ E nevet illetőleg megjegyzendő, hogy az חברה ²⁾ derisza ami a régi, már a bibliában³⁾, továbbá a hasmoneus zsidó pénzekben és a misna korabeli művekben⁴⁾ előforduló חבר szónak aramizált formája, amely helyett puristák szerették a bibliai חבר ⁵⁾ szót, vagy a misnai חבריה ⁶⁾ szót vagy ennek aram megfelelőjét חבריה tenni. Maga a név a német „der Heiligen Bruderschaft“⁷⁾ a szentek testvérségének utánzása: így nevezték magukat a német Bruderschaftok. Németül a chevra néve régebben s nagyobbára most is Bruderschaft (Totenbruderschaft, Beerdigungsbruderschaft) amely név ugy kormányrendeletekben, mint saját alapszabályaikban előfordul.

E név megadja egyuttal a kellő utmutatást arra nézve is, hol kell a chevra eredetét, mintaképeit keresnünk. Nehogy azonban ugy tessenék, mintha ez ügyben csupán a név azonosságára támaszkodnánk, szükséges a középkori Bruderschaftok, fraternitásokat kissé közelebb-ről ismertetnünk.⁸⁾

¹⁾ Ben Chan u. o. tom. I. L. Cat. Bodl. Nr. 2937: Fft a. M.-ban megjelent 1697-ben: סדר ודמיון חסידים קדושים ודמיון חסידים

²⁾ Így írják régebben. Hasonlóan mondják חברה קדישא (Berach. 9^b és) vagy חברה קדישא (R. Nissim e helyhez) s imaformulákban, V. ö. jekum purkon,

³⁾ Hozzás 6, Példab. 21, 251.

⁴⁾ L. Geiger Urschrift 121. kövr. (hol pótlendő Tosefta B. batra VI. 406, 10, Zuckerm.) Levy, Jüdische Münzen 50 I. חבר ודמיון és חבר ודמיון

⁵⁾ Job 34.

⁶⁾ Geiger u. o. 123. Levy Neuhebr. u. Chald. WB. sv.

⁷⁾ Luther összes művei Jena 1590 I. 207. b. Solche Bruderschaften lassen sich der Heiligen Bruderschaft nennen.

⁸⁾ A Bruderschaftok ismertetését a következő jeles műből merítjük: Krieger Dr. G. L., Deutsches Bürgerthum im Mittelalter, Nach urkundlichen Forschungen und mit besonderer Beziehung auf Frankfurt a. M. Fft a. M. 1868, 178—196. lap.

A Brüderschaf
szellemek

A középkorban a legtöbb német városban az egyesületek egy neme állott fön, mely manapság majdnem nyomtalanul eltűnt, miután azon kor vallásos szellemének szülötte volt s e szellemmel együtt elenyészett. Ez egyesületek az úgynevezett Bruderschaft-ok, melyek északi Németországban *Calandsgild*-áknak¹⁾ Ausztriában *Zech* (céh)-eknek neveztettek.

Céljuk vallásos szükséglet kielégítése, de egyszers mind társadalmi érintkezés és kölcsönös segélyezés volt, úgy hogy szoros kötelékkel fűzték össze a testvérisülteket. Egyházi ily fraternitások régebben léteztek, míg világiak a 14 század óta²⁾ említetnek, s az iparos-segédlek ily fraternitásai is e században keletkeztek s a következőben lettek gyakoribbakká. Mind e társulatok céljai voltak: vallásos gyakorlatok, melyeket közösen tartottak, gondoskodás tisztességes eltakarításról — oly módon, hogy a holtat „testvérek“ vitték sírjához³⁾ — s az elhunyt testvérek

¹⁾ Ily Calandbruderschaft „Kalandos“ társulat *azokban* eddig Kecskenédten, Nagy-Szebenben (három), Segesvárott és egyháziakból álló Liptó megyében (1340) lett kimutva. L. Seiwert, Die Bruderschaft des heiligen Leichnams in Hermannstadt. [Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. N. F. X. (1872) 314 s. köv. II.] Kiváló érdekel a 320 s. köv. II. között 1372-iki alapító levél bír. Lásd Századok 1876. 88 és 343 (confraternitas vulgariter Kalandus nominata). Céljukat ugyanott 89. lapon így találjuk körülírva:

„A középkorban, főként a városokban, nagyon elterjedt társas és egyetl élet egyik nyilvánulása volt. Mint „temetkezési egyeslet“-nek célja a társaság tagjainak s azok családjaiknak ünnepélyes temetéséről gondoskodni, továbbá az elhalt tagok lelkeiért miséket szolgáltatni s a városban levő idegeneket, ha a halál ott érte őket, a végtiszlességben részvételni. A társaság tagjai kötelesek voltak elhunyt társaikat a szent kereszt előlítése mellett kikísérni a temetőbe s a városi pap pedig minden quatember (azaz: reminiacere, trinitatis, Exaltatio és Lucia előtti szerda, péntek és szombat hété napok) alkalmával az elhunytak neveit megemlíteni. Ez volt az egyházi cél, mely a középkor kezdetének örös meggyőződésén alapuló vallásos szellemébe nagyon beillt. De a mint e szellem hanyatlott, a világi célok nagyon is előtérbe nyomultak, nem volt többé elég a tor, mely a temetést követte: a Calandnak zajos összejövetele, vig lakomák napjaivá s a temetkezési egyesletek lakmározási társulatokká lettek.“ L. Du Fresnoie v. v. Kalendar.

²⁾ Ersch u. Gruber, Encyclop. sv Caland szerint már a 13. században említetnek s helyesebben azon századba teendő keletkezésük.

³⁾ Krieger u. a. Neue Folge 1871, 151. I.

lelkiüdvéről minden egyes halálának évfordulóján, vagy az összes elhunytakért egyszerre tartandó gyászistenítisztelet útján, továbbá kölcsönös segély szükség s különösen betegség idején és társas együttlét a testvéreknek borozással egybekötött gyülekezetein. Ezekből a testvérek kötelességei önként következnek; csak azt kell még kiemelni, hogy pénzbeli járulékokat és némelyiknél felvételi díjat (Einstandsgeld)¹⁾ is fizettek, s elmulasztott kötelességek vagy sértések és gyűlések alkalmávali tisztességtelen viselkedésért bírságképen pénzt, a közös mulatsághoz bort vagy az istenítisztelet számára viaszt fizettek. Minden ily társulat egy bizonyos egyházhoz csatlakozott (in eine Kirche gebrudert), amelyben gyakran külön kriptát vagy sírhelyet tartott fönn tagjai számára és soknak különös védszentje is volt. Némelyek csak házasság és polgárjoggal bírókat vettek föl tagokul. A kilépés csak bizonyos összeg lefizetése mellett volt megengedve. A főistenítisztelet a védszent napján tartatott, s e mellett legalább minden quaterember alkalmával egy mise az elhunytakért, a mely utóbbi négy alkalommal (Frohnfasten) szedték be a tagok évi díjjait is (Frohnfastengeld). Az előjárók nevei Kerzenmeister vagy Brudermeister, néhutt mellettük Stubenmeister, a gyűlések rendfenntartói és gazdái és Rechenmeister. A Bruderschaftok nagy része a reformatio által söpörtetett el vagy vált közönséges egyletté, mert Luther élesen kikelt elelnök, kiválóbb egyházi céljaik és dőzsöléseik ellen.²⁾

¹⁾ Például Krieger 190. l. a barchent szövő segédék statutumai szerint: Welcher vnder vnserem hantwerck in die bruderschaft begert vnnder denn gesellen, der sal vgenomen werden mit dryen hellern. A nagyszabeni fraternitas sacri corporis 1525 körül 50 denár felvételi díjat szedett. Archiv u. o. 339. l.

²⁾ Luther összes művei, Jena 1590 I, 207—209: Erdteljes, csaknem reprodukálhatlan kifaradásokkal telt *Sermon von den Bruderschaften* 1519-ből. V. ö. továbbá Seelmesse, Jargeczyten-ről Chytraeus, *Historia der Augspurgischen Confession*, 198 s. és 213 b l. Luther, *Vermahnung an die Geistlichen*, L. Luther szavait: Walch, *Luth. Schriften* XIX 1289. Alt, *Christl. Cultus* 1843, 309. l.

A Bruders-
schaften.

A Bruderschaftok céljai között első helyen ¹⁾ állott és belépésre leginkább buzdított a *Jahrgeszeit*, vagyis az elhalálozás évfordulójának (anniversarium) megülvése. Ezt nagyob-
bára nem egyenként tartották, hanem az összes elhunyt test-
vérekért egy bizonyos napon, amikor az összes tagoknak
meg kelle jelenniök és ez alkalommal némi pénzbeli ado-
mányt az egyház számára áldozniök. A főlemlítendők
nevei külön könyvekben jegyeztettek föl, melyek Todten-
bücher, Memorien ²⁾ nevet viseltek. E névfölolvasás minden
quatember alkalmával, tehát évenként négyszer történt;
megtörtént azonban, hogy fölolvadás helyett a nyomtatott
névsor osztatott ki. ³⁾

A Bruderschaft részvéte azonban már a temetésnél
érvényesült. Ugyanis úgy náluk, mint a céheknél általá-
nosan elfogadott szokás volt, hogy a céh tagjának kopor-
sóját céhbellek vitték. E tisztet vagy sorrendben vagy az
előjárók fölhívására teljesítették, vagy a 4 vagy 8 legifjabb
tagra ruházták. Gyermekeket a legifjabb mesternek kelle
vinnie. A Bruderschaftok e szokása ép a céheknél sok
helyütt egész az újabb időkig fenntartotta magát, sőt a
céhek szintén egész az újabb időkig sok helyütt a halott-
hordást általában teljesítették külön fizetésért. ⁴⁾

A temetés alkalmával a *gyászok/sírel* nagyságára is
súlyt fektettek s azért a Bruderschaftok s céhek egyaránt
elrendelik alapszabályaikban, hogy valamely tagnak teme-
tésén bírság terhe alatt köteles minden tag megjelenni.

Bruder-
schaften és
chevra.

Csak el kell olvasni e sorokat, hogy a chevra minta-
képét a Bruderschaftban minden kételyt kizáró módon

¹⁾ Ersch u. Gruber u. o.: Das war der erste Zweck der Cnlandsverbrüderungen, indem wie angeführt wird, manche Leute in grosser Armut starben und nicht einmal so viel hinterliessen, dass man ihnen nach ihrem Tode Memorien (man) Vigilien und Selmessen halten konnte.

²⁾ Zsidó körökben *Memorbücher*.

³⁾ Krieger u. o. Neue F. 179. 1

⁴⁾ U. o. 151.

felismerjük. Nem kívánjuk itt az azonos vonásokat részletezni, szembeszökő igazságot csak azt vonjuk le a közlőtekből, hogy a chevra a középkori német Bruderschaft átültetése a zsidóság körébe, s hogy a zsidóság kiváló érdeme ez intézmény körül a merésznek nevezhető recepción kívül az intézmény máig való fönntartásában áll.

Bruderschaft
als
chevra.

Ezen módon honosult meg a zsidóság körében azon egylet, mely régibb hasoncélú intézményeinket fölszíva és pótolva, ma a zsidó jótekonyság és kegyesség gyakorlásában oly kiváló szerepet játszik s melynek felvirágoztatására oly méltó buzgalommal igyekszünk.

Ha a Bruderschaftok eredetét a 14-ik, jogosabban a 13-ik század elejére teszik, úgy feltehető, hogy ez intézmény a zsidóság közt nem sokkal később terjedt el. Történelmileg erre vonatkozólag csak akkor fogunk határozottabb tudomást nyerni, ha a zsidó községek és egyletek monographiái nagyobb számmal fognak megjelenni s ugyancsak községek és egyletek régi könyveik történelmi okmányait, alapszabályait s rendtartásait a történelmi kutatás előtt hozzáférhetőkké fogják tenni.

Aligha tévedünk azonban, ha azt állítjuk, hogy a chevrák fénykora a múlt század volt. Elterjedésök ekkor már igen nagy volt, minden hitközség kebelében érezték föllállítasuknak szükségét ¹⁾ és még nem vették annyit a régi hagyományokból, s ami fő, a modern viszonyok nyomása még nem lépett föl, mint a chevra tagjai által személyesen végzendő szolgálatoknak, melyek ez intézmény alapvonását képezik, ellensége és elnyomója. Századunkban a chevrák minden ellenkező igyekezet dacára nagyobbára eredeti működési módjuktól s régi hagyományaiktól elütő,

¹⁾ A morva zsidó hitközségek számára Levus Mózes morva országos rabbi által (meghalt 1758-ban) kidolgozott és másolatban hitokomban levő (Ben. Chan. IX. 38.) alapszabályok hetedik fejezetének első pontja így szól: „Illd és rendjén való, hogy minden községben legyen chevra kadisa, וְכָל קְהִלָּה בְּיָדָהּ חֵבְרָה קַדִּישָׁה”.

A chevra, de azért az intézmény szellemét fenntartó irányban fejlődtek s újabb viszonyok és igényekhez kénytelenek simulni. Nem maradt el külföldön még a régi chevraák főszlása sem: örökükbe részint a hitközségek, részint egyéb jótékony egyletek léptek.)

A főnnálló chevraák közt legrégibbnek tartatik a prágai, mely 1564-ben alakult, és amely szervezetét és eredeti alapszabályait a hírneves rabbi Jehudah Lewa b. Becaleltól (der hohe Rabbi Löw,²⁾ meghalt 1609. aug. 22.) származtatja.³⁾ A későbbi hagyomány azt tartja, hogy az ő auctoritása és hírneve következtében terjedt el a chevra kaddisa intézménye az általa megállapított szervezettel és szabályzattal együtt.⁴⁾ Hogy ez utóbbi, a prágai alapszabályok elfogadása más chevraák által és ennek következtében az intézmény egyöntetű elterjedése mennyi történelmi alappal bír, azt csak a részletes kutatás fogja megállapíthatni. Tény, hogy a középkorban országos törvények⁵⁾, városi rendtartások ép úgy vándoroltak, mint a

¹⁾ Lásd fenn i. I. V. 8. a mi Bialistock orosz város intézményéről a Kenészet Jisrael című évkönyv I. 728. lapján mondanak.

²⁾ מלכנו הרב רבי לוי מלכנו, melléknévű krakkói rabbi összehívástett vele, L. Sem hagedolim hechodos Varsó 1864. 62. szám. Zuns 7. M. Ir hacedek Lemberg 1874. 115. l.

³⁾ L. Hock jegyzeteiben Lieben, Gal-Ed, Prag 1836. című műhöz 4. l. — Hübsch, Ad., Festrede bei der 300-jährigen Jubiläums-Feier der Prager Beerdigungs-Brüderschaft, Prag, 1864, 20. l. Hübsch a chevra kaddisa e nevét is neki tulajdonítja. Zuns Ritus 152.

⁴⁾ Grün, Nathan, Der hohe Rabbi Löw und sein Sagenkreis, Prag 1885, 15 l. Wertheimer, Jahrbuch für Israeliten 5621, 45 l. Für diese [heiligen Bruderschaften] verfasste vor 200 Jahren ein Prager Rabbiner das Verwaltungsstatut, welches allen in den Judengemeinden Oesterreichs, Russlands und eines grossen Theiles von Deutschland in diesem Punkte geltenden Normen zu Grunde liegt. Csehországra utal benőünket a chevra nőten szának neve: mlatsa — Miskolcon az alapszabályok avatoncoknak hívják. A mlatsa elnevezés ma is szétlűben divk s a régibb statutumokban is használatik, így például a makoí 1748-adiakban (מלכנו). Eredetere nézve cseh szó: mladi (= fiatal, ifjú) melléknévek középfok, mladni, fiatalabb, ifjabb, t. i. az egyesüleinek fiatalabb, nőtlen tagja.

⁵⁾ V. ö. IV. Béla zsidó törvényének ötven éves vándorlását. Muzsánk Ausztriából jött és mint Kohn, A zsidók története Magyarországban I. 101, kimutatta, sorba járta a cseheket, morvákat és lengyeleket s Sziléziába is elvitetet.

zsidó hitközségek és egyetek alapszabályai. Hisz maga szegedi legrégibb statutum is csak a makóinak elfogadása, a mely ismét valószínűleg a temesváriból eredt.

Hazánkban a gyulafehérvári chevra 1665-ben,¹⁾ a vágújshelyi 1679-ben alapítottatott, de természetes, hogy ha az egyes községek történetét jobban fogjuk ismerni, a régi chevrák száma nagyobb lesz.²⁾

A szegedi chevra 1787-ben alakult, az első négy év alatt azonban a kezdet nehézségeivel küzdött, miután gyakorlat és hagyomány híjával lévén, a chevra tagjai kötelességeiket, melyek akkor nagyobbára személyes szolgáltatástól, minő a halottak őrzése, mosása és öltöztetése, koporsó-deszka-készítés, (קְרִיָּה) sírás és a halottnak kivitele a temetőbe tartoztak, nem teljesítették kellően, és a gabba rendelkezéseinek magukat nem vetették alá.

Ennek következtében a község 11 előkelőbb tagja 1791-ben (I-ső Ádár hó 6-án) március 30-án a chevrát újjászervezte.³⁾

1) Ezt állítja alapszabályai előszavában.

2) Néhány chevraának keletkezési éve: Prága 1564, Drezda 1753, Hannover 1762, Bécs állítólag 1764, Köln 1820. Hazaiak: 1729 Arad, 1731 Nagy-Váradi, 1737 Győr, 1739 Bonyhád, 1742 Balassa-Gyarmat, 1751 Pápa, 1768 Miskolc, 1770 Tolcsva, 1779 Hódcs, Pozsony, Verbő, 1782 Várpalota, Veszprém, 1787 Alberti-Irsa, Sziget, 1790 (?) Szabadka, 1791 Pest, 1795 Kecskemét, 1800 K.-Becskerek, 1802 Mármaros-Sziget, 1815 Sajó-Sz.-Péter, 1827 Halus, 1828 Fogaras, 1843 Vác, 1845 H.-M.-Vásárhely, 1850 Ipolyás, 1851 Debrecen, Eperjen, 1852 Kőszeg, 1854 Székesfehérvár. Az egyetek történetéből kiiláglik, hogy módosítandó Kohn (A zsidó tört. Magyarország. I. 151. és 335.) azon állítása, hogy az Árpád-kori magyar zsidó községek valószínűleg a zsidóknál világízerte szokásos temetkezési egyetlettel, az úgynevezett „szent egyetlet”-tel is bírtak.

3) (הן היום דלמטה התאספו איז החתומים דלמטה לקיים מה שאחול ועשית חסד אוזרו חסד של אמת שעושין עם המתים וזכר יש לנו ישראל המדה זו אשר אנו נתיחבב במדות נבד עיב אכינו זרוק חוטרא ובר עיב התאספו איז לחוק היחק בתנאי חטבוארי להבא ונתחדש מהיום דהיינו יא אנשים הנקובי למטה בשמות וולכי האבן יד נליך בפנחן אונד איך נליך נליגט אדר התחייבות כל אחד ואחד חי עיב וולחן יד אבר בפנחן חוץ מאותן יא אנשים אנדרי וואס נב ווילן עסק זיין במעוה רבה בזו אויט ווא אויגעמאכט ווארדן ווער יד תוך דר שבועות ווערט מעלדן אנהק מזו זיין

Ujjalakul-
lás.

A belépők mindegyike 18 garast (פני"ט) tett le felvételi díjul s az alakuló ülés kimondotta, hogy negy-heti határidőn belül bárki beléphet ugyanily felvételi díj mellett, később jelentkezők azonban csak két évi szolgálati idő leteltével vehetők fel.

A chevra ezen ujjalakulása alkalmával következő alapító tagok szerepelnek: 1. *Spitz[er] Izrael első gabbaj, 2. *Bonyhád [Pollak] Wolf második gabbaj, 3. *Deutsch Hirs hitközségi előjáró, 4. *Michael Chajim [Pollak], 5. *Eisenstadt [Mannsberger] Gerson, 5. Galanthai [Schwimmer] Móse, 6. *Kan [Herzl] Jechezkel, 7. Bachrach Juda, 8. *Pollak Zelig, 9. Galanthai [Schönberger] Mechel, 10. *Chajim Léb [Schweiger], 11. *Kecskemét [Prinz] Salamon.

A csillaggal jelöltek utódai jelenleg is tagjai a chevranak.

A chevra történetének főkutforrásai azon törzsköny-

החייבות ליגן חיי פני"ט בגיל אונד גלייך קברן זיין כמו אותן יא אנשים וואס
אבר זיך נישט מעלדן ווערט תוך די שבועות אונד זיך דענאך וויל איינקויפן
מן ערשטליך ב' שנים משמש זיין אונד חיי פנים איינקויפגעלט ואלה שמות
האנשים אשר נקבו בשמות:

הראשון שכראשון היק הריר ישראל שפיץ גבאי ראשון דחיק שני
שכראשון האלף הריר וואלף ביה גבאי שני דחיק הריר הרש דייטש ריה היק
הריר מיכאל חיים והאלוף הריר גרשון אש הגעלה הריר משה גלנדי היק הריר
יהוקאל קין האלף הריר יודא בכרך האלף הריר ועליץ פאלאק התו הריר
מיכל גלנדי ר' חיים ליב המרום הריר זלמן קין ודנה באמת בכר היה נכ
אצלינו החק רק שלא הי' בשורה ולא הי' סרים למשמעתו של הגבאי והיו
סורבין נגד הגבאי ועל כל צרה שלא תבוא לא היה אחר שסר למשמעתו נכ
במלנו מה שהי' לקדם ונתחדש עבשיו שיהי' קיום ומעמד ומצב והיותו תנאי
יזבתו בארובה איה במנקם החק וליתר תוקף ועוז באו האנשים הנל עזה
סה סענעדן יום ה' ו' אדר ראשון תקס"ט לפ"ק.

היק ישראל שפיץ נאם וואלף בן כהריר חיים יצני היק צבי מייטש היק
חיים ליב היק ועליץ ביה יודא ליב ול נאם זלמן בן כהריר ליב זיל.

¹⁾ Ugyanennyi íztettek évi díjjal sok helyütt, pl. a veszprémi 1781-iki alapsza-
bályok szerint. Hochmuth, 5. I.

vek vagy aranykönyvek ¹⁾, melyeket a helybeli chevra ép úgy vezetett s vezet, mint a többi chevra. E törzskönyvek főtartalma az egyesület alapszabályai és a tagok törzslapjai. Utóbbiaknak rendeltetése, hogy a tagok érdemei s esetleg bűneinek följegyzésére s egyéb tudnivalók megörökítésére szolgáljanak.

Ilyen törzskönyve a chevranak *három* van.

Az *első*, legrégibb törzskönyv az 1800-ik évtől az 1832-ig terjed. Tartalma:

1. Az alább közlött alapszabályok.
2. A fontosabb ülésekről fölvett jegyzőkönyvek 1830-ig.
3. A tagok törzslapjai, összesen 101.
4. Számadások ²⁾ és a tagok betűrendes mutatója (a zsidó nevek szerint).

A *második* törzskönyv ³⁾ 1833-tól 1873-ig terjed. Tartalma:

1. A chevra által Montefiore Mózes-hoz 1864-ben intézett üdvözlő irat.⁴⁾
2. Rövid bevezetés a könyv rendeltetéséről.
3. 1—8. l. 11 - 15.^a 16—18. l. a chevra 1833-iki alapszabályai és a megváltoztatásukra vonatkozó későbbi határozatok.
4. 9—10. és 15.^b l. a hazakoroh névsora.
5. Üres lapok.

¹⁾ **ספרים** úgy a mának mint a talmudban előforduló görög származású szó (πύρα) lásd Levy, Neuhebr. u. Chald. Wörterbuch IV. 66. Löw Lipót, Graphische Requisiten I. 102.^a, melyben a közösségi és egyesületi számviteli és törzskönyveket szerették megjelölni. Ily értelemben használja egy anconai egyesület 1886-ban e szót (Hochszil 1886. 210. 220. l.) s általában majdnem mindenütt így nevezték a chevra törzskönyveket.

²⁾ Ugyancsak beszédre volt egybeült is a chevra-törzskönyveknek. Lásd például a vespéremi régi törzskönyv leírását. Hochmuth, 7. l.

³⁾ Ugy ezen, mint a *harmadik* törzskönyv az 1879-iki árvízben megrongálódott, azonban lehetőleg gondosan helyreállítatott.

⁴⁾ Nyomatásban is megjelent külön, foliólakban és azonkívül publikáltatott. Ben Chan. 1864 14. szám és Joseph Kohn, Nevé Thekilloh Lmbg 1868. 27—29. l.

Törzs-
könyvek.

6. 180.^b l. az elhalt chevra-tagok névsora.

7. 1—706. oldalon a tagok törzslapjai.

A *harmadik*, jelenleg használatban levő törzs- v. arany-könyv 1873-ban készült s kötése és egész kiállítása Posner Károly Lajos műintézetét dicséri. Tartalma :

1. Az 1873-iki alapszabályok.

2. Löw Lipót főrabbi ל"ל utolsó betegségének, halálának és végtisztességének leírása héber nyelven.

3. 1200 törzskönyvi lap, melyek közül eddig 660 van felhasználva. Az első lap Löw Lipóté. Ezen foglaltatik következő héber költeménye :

משכיל

לבני ישראל בארץ הגר מומזר שיר
אשר שר ליבש לעף בשנת תרכ"ט

אני אל צור נפשי באן קייתי
ואל עזרתו לנצח אוחילה:
תשועתו מקירות לבי איתי
שמעני אל. לו שי אוכילה

רצוצים שלח חפשי: זאת חליתי
דרור. משפט צדק יה תת תואילה
שאלתי נתן אל מבור עליתי
לשוני תרן בו אשמת אנילה

ישורן: הן לאל. שוכן שמים.
תומר אף תודה כי כלה ועם
ולמה לא תחיה באגודה אחת

תבקש ריב. מרון. אף מיץ אמים
אמר נא עמי: חמאתי השעם
רדוף טוב הרגע! או חמצא נתת.

E kitérés után visszatérünk a chevra történetének folytatására.

Az ifjú egyesület virágzásnak indult és mindjobban igyekezett szervezkedni. Ezért ép századunk elején beszerzette alapszabályait, melyek megállapítása általános

szokás szerint a rabbira bízott. Az akkori rabbi *Rak Eliezer* <sup>Eliezer alap-
szabály.</sup> *Hirs* (működött helyben 1790. dec. 19. — 1843. ápr. 28.),¹⁾ valószínűleg a chevra tagjaival egyetértve, nem tartotta szükségesnek új alapszabályokat szerkeszteni, hanem — mint az általa az első törzskönyvbe sajátkezűleg írott alapszabályok egybevetéséből a szomszédos makói chevráéival kitűnik²⁾ — átvette csekély módosítással ennek taktikonit. Ezen alapszabályzat maga pedig nem volt makói termék, hanem miután szerkesztése idején, 1748-ban a makói hitközségnek csak vallástanítója (móreh cedek) volt, az ottani chevra a temesvári rabbihoz, Eliezer Lipmanhoz (nem családnév)³⁾ fordult és az általa küldött alapszabályokat ösmerte el magára nézve kötelezőknek. Ez alapszabályok valószínűleg a temesváriak mintájára készültek.⁴⁾

Ez alapszabályok 1800 február 25-ről vannak keltezve. Teljes szövegüket függelékben közöljük, itt a főbb pontokat a következőkben ismertetjük:

1. Beteg szegény taghoz fölváltva, sorshuzás szerint [קלפי] két tag köteles virrasztóul menni. Nem taghoz fizetésért fogadott virrasztók küldendők.

2. Erre a kohének is kötelesek, a halál közeledte idején azonban eltávozhatnak, de saját költségükön állítanak

¹⁾ L. Szegedi Zsidók 163. l.

²⁾ A makói chevra-könyv adatait Steinhardt Márk urnak köszönjük. Az ő közlése szerint az alapszabályok a makói chevra könyvébe 1824-ben másoltattak Schönbberger Wolf által, miután 1821 nyarán a régi könyv az úrvész által megrongáltatott.

³⁾ Eliezer Lipman ben Horav Hagodól Binjamin Zeév Wolf a szerint akkor temesvári rabbi volt. Dr. Löwy Mór temesvári főrabbi úrtól reá vonatkozólag a következő felvilágosítást nyertük: Sem a hitközség, sem a chevra könyveiben, sem a sírkertben ily nevű rabbinak nyoma nincs; igaz, hogy a szefárd hitközség feltékenyen őrzött könyvei nem voltak eddig betekinthezők. A szefárd zsinagóga egyik fali imáján azonban a következő sor olvasható:

וְיָהּ יְהוָה יִשְׂרָאֵל כִּי הָיָה מִקֵּד בֶּן הָרֹם הַזֶּה שֶׁהָיָה לְחֶזֶק בֶּן מִנְיָן רַק"ק ט"ו

Ezen kívül a régi chevra-könyvben előfordul ר' יצחק בן ב"ה אבן סיר"ב, tehát a rabbinak, kiről szólunk, hasonló nevű unokája.

⁴⁾ Erre nézve talán a szefárd hitközség könyvei fognak felvilágosítást nyújtani.

helyettest. A halott körüli teendők alól föl vannak mentve, a koporsó készítésénél azonban segédkezniök kell.¹⁾

3. A halott körüli szolgálathoz minden tagnak el kell mennie. Távolmaradás a gabbajnál kimentendő, ki az engedélyt jótékony célra eső váltságdíj lefizetése mellett megadja. Temetés idején minden bolt bezárandó.

4. A koporsót vállon kell vinni, s nem kocsin szállítani.

5. A tagok a gabbajnak 1 frt büntetés terhe alatt engedelmeskedni [parieren] tartoznak. Aki a gabbajt megsérti vagy vele civakodik, 2 frt birságot fizet az egyleti pénztárba.

6. Sírhelyért, Ábrahám apánk példájára, fizetés jár, még pedig csecsemőért $\frac{1}{2}$ rénus forint, gyermekért 30 napostól 7 évesig 1 frt, nőtlenért 2, családosért 4 frt fizetendő, vidéki azonban a chevra által megállapítandó díjat fizeti. Chevra-tagok fél díjat fizetnek. A kinek van miből, a temetési költségeket is tartozik megtéríteni.

7. Hétfőn és csütörtökön a zsinagógában a chevra-gabbaj is gyűjt adományokat.

8. Böjtnapi mincháik micváik a chevráé.

9. Szimchath tóra ünnepén a **חֲתָן חוּרָה בְּרֵאשִׁית וּמִפְטִיר** a chevrát illeti meg.

10. A tóra fölolvassandó szakasza fölkeresésének [חפוש] a jelen nem levőt megillető micvák [שריות] s a kiddus és a havdoloh-bor fölajánlása jogának eladása a chevrát illeti meg.²⁾

11. Az évenként eszközlendő tisztujtáskor a lelépő gabbóim (2) az ujaknak beszámolván, a számadás elkönyvelendő.

¹⁾ Sok helyütt most is érvényben van még.

²⁾ Az 1833-adi alapszabályokban is felsorolva. 13. §. — Margaritha: Der ganz jüdisch Gloub. Ft. a M. 1544: Darnach verkaufen sie ein ampt heist Scheltia, versaumung, das mereke also, Wenn einer durch das ganz jar ein ampt oder tempel dienst in der Kirchen versaumt, so nimpt es der an, der es allhie kanft und verweist.

Ki a reá esett választást el nem fogadja, egy arany (אָר) bírságot fizet.¹⁾

12. Gyűlésben tisztességes öltönyben kell megjelenni, mint a zsinagógában és nem szabad hiábavaló dolgokról beszélgetni.

13. Ha két chevra-tag össze talál veszni, 24 óra alatt ki kell békülniök.

14. A havi gabbaj a következő havinak adja a perselyt és írásos számadást visz.

15. A temetésnél a temetőben ne beszéljen senki illetlen dolgot. Egyáltalában ne sokat beszéljenek ily alkalommal s még kevésbé igyanak.

16. Sírkőállítás engedélyeért helybeli egy rénus tallért fizet. Idegentől a chevra vagyoni állása szerinti összeget követelhet.

17. Az egyik gabbaj a sírásást, a másik a halottmosást ellenőrzi.

18. Ha akár gyermek, akár felnőtt elhal, a haláleset pontosan elkönyvelendő.²⁾

19. Évenként történjék tisztujítás, közlakoma pedig akkor, ha a svat 15-ödiki közgyűlés elhatározza. Újhold napján legyen, s előtte való nap reggelén istenitisztelet után a tagok összegyűlnek s a temetőbe mennek imádkozni s fohászkodni s a rabbi szívreható prédikációját meghallgatni. Estefelé a zsinagógában vagy a rabbi vagy a gabbaj házában összegyűlnek és a zsoltárok egész öt könyvét elmondják minden könyv után kaddist — a melyet a gabbaj el is adhat -- mondva. Újhold napján a választás megejtetik, délben pedig a lakoma kezdődik, melyen mindenekelőtt némi tóra-tanulmány adandó elő, s olyan lesz, mintha az Úr

¹⁾ Ugyannyit rendel fizettetni a veszprémi chevra 1793-ban, Hochmuth 7. l.

²⁾ Ugyanezt rendel a veszprémi chevra 1796-ban, Hochmuth 8. l.

Első alap-
szabály. asztaláról ennének. Azután lakmározzanak s mindenekelőtt sült tojást egyenek . . .¹⁾)

20. Minden tag egy, minden gabbaj két forinttal, a pénztár . . .¹⁾ forinttal járul a lakoma költségéhez.²⁾

21. A belépni kívánó 3 évig mint mlatse szolgál, míg mások belépnek utána; nőtlen embernek nem szabad az asztalhoz ülni.

22. A ki felvételt öhajjt, jelentkezik, és ha tisztességes ember, a lakománál megegyeznek vele a felvételi díjra nézve. Előbb azonban fel kell előtte olvasni az alapszabályokat.

23. Chevratag 13 év alóli fia 1 frt, 13 éven túli fia 5 frtért vétetik föl.

24. Aki ki akar lépni, 2 species tallért fizet bírságkép.

25. Minden tag a törzskönyvben külön lapot kap, melyre esetleg bünei feliratnak.

26. Senki a chevra ellen ki ne keljen.

Ha mégis találkozónék, aki ezt elköveti, úgy a legidősebb chevra-tagok, a gabbóim és a hitközségi elöljáróság közös ülése ítél fölötte.

27. Aki civakodást vagy egyenetlenséget kelt, nem lehet, illetve nem maradhat a chevra tagja.

28. Az ujonnan belépő tag két évig, nőtlen ember egyáltalában nem választható gabbajjá.

29. Sorshuzásnál [a tagokszolgálatának meghatározására] a két gabbajnak s a község bitesének [הבית] jelen kell lennie.

30. Hazkoroh utáni napokon egy gabbaj a chevra-szolga kíséretében házról-házra jár az adományokat beszedni.

¹⁾ Olvashatatlan. L. a függelékét.

²⁾ A lakoma terfélékdíját közönségesen kivetik az összes tagokra, tekintet nélkül arra, hogy a lakomán részt vesznek-e vagy nem. Legtöbb helyütt ez most is így van, így pl. Aradon (1886-iki alapszabályok 18. §.) A költségfőbbletet a lakoma jövedelmeiből szokták fedezni. (L. ugyanott 19. §.)

31. Zsinagógai adományok felajánlása e célra szolgáló <sup>Első alap-
szabály</sup> könyvbe berakandó (einlegen).

32. Ünnepi reggeli isteni tisztelet alkalmával azok hivat-
dók fel, kiket az előtte való napon megejtendő sorshúzás
kijelöl. A sors által megjelölt mást is megtisztelhet a fel-
hívással. Egy-egy felhívásért 18 kr fizetendő.

33. Gyűlés tartandó szat 15-ikén, esetleg, ha mens
Isten viszálykodás támadna, máskor is. Az esetben is, ha
máshonnan hoznak holtat a városba, a gabbóim a chevra
legidősebb tagjaival (összesen 11) gyűlést tartanak.

34. *Hetipénst* (Wochengeld) minden chevra-tag *tschukint*
1 frtot, minden 13 éven felüli mlatse $\frac{1}{4}$ frtot fizet.

35. Rendkívüli kiadások szükségének esetére a két
gabbaj a hitközség előjáróságával egyetemben határoz.
Határozatuk ellen nincs főlshóválásnak helye.

36. A havdolok a zsinagógában a mlatsek és a szolgál-
talt osztatnak ki. Nem tagnak adni tilos.¹⁾ Ha valamelyik
mlatse e tilalmat megszegné, úgy a tizenegyes tanács hatá-
rozza meg büntetését.

Aláírva :

*Michóél Chajim (Pollak),² *Cvi Hirs Deutsch, *Jiszroél
Spitz[er], Feives Wodiáner, *Léb Politz[er], *Zélig Pollák,
*Avrohom Irsa [Ausländer], *Chájim Léb [Schweiger], *Jokey
Zsámbék [Holtzer], Elchanan Reik, Mordechaj Irchódos [Stei-
nitz], L'zer Horgos [Burger], *Zalmen Prinz, *Menachem
Chajjot [Mandl], *Móse Eibenitz [Blanz], *Jisaj b. Móse
[Czinner], Mordechaj Léb Reisinger, *Selómóh Deutsch,
Smuel Wodiáner, *Kalmen Irsa [Ausländer], *Kan Jechez-
kel [Herzl], Smúel Hirs b. Gerson Eisenstadt [Mannsber-
ger], *Chajim Kac [Kohn], *Móse Goitein, Mattiszjah Szgal

¹⁾ Később kiválabb községi, bár nem chevra-tagok is kaptak havdolót. 1833
alapszab. 17. §.

²⁾ A csillaggal jelöltek utódai jelenleg is helyben laknak sa chevra-nak tagjaik.

Első alap- [Levy], *Icek Bernheim, Icek Miskolc [Ausländer], *Cvi Kac [Kohn], *Avrohom Kohen, *Zalmen Schossberg [Schäffer], *Chájim Stern, *Dóvid Aszód [Rosenberg], Mendl Cajus, *Smúel Bród [Cipóresz], *I.Éb Jál [Gyála, Weber].¹⁾

Mint minden kor a maga törvényeiben, úgy a chevra ezen kora is híven tükröződik az általa adoptált eme szabályokban.

Teljesen a régi chevra-k képét nyerjük belőlük, a midőn igen szerény apparátussal végzik az eredeti intentió szerint a gabbóim és tagok személyes szolgálataikat a betegek és holtak körül. Nem hiányzik a képből a régi zsidó községi élet egyenletlenségeinek, apró háborúinak jellemző vonása s a szigorú fegyelem, melylyel a gondnoki s egyleti tekintélyt fenntartani s a viszálykodásnak elejét venni akarták, nem hiányzik sem a nem tag (חור) éles megkülönböztetése a tagtól, sem a chevra zsinagógái jogainak féltékeny körülírása.

Az alapszabályok (תקנות) legközelebbi nagyobb változtatása az 1824. febr. 9-iki chevra-lakoma alkalmával történt (l. a függelékben). E módosításra első sorban az adott okot, hogy némely mlatse vonakodott a reá esett sírásást vagy egyéb kegyes teendőt elvégezni. Erre vonatkozólag az rendeltetik, hogy a vonakodónak törzskönyvi lapja az egybeírvandó chevragyűlés által visszaküldendő, s az illető többé az egylet tagjai közé föl nem vehető. Másrészt a gondnok utasítatik, hogy a szolgálattevők felhívásában kellő sorrendet tartson.

Ugyanez ülés elrendeli: 1. hogy a tagdíjak heti részletekben szedendők be egy chevra-tag és a szolgálta által; 2. haláleset alkalmával a szolgálta a gyűjtő perselyt körülhordja a házakban s a temetés idejét, melyet a gabbaj

¹⁾ Az aláírások száma 36: körülbelül ennyire szaporosított tehát az 1791-iki 21 tag. 1807-ben 100, 1826-ban 249, 1833-ban 283, 1887-ben 415 tagja volt a chevra-nak, a melynek tagszáma nem tartott lépést a biékörség növekedésével.

határoz meg, tudtul adja; 3. az ülés napjától kezdve három ^{módosítás.} éven át senki sem, s ez idő elteltével is egyszerre legfeljebb öt új tag vehető fel.¹⁾

Az alapszabályok később is gyakran módosultak: majd új intézmény tette szükségessé módosításukat, majd a megváltozott viszonyok követelték, hogy újabb intézkedések tétessenek. Kivált a *személyes szolgálatról* volt az, mely alól mindjobban kivonták magukat a tagok, kik inkább az egyet alkalmazottainak megfizették, ha helyettük a szolgáltatókat elvégezték, míg végre a szolgálat nagy része, mint a virrasztás és sírásás, az alkalmazottak kezébe ment át,²⁾ ámbar a halott mosását és öltöztetését ma is egyes buzgó chevre-tagok szokták nagyobbára elvégezni, amit különben 1853-ban a közgyűlés újból sürgetett. Magánál a temetésnél a főgabbaj s a havi, nagyobbára a többi gabbaj is megjelennek s a tagok is nagyobbára szép számmal vannak jelen.

A mlatseknek különösen akkor esett a sírásás terhökre, a midőn 1832-ben az új s a várostól jó távol eső temető használatba vétetett. Ekkor a mlatseknek megengedték, hogy 1 frttal a sírásás alól magukat kiváltsák, míg a virrasztás továbbra is kötelességükké tétetett. 1833-ban már arról van szó, hogy az egész mlatse-szolgálat megválthatóvá tétessék.

E szolgálathoz tartozott az is, hogy a mlatsek a gyűlések — és közlakomák — alkalmával kötelesek voltak az idősebbeknek szolgálni, temetéseknél pedig megjelenni, aminek elmulasztásáért a közgyűlés még 1854-ben bírsággal

¹⁾ A fölvetet nem egészen alap nélkül, másutt is időközönként, többnyire három évenként történt. Így Aradon (Statuten der Arader isr. Bruderschaft für Krankenpflege u. Leichenbestattung 1887. §. 6.) Temesvárt (Statuten 4. §.)

²⁾ Ez történt azon szokással is, hogy a gyásznapokon (ימים אב) tartott istentisztelethez (minjan) a chevre tagjai mentek, míg ma tisztességes emberek mennek. E kegyes és szép szolgálathoz a müncheni statutum szerint ott a tagok sorházás utján rendeltetnek ki.

Működés. fenyeget. A szolgálatba a főmlatsek [Obermlatse] avatták be az ifjabbakat. Ilyenek voltak pl 1827-ben Mendl Szigal [Löwinger] és Chájim Eibenitz [Blanz].

Szolgálatukért a chevra még a harmincas években róluk megházasodásuk alkalmával nászajándékkal emlékezett meg, melynek ára 50 krban volt megállapítva.

Az első sírásók 1827-ben alkalmaztattak, de 1830-ban megkísértették újból a régi személyes szolgálatot behozni, ami akkor nem sikerült, úgy, hogy 1834 óta állandóan fizetéses sírásók vannak alkalmazásban.

Ugyanakkor kellett a nők körüli szolgálatokra női segédszemélyzetet alkalmazni, míg azelőtt a kegyeslelkű nők vallásos buzgóságból végzék azokat.

Második
alapszabály.

Az alapszabályok sokat változván, 1833-ban az új törzskönyv berendezésénél újból összefoglaltattak és a törzskönyvbe ígtattattak. Innen kezdve az alapszabályokon eszközölt módosítások ugyanott gondosan feljegyeztettek. E változások visszatükrözik az igazgatásban beállott újításokat. Így például, mint már említők, a választmány eredetileg 11 tagból¹⁾ állott (2 gabbaj és a legidősebb 9 tag) s a harmincas évek végeig így is maradt, ámbar már 1828-ban fölemelték a gabbóim számát négyre, a kik közül 2 fő- és 2 algabbaj volt (Ober- und Untergabbaj).²⁾ 1833-ban 3 főgabbaj és 2 algabbaj választása rendeltetett el. 1840-ben a választmány 17 tagra (ד"ר ש"ס ב"ר) majd 21-re, végül 1874-ben 31-re (ד"ר ש"ס א"ל) emeltetett.

Harmadik
alapszabály.

Nagyobb mérvű átalakítás alá az alapszabályok 1871-ben estek, amidőn a revisióval megbízott bizottság kérelmére Löw Lipót teljesen új alapszabályokat dolgozott ki, a melyeknek sajátkezüleg írott eredeti példányát a chevra levéltára kegyelettel őrzi.

¹⁾ A tizenegyes szám a régi chevra szokásának felelt meg. Lásd pl. Löwy Israel aus Karlsburg, Statuten-Entwurf für eine Ch. K. nebst einem Spitalr. (Pest, 1871.) I. §.

²⁾ A négy gabbaj tangkülönbsége 1874-ben szüntettetett be.

Ezen alapszabályok úgy a chevra, mint a hitközség ^{Negyedik alapszabály.} által elfogadtatván, 1872-ben kinyomattak és érvényben voltak 1885 végeig, amikor a függelékben közölt gondos előtanulmányok és beható tanácskozmányok alapján és *Levi Immanuel* javaslata nyomán készült s a hitközség s a belügy-miniszterium által is jóváhagyott új, magyar szövegű alapszabályok¹⁾ léptek érvénybe. Ezen új alapszabályok a chevra célját és feladatát következőleg írják körül.

Vallásos hagyomány szerint a chevra :

- a) Szegényeket, különösen szegény betegeket segítse.
- b) Betegeket látogat, zsidó betegek számára kórházat tart fenn.
- c) Haldoklóknál és halottaknál a szokásos szertartásokat és szolgálatokat teljesíti.
- d) A zsidó temetőt gondozza.
- e) Gondoskodik emlékmécsről, esetleg árvák imájáról is, az egyeslet tagjai és nejeik halálának évfordulóin.
- f) A ráá bizott alapítványokat kezeli.
- g) Megállapítja a halottak emlékezte alkalmával föl-méltendők névsorát.

* * *

¹⁾ Magyar szövegű alapszabályokkal bírnak tudunkkal: Makó, Miskolc, Szabadka, Székesfehérvár, Tata-Tóváros, Veszprém, Magyar-német szöveggel: Ó-Buda, B.-Csaba, Gyöngyös, Losonc, Pest. Német szöveggel: Arad, Csáktornya, Gyulafehérvár, Liptó-Sz.-Miklós, Nagy-Becskerek, Pépa, Temesvár, Újvidék, Vágújhely,

A tagok.

A chevra tagjainak jogai lényegesen nem változtak, kötelességeik azonban nagy változáson mentek keresztül, amennyiben nálunk ép úgy, mint egyebütt,¹⁾ a személyes

¹⁾ Érdekes e tekintetben, amit a hannoveri chevra 1886-ik évi jelentésében elmondani szükségesnek lát, Miotán fölemlítté volna, hogy az egyesület a mondott évben fönmállásának 125-ik évét töltötte be, következő megszívelendő szavakkal folytatja:

Der Verein beginnt nun ein neues Vierteljahrhundert und wir können nur wünschen, dass er auch in diesem an innerer Kraft und Festigkeit zunehmen möge. Damit aber dieser Wunsch in der Zukunft sich erfülle, haben wir immer wieder auf die Vergangenheit zurückzublicken. Die Väter sind uns bleiben uns leuchtende Vorbilder jener wahren und echten Liebeshätigkeit, zu deren Uebung unser Verein berufen ist. Diese Art von Liebeshätigkeit liegt nicht sowohl in den Leistungen an Geld, als in den *persönlichen* Leistungen, in den aufopfernden *persönlichen* Liebeswerken. Unsere Vorfahren waren eben von der Ueberzeugung erfüllt, dass sie erst durch diese ihre Zugehörigkeit zum Vereine in Wahrheit bethätigten. Niemand wird es verkennen, dass nach dieser Richtung hin bei uns eine Erkaltung eingetreten ist. Es ist schon sehr häufig vorgekommen, dass zur *Leichenfolge* nicht die vorschrittsmäßige Zahl von Vereinsmitgliedern, wie die Statuten sie vorschreiben, sich rechtzeitig eingefunden. Und was vollends die Leichenreinigung (אשרת) und das Anfertigen von Gräbern anbetrifft, so ruht diese Arbeit gänzlich auf wenigen und stets denselben Personen. Es ist darum dringend geboten, dass die Söhne in die Fußtapfen der Väter, die Jünger in die Fußtapfen der Älteren treten, dass namentlich hinsichtlich der Leichenwaschung und Grabanfertigung die jüngeren Mitglieder sich entschließen hierin die Ältern zu unterstützen und einen Theil dieser Liebeswerke an den Todten auf sich zu nehmen. Im Uebrigen erlauben wir uns auch auf §. 12 der Statuten aufmerksam zu machen, nach welchem jedes Vereinsmitglied verpflichtet ist, nach Möglichkeit auf Ladung des betreffenden Vorstehers die übliche Waschung der Leiche vorzunehmen, auch sich an der Anfertigung des Grabes, wie der Leichenbegleitung zu betheiligen, mindestens aber sich einer dieser Dienstleistungen zu unterziehen.

Die Ausübung von Liebeswerken, welche nicht durch Geld erkauf, sondern nur durch volle persönliche Hingebung bethätigt werden können, hat alle drei

szolgálatok mindinkább gyakorlaton kívül helyeztettek¹⁾ s helyettök a pénzbeli kötelezettségek emelkedtek.

Az évi díj 1 frtról 2-re, majd a növekedő szükséglet kényszere alatt 1887-ben 4 frtra²⁾ emeltetett. A főt-vételi díj is az eredeti 18 garasról már 1849-ben 40 frtra, mint minimális összegre emelkedett,³⁾ s evvel arányban ugy a temetési, mint a hazkoro-h-díjak is feljebb szálltak.

Vereine, welche in den Gemeinden Israels seit den ältesten Zeiten dieselben Tendenzen, wie der unsrige, verfolgen zu „heiligen Vereinigungen“ (חברותא) gestempelt. Sollen dieselben in aller Zukunft diesen Namen und Charakter behaupten, so muss jedes ihrer Mitglieder nach Kräften dazu beitragen, dass sie auch fernerhin in der dem Judenthume eigenen Art Liebe gegen die Kranken und Verstorbenen üben.

Hasonló értelemben nyilatkozik a vespémi chevra történetrója, Hochmuth Abraham is (12. l.): A kényelmesség s a haladó műveltség nem engedték már a jómódú tagoknak, hogy idegen betegeknel virraszszanak vagy sírokat ássanak. Azért iparkodtak a személyes kötelességek ezen teljesítéséből magukat előbb pénzbeli pótlásokkal kiváltani, s végre azokat leráznai magukról. Ezáltal az egyesület eredeti szelleme, mely a kegyelet kifolyásán s a személyes jótekonyságon alapult, egészen változott. Egy, aránylag csekély évi fizetésnek kelle azon személyes kötelességeket pótolni és azok teljesítését hárított szolgákra hagyni. A kegyelet csökkent s a kiadás növekedett. A növekedett kiadások fedezetésének céljából kényszerítve volt az egyesület a főtveteli, a kiválasztott sírokért s nem tagok eltemetéséért díjakat rendkívül emelni, fölszolgálni, s ez viszont visszafélékre vezetett.

4) A székesfehérvári 1881. és 1884-iki statútum már szükségesnek tartja kimondani, hogy „a mosdatás és temetés rituális szertartásai végzésében minden egyleti tag részt vehet“.

5) Aradon már 1865-ben 4 frt volt az évi díj. Ugyanott 100 forintos alapítványt nyúl a chevra örökös tagjává lehetnek a rendes tagok, úgy, hogy az évi díj az alapítvány kamataiból fűdöztek. (1886-iki alapszabályok 16. §.) Egyehütt nagyobbára csak egy forint. Így: B.-Csaba, Gyöngyös, Makó, Újvidék, Vágújhely. Ellenben N.-Becskerekén 2, Bécs 5—10 frt, Temesvárt 3 frt 60 kr, Kőszegen 1 frt 44 kr, Székesfehérvárott 2—4 frt, Liptó-Sz.-Miklós 1 frt 20. Brünmben a tag szabad elhatározás szerint 3 vagy 5 frt. Prágában 18 krajczár ירידיו, kilenc krajczár ירידיו és tetszés szerinti שו"מ fűdöztek. Drezda 3 márká, Hannover 14 m., Köln a személyes szolgálatot teljesítő 6 m., a nem teljesítő 18 márká Speier 96 kr.

6) A felvételi díj Pesten 18—400 frt, Aradon 40—120 frt, Prágában 2—15 frt, Brünmben tetszés szerint 5—25 frt, Vágújhelyen 5—15 frt, Székesfehérvárott 5—50 frt, N.-Becskerekén 5 frt minimum, O-Budán s Kőszegen 18 frttól feljebb, Csiktorján és Nagy-Kanizsán 10—50 frt, Vespériben 18—90 frt, B.-Csabán és Újvidéken 20—100 frt, Gyulafehérvárt 15 frttól feljebb, Temesvárt 25 frttól feljebb, Szabadkán 30 frttól feljebb, Pápán 30—50 frt, Gyöngyösön 30. illetve 50 v. 100 frt, Losonc 18—400 frt, Miskolcon 50—150 frt, Tata-Tóvárosán 30—100 frt, Hannoverben 15 m., Stettinben 9 m.

Büntetések.

A tagok viszonyában a chevrához kétségtelenül leg-sajátságosabb azon szigorú fegyelem, melyet a társulat reputációja érdekében fenntartani iparkodott. E törekvés szülte a büntetések (נִדָּוָה) — euphemisticusan — נִדָּוָה) egész rendszerét, melyet a stettini chevra jelenlegi alapszabályaiban is külön függelékben találunk kodifikálva.

A chevra renitens vagy békétlen tagjai majd pénz-büntetéssel, majd bizonyos kiténtetések s jogok megvonásával sújtattak. Az ily büntetést az illető törzskönyvi lapjára följegyezték, s legnagyobb foka abban állott, hogy az illetőnek ezen lapja kitépetvén, néki (néhutt a sírásó ásójára téve) elküldetett, amivel egyszersmind végleges kizáratása is kimondva volt.

A büntetések kisebb fokai időleges kizáratások vagy annak kimondása, hogy az illető a gabbaj-állásra meg nem választható.

A büntetés egy neme volt az is, hogy az illetőnek chóver címe elvétetett vagy a minjában való beszámítás tőle megtagadott.

1819-ben a gabbaj, mert kezeléséről beszámolni nem akart, arra ítéltetett, hogy peszach utolsó napján a hazkóróh előtt „*hittel és taliszan*“ az almemorra kell mennie és a chevrat nyilvánosan megkövetnie.

Hasonló alkalomból 1831-ben egy tagnak a gabbóimot, egynek 1833-ban a chevra közgyűlését kellett megkövetnie, s ugyanazon évben egy másik a közgyűléseken való megjelenéstől 3 évre eltávolított, míg egy harmadiknak ugyanakkor büntetésül a mlatsék közt kellett a chevra szüda alkalmával szolgálni. 1834-ben arra ítéltetik egy tag, hogy havdólót ne kapjon és egy évig minden szent dologból

¹⁾ A német, keresztyén Bruderschaftoknál az *poena* (poena) *verfallen* — az alapszabályokban a legnagyobb szerepet játszza, Krieger, u. o. 186. kövv.

(רבר בקרושה) kizárassék.¹⁾ 1861-ben a nemfizetőktől a tóra-^{Bünetesek.} hoz való felhívás és a havdolo vonatik meg, 1856-ban pedig kimondatik, hogy ki a szombatot nyilvánosan megszentelteleníti, a chevrába fel nem vehető.

Az utolsó fegyelmi eljárást 1880-ban találjuk, a midőn egy tagtól a választmányba való választhatóság megtagadtatik.

A chevra viszonya a hitközséghez különféle közsé-^{Viszony a hitközség-}gekben más-más módon szabályoztatott. A viszony közöt-^{ben.}tük mindig szorosabb volt, mint a hitközség és a többi újabb keletű egyelet között, melyek tőle — noha az együttes működés ezekre nézve is előnyös volna — teljesen függetlenek s a hitközség által céljuk elérése s működésükben közvetlenül nem támogattnak, míg a chevráknak a hitközségek igen nevezetes jogokat engedtek át, a melyeknek fejében bizonyos függési viszonyt, a hitközség felügyeleti jogát²⁾ a maguk részéről kénytelenek voltak

¹⁾ Érdekes e tekintetben a pápai 1879-iki (!) statutum 24. §-ának rendelkezése: Vereinsmitglieder, die sich erlauben einen der Vorsteher im Amtsdienste oder den Verein als solchen zu beschimpfen; ferner diejenigen, die durch antireligiöse Agitationen die Tendenz des Vereins gefährden, kann der Vorstand im Einvernehmen mit der Repräsentanz unter Vorbehalt der Zustimmung einer längstens in zwei Monaten einzuberufenden Generalversammlung, für ihre Person auf die Dauer von ein bis drei Jahren vom Vereine ausschließen.

²⁾ A kongressusi szabályzat külön határozattal gondoskodott a chevra kadisa s a hitközség egymáshoz való viszonyának rendezéséről, s ebben (2. §.) kimondja: „Általános iránnyal szolgáljon, hogy a chevra kadisa a hitközségnek felügyelete alatt áll, s hogy ezt a chevra kadisa ügy- és pénzkezelése körül az ellenőrzés joga illeti“.

V. ö. Statuten des Pester isr. heil. Vereins 1867, 1. § és Pesti statutum 1885. 51. §. A hitközség és chevra viszonya szempontjából érdekes a cseh-országi Notablenversammlung 1851. febr. 5-iki tárgyalása ez ügyben. L. Alb. Kohn. Die Notablenversammlung der Israeliten Böhmens in Prag, Wien 1852, 349—351 l. Nem hiányoznak ott éles kritikái a cseh chevrák tevékenységének, amiért a chevrák igyekeztek a hitközség felügyelete alá helyezni. Még sokkal határozottabban rendeli alá a chevrákat a hitközségnek az 1857-iki magyar-országi javaslat. L. Löw Lipót, Der jüdische Kongress in in Ungarn. Pest 1871. 268. l.

A hazai hitközségi viszonyok sajnos! illusztrációja a pápai chevra 1879-iki statutumának 2. §-a: „Die Papias Chv. K. ist von keiner in Pápa bestehenden Gemeinde abhängig und basiert auf dem Ritualkodex Schülehan-Aruch“. Ugyan mit szólnak e

Viszony a
hitközség
hez.

elismerni és legtöbb helyütt csak a hitközség tagjait vették föl tagokul. E viszony abban lelte sok helyütt kifejezését, hogy a hitközség elnöke egyúttal a chevranak is feje.¹⁾ Ez nálunk is így volt, míg Ausländer Simon, ki 1864. január 14-én főgabbajjá választatott, mint nagyrészt egyúttal a hitközségnek is jótékonyági előjárója, a két rokonhivatalt 1871 óta egyesítette. Mindkét tisztséget 1884 végeig viselte, a mikor leköszönvén, a chevra főgabbajjá Milkó Jakabot választotta, ki az új alapszabályok értelmében jótékonyági előjáróvá lett, míg a chevra tiszteletbeli elnöke most ismét a hitközségi elnök.

Egyebekben a hitközséghez való viszony leginkább azon zsinagógai jogokban mutatkozik, amelyeknek birtokában a chevra jelenleg is van, vagy legalább volt. Ezek közül²⁾ némelyek régebben elavultak, (l. főntebb 24. l.) míg a reggeli zsoltaírok (פסוקי דזמרה) és a szombati esti zsoltaí (ledóvid bóruch) recitálásának eladása a chevra javára 1861-ben szűnt meg.

Régebben a szimchasz tóra ugynevezett völegényi tisztjeit is árverés útján értékesítették, 1836 óta azonban — amidőn az egyik tiszt vevője a chevrat megtréfálta arval, hogy egy szegény, rongyos emberre ruházta át — ezek különös megtiszteltetésképen ajánltarnak föl az illető tagoknak.³⁾ A zsinagógai jogok közül a legújabb csak 1857-ben rendszerezítettett, ámbár már előbb szokásban volt⁴⁾ az, hogy a chevra évenként Mózes halála napján adar hó 7-én (דעבאר) derósóhval egybekötött minchóh

megteremtői, ha majd a historiai kutatás eredményeül azt olvassák, hogy nem a Sulchan Aruchon, hanem egy idegen talajon keletkezett intézményen sarkallik a mai chevra!?

¹⁾ Lásd Aradi statutum (1863.) 16. §., hol *protektor* címet visel. Miskolcon a hitközség elnöke a chevra előjáróságának hivatalból tagja. Temesvárt a hitközség elnöke a chevranak is elnöke. (Statuten 1. §.)

²⁾ Lásd az alapszabályok 26. §-át s főnt 24. l.

³⁾ A müncheni chevra e tisztségeket sorshúzdás útján osztja ki.

⁴⁾ A temető látogatása ezen napon 1840-ben rendeltetett el.

isteni tiszteletet tart¹⁾, ami más chevráknál adar hó uj-holdjának előestéjén történik.²⁾

A chevrák ilyen külön böjt- és ünnepnapot a régi Bruderschaftok mintájára tartanak:³⁾ utóbbiak védszentjük napját tartották, míg a chevrák szabadon választották e napjukat, s bár *védszentjük* hitelveik szerint nem lehetett, Mózes, a nagy tanítót szemelték ki mintaképül, s azért halálának évfordulóját, adar 7-edikét szerették választani. A napot itt is, mint a Bruderschaftoknál vezeklésnek és az elhunyt testvérek emlékének szentelték.⁴⁾

¹⁾ E derósóót azelőtt $\frac{1}{4}$ máiza foggyu, később Milly-gyertya járt. Hasonlókép honorálta a chevra a régi időtől fogva szokásos két derósót Sabbosz langódot és Sabbosz Suvóh alkalmával, még pedig 1836. óta 5—5 ftyjával, ami később, mint más körzésekben, kávé és cukor alakjában ajánlatotot föl.

²⁾ Adar hó újholdjának előestéjét ünneplik: Arad, Pest, Losonc, Tata-Tóváros, Pépa, Hamburg, Köln (hol szivan és ehul hó előestéjét is megünneplik), Szekesfehervár, Ujvidék, N.-Becserek, Kőszeg, Szabadka.

Adar hó 7-ikét ünneplik: Bécs, Temesvár, Ú-Buda, Gyulafehérvár, Drezda, Kőrös, Gyöngyös, Miskolc, B.-Csaba, Veszprém (az 1781. évi alapszabályuk szerint Hochmuth G. J.), svat és ehul újholdjának előestéjét Prága, előbbiét Hannover, A Semóth szidra hét-űjét Posen és Frankfurt, csütörtökét Lemberg [Cat. Bodl. Nr. 2868 b], nisan újholdjának előestéjét Berlin, kisleve 15-ikét Halberstadt [u. o. Nr. 2939 Zons Ritus 152].

³⁾ Zuns, Ritus 152 l. szerint e külön böjtnap szokása Olaszországból (?) jött.

⁴⁾ Ily értelemben áll meg e napokat ma is a chevra. A Posen-i chevra statutum az következőkép fejegeti:

Um wegen der etwaigen unwissentlich sich schuldig gemachten Vernachlässigung ihrer Pflichten bei der Krankenpflege, bei dem Dahinscheiden und Bestatten der Todten Busse zu thun, das Andenken der heimgegangenen Mitglieder untereinander zu erhalten, die Annäherung der Mitglieder zu bewirken und deren Eintracht zu befestigen, wird alljährlich der Tag Bet Schemoss zu einem Bet- Busse- Erinnerungs und Fasttag bestimmt und festgesetzt, der in dem von dem Vorstande dazu bestimmten Lokale mit Gebet und Feierlichkeit begonnen und ebenso geschlossen werden soll.

Am Morgen dieses Tages versammeln sich die ordentlichen Mitglieder zur gemeinschaftlichen Busse und zu Gebeten, fassen den ganzen Tag, fügen zum gewöhnlichen täglichen Morgengebete noch die dazu eigens bestimmten Selichos und Abinu Malkenu, אָבִינוּ מַלְכֵנוּ אֵינֵנוּ סְלִיחוֹת hinzu.

Am Abend wird aus der Thora der Abschnitt וְיָרַד vorgetragen, nach dem Abendgebet wiederum Abinu Malkenu verrichtet, und 4 Psalmen recitirt.

Eine Stunde nach dem verrichteten Abendgebet versammeln sich die Mitglieder zu einem gemeinschaftlichen Festmahle, das von dem Vorstande veranstaltet wird und zu dem der Rabbiner oder dessen Stellvertreter und andere Personen geladen werden.

Vor dem Mahle werden die neu aufgenommenen Mitglieder in die Liste einge-

Chevra
ünnep.

A hazkorohek eszközlése és elrendelése szintén a chevra-nak joga, az erre vonatkozó névsor azonban annak következtében, hogy egész az utolsó évekig a chevra a hazkorohek fejében igen csekély alapítványokkal elégedett meg, sokkal terjedelmesebb, mint más régiebb községekben.¹⁾ Az alapítványi összeg szokásos fölemlítése 1854-ben szüntettetett be, helyette a chevra a zsinagóga előcsarnokába kifüggesztendő táblát készítettett, melyen a neveken kívül az alapítványi összegek is föl vannak sorolva.²⁾

1857 óta szokássá lett, hogy az elhunyt chevra-tagok halálának évfordulója a zsinagógában alkalmazott táblán jeleztetik, ugyanekkor a szokásos emlékmécs is meggyujtatik.³⁾

A pénzügyek kezelése, noha külön s 1826 óta rendszeres könyvelés vezetettett s a könyvelés 1837-ben teljesen elkülönítettett, 1860-ig a hitközséggel közös volt ugy, hogy a pénztári fölösleg a hitközséget illette s még ez időtől fogva is, a midőn a chevra pénztára külön volt,

tragen, **אל טלא רחמים** Gebete für das Seelenheil der heimgegangenen Mitglieder verrichtet und das Fest durch einen angemessenen Vortrag des Rabbiners oder dessen Stellvertreters geschlossen.

1) Hazkorohek-díjak: Újvidék 50 frt, Gyöngyös 100—300 frt, N.-Becskepek 150 frt, Székesfehérvár 200 frt, Liptó-Sz.-Miklós 300 frt, Tata-Tóváros 200—300 frt, Mako 200 frt, (Külön él mólé rachamin 500 frt) Temesvár 400 frt, Pépa 500 frtől följebb, Csáktornya 600 frt, Miskolc 1000 frt.

Veszprém: férfiaknál 5—10-szer 18 frt, nőknél 10—20-szor 18 frt.

Stettin 20 évre 5 tallér, nemtagnak 10 tallér.

Tiszteletről ingyen fölvetetnek Ó-Budán, s régebben Pesten kik 10 évig előljárossági tagok, vagy tiszteletről funkcionáriusok voltak.

2) E táblának föllirata:

ישרי לב מחזיקי ברק, המתנדבים בעם ואוהבי צדק
לשם עולם תרי צדקתם, ולאל המוכ נחנן בעד נשמתם

3) Ezen táblát s a hozzá tartozó függő lámpát Schäffer M. J. ajánlotta föl. Föllirata (Löw Lipóttól) a következő:

לזכרון הנשמות המדרות:
אשר באו לחיי עד עת הגיע תורן
להתענג בצל שרי על שובן למקורן

beszolgáltatott egész 1867-ig, mikoris a vagyonkezelés teljesen függetlenné tétetett a hitközségtől.

A chevra pénzkezeléséről a következő táblázat nyújt fölvilágosítást:

Év	Bevétel	Kiadás	Év	Bevétel	Kiadás
	frt	frt		frt	frt
1819	546	218	1856	5537	5391
1820	195	189	1857	5594	5787
1821	597	597	1858	4384	4725
1827	637	423	1859	1430 ¹⁾	1534
1828	812	582	1860	2294	1984
1829	596	412	1861	4034	3879
1830	516	544	1862	3717	3512
1831	1033	932	1863	2023	2010
1831	539	442	1864	2633	2220
1832	772	818	1865	2753	2623
1833	3356	2467	1866	1109	1058
1834	2000	1243	1867	3349	2892
1835	1958	1024	1868	3451	3278
1836	2374	955	1869	3374	3348
1837	4528	1616	1870	5340	5446
1838	920	779	1871	3678	3415
1839	941	829	1872	4225	3923
1840	951	899	1873	4504	4281
1841	785	775	1874	4587	3854
1842	1070	810	1875	5751	5685
1843	1205	812	1876	4216	3358
1844	4146	3445	1877	5454	5128
1845-46	3246	2623	1878	5796	5621
1847	2043	1712	1879	3209	2893
1848	2039	1323	1880	6236	5767
1849	2860	2242	1881	4320	4015
1850	5537	5156	1882	7236	6916
1851	188	169	1883	6530	6407
1852	2360	2307	1884	5192	5169
1853	2741	2204	1885	6327	6215
1854	4813	4539	1886	19333	18898
1855	6117	5976			

¹⁾ Innen kezdve osztrák érték.

Sorszám	Az alapító neve	AZ ALAPÍTVÁNY					A chevra pénzátalányba befolyt forint	Mellékletek	
		kele	állaga	értéke forint	cajja	székhelye			
	Ausländer Simon	1867 február 24.	tőke + ingatlanok	1600	Kamatok két szegény árva tanuló felruházására, a maradvék a kórház tiszviszre fordítandók	1	—	1000	Alapítólevél szerint 1. szám.
3.	Baron Jakob	1855 március 31.	tőke	700	500 forint Ágoston kamatja kórházi alapítványra; 200 forint kórházi kórházi alapítványra a ruhák kifizérése	1	—	700	Vegrendelési kivonat szerint alapító levélnek Kohen Kuni-gundának szándékai iránt
3.	Dr. Cajus Gábor és neje Abelesz Regina	1887 szept. 18.	tőke	100	Kamatok a menház	1	—	100	Alapítólevél szerint 13. szám.
4.	Basch József	1864 május 5.	érték-papír	300	Kamatok a szegény tanuló ruházására fordítandók	1	—	300	Alapítólevél szerint 3. szám.
5.	Czinner Richman	1857 dec. 10.	tőke	300	Kamatok alapító halála napján 10 szegény kórházra adandó ki, ki kórház alapító során v. a szegények felnevelésére	1	—	—	Alapítólevél szerint 4. szám.
6.	Fischer Ania és neje Fischer János	1872 május 14.	tőke	600	Az alapítvány 600 kamatja szegény tanuló felruházására fordítandó	1	—	600	Alapítólevél szerint 5. 6. szám.
7.	Molzer Salomon	1874 szept. 19.	tőke	200	Az alapítvány 200 kamatja szegény tanuló felruházására fordítandó	1	—	200	Alapítólevél szerint 7. szám.
8.	Kirschner Izabella és Engel Rebeka	1874 május 20.	ingatlanok (153 54)	400	Az ingatlanok jövedelméből pengazek elosztásán 10 szegény kórházra 20 forint kifizetésre a többi a chevra illeti	1	—	—	Alapítólevél szerint 8. szám.
9.	Kiss Dávid	1885 nov. 23.	tőke	1300	Menházi kórház fenntartására	1	—	1300	Liad chevra jegyzékny 294:1886. sz.
10.	Mannsberger Majer Lőb és neje szül. Cajus Rebeka	1868 március 1.	tőke	200	Kamatok szegény tanuló ruházására fordítandók	1	—	—	Alapítólevél szerint 10. szám.
11.	Milkó Jakab és neje Kunecz Karolin	1887	tőke	300	Kamatok a menház javára	1	—	300	Alapítólevél szerint 11. szám.
12.	Politzer Salamon és neje Bamberger Eleonóra	1878 aug. 30.	ingatlanok (1400 40)	500	Az ingatlanok jövedelméből félé chevra illeti, félé Politzer Salamon halála napján szegények kórházra fordítandó. A Politzer család jövedelméből kórház elöl sorban vendégek kifizetésére	1	—	—	Alapítólevél szerint 12. szám.
13.	Reitzer Jakab és neje Horovitz Eleonóra	1867 febr. 24.	tőke	300	Halála után 1000 kórházra a főbb kifizetés 600. A megmaradt egyike a Chevra és a Chevra által alapított kórház szegény gyermekek felruházására fordítandó	1	—	—	Liad chevra jegyzékny 301:1867. sz.
14.	Schwab István	1820	tőke	600	Kamatok a kórház-lámpák eljuttatására a maradvék a chevra	1	—	600	Liad chevra jegyzékny 1820 sz. 2b.
15.	Kohn Herman és neje Basch Berta	1861	érték-papír	—	Kamatok a Chevra alapítványozó által kifizetésre, taland tóra a kórház, esetleges nyereségek hirtelenjéi juttatására	1	—	—	—

A chevra által kezelt alapítványokat a túloldali táblázat tünteti föl. Közlése alkalmával el nem mulaszthatjuk hangsúlyozni azon sajnos körülményt, hogy ez alapítványok száma oly csekély más chevrákéhoz képest, holott a chevra kezelése alatt álló alapítványok a legnagyobb lelkiismeretességgel és gondossággal fordítatnak kitűzött céljaikra. A magánjótékonyosság annyira igénybe veszi hitfeleinket, hogy nagyobb összegű ily jótékony célú áldozatra ritkán gondolnak. Reméljük azonban, hogy a chevra magasztos céljaiért való lelkesedés és a kezelésébe vetett bizalom a jövőben dúsabb gyümölcsöket fognak teremni.

A chevra titkári teendőit a külön kezelés behozataláig nagyobbára a hitközség jegyzői végezték ¹⁾ még pedig kisebb ideiglenes ellátástól eltekintve, 1824-től némi megszakítással 1834-ig Bak Bernát, 1834 - 1862-ig Bauer Márkfi Herman, 1862—65-ig Goldhammer Márton, 1865—69, 1873—74-ig Ganzfried Sándor. A chevra külön titkárai: 1871—72-ig Benedikt Izrael s 1874 óta Klein Salamon.

1) L. Szegedi Zsidók 253. l.

A chevra teendői közé tartozik ¹⁾ a betegápolás s gondoskodás arról, hogy a házi gyógykezelésben nem részesülők kellő kórházi ápolást nyerjenek. E feladatának eleinte úgy iparkodott megfelelni, hogy szolgálja lakása mellett egy betegszobát bérelt, melyben ez a betegeket ápolta és e célból már 1818-ban fennállott a kórházi pénztár. Úgy ezen, mint a szegény házi betegek gyógykezeléséért Sobai orvos 1821-től 1824-ig évi ötven forint fizetést húzott, melyhez a chevra 30 forinttal járult, míg későbbi években 1828-, 1829-ben 3 arany honoráriumot fizetett ugyanezen orvosnak. 1825-ben az orvosi teendők Hertzka orvosra bízattak, kít a chevra („Gebrüderschaft“) fizetett.

1830-ban már külön kórház építését határozta el a hitközség, melyhez az első 1000 forintot Kohen Ábrahám ajánlotta föl. E kórház számára alkalmas és oly helyet kelle keresni, melyről fel lehetett tenni, hogy átíratása nem fog megtagadtatni. 1831. január hetedikén folyamodott is a hitközség a tanácshoz, hogy kórház építése céljából Aigner Józsefnek azon házát, mely az Eugénius-utca végén, Lexa Mátyás szomszédságában van, megvehessék. A ház a kijelölt körön ²⁾ kívül feküdvén, a tanács az ügyet javaslattétel végett bizottságnak adja ki. E bizottság tagjai:

¹⁾ L. Stegedi Zeidók 294. l.

²⁾ L. u. o. 20 l. s kövv.

Szluha Ferenc és Petrovits János, kedvező véleményt adtak, melyet többek közt így indokoltak: Körbíz.

1-ször. Az előterjesztett szándéka a' Zsidó községnek, miszerént az üdö terhétől el lankadt, a vagy másképp elnyomorodott s szegényebb sorsu Társaik ajnározhatására, gyámoltalan árváik biztosabb neveltethetésére s betegjeiknek gyógyíthatására nézve egy köz menedék helyet állítani kívánnak, nem tsak azért dicséretre méltó, hogy a sínlődő emberiség ápolását s ezáltal a Ns. város köz java előmozdítását vagy abból is tárgyazza, mivel azon Idegeknek, kik erre utazván, vagy nyomorult léttek, vagy hirtelen kapott nyaválák végett megállapodni, s eddig vagy Hitsorsosaiaknak alkalmatlankodni, vagy uttzáról-uttzára a köz népnek botránkoztatására koldulni kéntelenítették — menedék helyül szolgálánd, hanem azért is ajánlást érdemel, sőt szükséges is, minthogy hasonló Intézet mindeddig a Ns. Városban nem találtatván, ennek nem létét a Zsidó községnek mostoháb sorsú társai nem csekélv héányossággal érzették.*

A választott község, mely elé a tanács pártoló véleménye került, nem tudott belenyugodni abba, hogy a zsidók ily új intézménnyel újabb tért foglaljanak s azért 1831 február hatodikán a választott község összeülésekor határozottatott: „hogy a zsidóságnak részére a nemes város Ispitálya Épületében egy arra alkalmas helyly mutattattna ki a hol a zsidó község által öszve teendő pénzbeli mennyiségből, betegjeik a Publikum felvigyázása alatt gyógyíttassanak.“

Ez ellen a zsidók felfolyamodván, a tanács február 28-ikán a nádorhoz és helytartó-tanács-hoz terjedelmes kérvényt nyujt be, pártolván a zsidók „szép törekvését“, mire a választott község március 8-iki ülésén az ajánló felírást felfüggeszteni rendeli: „a Városi statutumok sértethetlen, és a polgári Jussok felmaradása tekintetéből.“

Kórház.

A tanács március 28-adi ülésén a már elküldött folyamodvány után e határozatot is elküldé, mire július 27-edikén a helytartó-tanács a házvételt nem engedí meg.

A zsidó választott község pedig, miután a választott község egyáltalán nem akarja a házvételt megengedni, már áprilisban lemond róla, s 25 frtnyi foglalójának visszaadását kéri elrendelni.

A kórház építése így abbamaradt, s a chevra továbbra is bérelt szobában helyezte el a betegeket, míg végre a hitközségnek korona-utcai (23. számú) háza, mely addig a főrabbi lakásául szolgált, alakíttatott át 1856-ban kórházzá. (A hitközség e házat, később (1870.) a chevranak adóssága fejében átengedte.) Ennek megtörténte után a kórház 1856 augusztus 18-adikán ünnepélyesen fölavattatván, rendeltetésének átadatott s szolgált 1879 március 12-edikéig, a mikor az árvízben teljesen elpusztult s csak a Kiss Dávid által 1860-ban épített két szoba maradt meg, melyek 1880-ban az alapító által jókarba helyeztettek.

A kórház ezen telkén nem lévén megengedve újabbat építeni, új telek vétetett, a melyet azonban eladott a chevra, amidőn 1886-ban a Kálvária-utca (28. sz.) és Londoni-körút sarkán levő ház megvételével a célnak teljesen megfelelő új házának birtokába jutott.

Itt rendezte be a chevra alapítványokra és a tagok áldozatkész támogatására számítva az *elaggottak menházát*.¹⁾

A menház föllállítása ugyanis sürgetőbb szükségnek ismertetett el a kórháznál,²⁾ s így az új, csínnal berende-

¹⁾ A pesti chevra mintaszerű menháza 1868-ban alapíttatott. Ajánljuk hitfeleinknek e menház meglátogatását; az ott látott lélekemelő jótékonyosság kétségtelenül buzdítólag fog minden látogatóra hatni. Általában kíváncsok volna, hogy a fővárosi zsidók nagyszzerű jótékony intézetei, a nagyszobású flu-árvaház, a nőegyletnek kies, példás berendezésű árvalány-hajléka, stb. a vidéki hitfelek által nagyobb érdeklődéssel kerestetnének föl, hogy a jó példa vonzódereje hasonlóképpen teremtésére ösztönözze őket.

²⁾ A menház szabályzatát a fuggelékben közöljük. A betegek fölvetését a menház szabályzata nem zárja ki.

zett menház 1887. március 3. adikán (778. 1) ünnepélyesen Menház.
fölvavatott.

Nem soká váraozott az új intézet lakókra; jelenleg három elaggott ápoltatik benne. A menház képezi jelenleg a legkiválóbb gondoskodás tárgyát, miután azon kell lennünk, hogy nagyobb számu elaggott testvér számára teremtsük meg a felvétel feltételeit. A menház számára alapot kell teremtenünk, azért e legujabb intézménynek meg kell nyernünk a közönség rokonszenvét és ennek következményekép támogatását.

A chevra erejét meghaladja a menház oly arányu fenn-tartása, mely a fennforgó szükségletet kielégíthetné s azért ismételve appellál ugy az egyes tagok áldozatkészségére, mint a helybeli jótékony testvéregyletek támogatására. Első sorban reméljük, hogy a nőegylet nem fog késni, hogy a a menházat elaggott nők számára is hozzáférhetővé tegye, amire nézve a régebben megindult tárgyalások remélhetőleg kedvező eredményre fognak vezetni. Hiszen, dacára a ma-gán s társulati jótékony-ság rendkívüli mértékének, e menház az egyetlen, hogy ugy mondjuk kézzelfogható humanisztikus intézet, a melyet eddig helyben hitfeleink teremtettek.¹⁾

¹⁾ A menház felszereléséhez természetben beérkezett adományok:

- Cziklai János úr: egy vaságy.
Domán Lilla úrnő: 9 úgy elé való szőnyeg.
Néhoi Engel Anna úrnő: egy szekrény.
Fischer Mihály J. úr: egy emléktábla.
Fischer Franciska úrnő: egy teljesen felszerelt ágy.
Fischer Mihály K. úr: 3 szekrény-asztal.
Guttman Áronné úrnő két üveg-kücső. 12 pohár.
Klein Amália úrnő: 10 db béher könyve.
Kohen Johanna úrnő: egy teljesen felszerelt ágy.
Krausz Albertné úrnő: két teljesen felszerelt ágy.
Löw Boreca úrnő: egy álló pipatartó.
Milkó Jakabné úrnő: egy teljesen felszerelt ágy.
Özv. Maader Simonné úrnő: két pár mankó.
Özv. Milkó Vilmosné úrnő: 3 fali óra.
Neubauer Józsefné úrnő: két kétajtós ruhaszekrény.
Patzauer Miksáné úrnő: négy függő- és egy állólámpa.

Singer Vil-
mos.

A kórház orvosa *Singer Vilmos* volt, ki már 1830 óta a chevra szegény betegeit ingyen gyógykezelte és ezért 1832-ben a chevra által felvételi díj nélkül tagul fõlvétele. 1837-tõl kezdve a chevra ideiglenes kórházában a betegeket gyógykezelte s a chevra elismerése jeléül arcképét a kórház számára 1857-ben lefestette. (Ez arckép, sajnos, szintén az árvíz áldozata lett.) Mûködését folytatta egész 1879-ig, a midõn az árvíz után Bécsbe (hol 1885. május 26-án elhalt) költözvén, utódjává fia, Dr. Singer Mátyás, közkórházi igazgató-fõorvos választatott meg, kinek elfoglaltsága következtében a menház betegeinek gyógykezelése 1887-ben Dr. Eisenstein Jakab közkórházi másod-orvos úrra bízott.

Schäffer
M. J.

A kórház gondnoka egész fõnnállása közben — 1865-ben e tiszt élethossziglan reá ruháztatott — *Schäffer Mózes Jodachim* volt, azon férfit, ki a chevranak mûködése minden irányában sok ideig a legkitûnõbb szolgálatokat tette.

A tizenegyed választmányának 1835-ben tagja lett, 1836-tól 40-ig Untergabbaj, 1841-ben s 1850-tõl haláláig

Dr. Pálmai Dezsõné úrnõ: 12 fejtábla az ágyak fölé.

Dr. Polgár Sándorné úrnõ: két éjjeli szekrény.

Rosenberg Miksáné úrnõ: két éjjeliszekrény.

Rósa Jakabné úrnõ: egy dunna, 3 párna, 6 fehér áthuzattal, egy zöld selyem paplan és egy varrott matrac.

Rosenberg Oziás úr: egy adamány és egy vendégkönyv.

Rubin József úr: egy fõirati táblát.

Dr. Szivesy Lászlóné úrnõ: két éjjeli szekrény.

Özv. Schwarz Nanett úrnõ: egy ruhatarató.

Dr. Szivesy László úr: egy kézi vízfecskendõ.

Schutz Regina úrnõ egy gummi légpárna, egy fûlfeckendõ.

Scheinberger Eleonóra úrnõ: egy teljesen fõlszerelt ágy.

Schwarz Laura úrnõ: 12 gummi-lepedõ.

Seifmann Mór úr: két matrac és két éjjeliszekrény.

Schwarz Júlia úrnõ: egy teljesen fõlszerelt ágy.

Vajda Jakab Fülöpné úrnõ: hat mosdótál és két kanna

Lusztig Adolf úr: felirati hídog-betõk.

Silberberg Lipót úr: udvari épületre tetõcsatorna.

Betegápoló- és temetkezési egylet 50 frt.

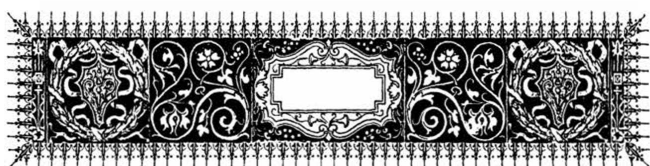
Markovits Lajos 15 frt.

gabbaj, tiszteletbeli gabbaj és kórház-atyja volt. Utóbbi minőségben tett szolgálatai elismerésül a kórházban arcképe is elhelyeztetett, amely azonban szintén az 1879-ediki árvíz áldozata lett. Működése különösen a rend fenntartására irányult: a temető tervét és rendjét ő állapította meg, a kóhanim helyét márványkövel jelölte meg, az 1868-diki exhumálást és áthelyezést (lásd alább) ő intézte, a chevra számára a temető nagy terveit, a gondnokok történelmileg is fontos tábláját és a hazkoroh emléktáblát s a régi felolvasó könyvet ő készítette.

Schlesinger
M. J.

Pollak József	5 frt.
Kiss Ödön	2 frt.
Lustig Ferenc	5 frt.
Schwara Bernát	5 frt.
Öze, Letzterné	2 frt.
Kiss Arnold	15 frt.
Körmendi Henrik	5 frt.
Fazógó Éde	5 frt.
Melchner M.	5 frt.
Ifj. Schlesinger Mór	3 frt.
Bloch Gyula	5 frt.
	<u>122 frt.</u>

Temetés.

A temetésekre vonatkozólag érdekes s feljegyzésre méltó, hogy az 1849. évi mozgalmaknak, melyek a vallásos életre s kivált a zsinagóga látogatására nem voltak jó hatással, nyomát a chevra is fölmutatja: ez évben hozták be ugyanis nálunk általánosan a deszkák helyett a fekete deszkakoporsó használatát. A halottak kocsin való szállítását az új temető távolsága már 1832-ben ¹⁾ szükségessé tette. Külön halottas kocsi már akkortájt szereztetett be, újabbak pedig 1871-ben és 1886-ban. 1856-ban rendeltetett el, hogy minden temetésnél mondandó a főrabbi vagy helyettese által a halott felett ima (מנוחה נכונה). A temetési költségek biztosítására vett *zálognak* (משכון) szedése 1885 elején szűnt meg, a mikor az előzetes fizetés rendszere honosított meg. ²⁾ A régi szokás szerint a halott fehéreneműi a chevraszolgát (ליכרר) illették ³⁾ ez az 1833-iki alapszabály 30-dik pontjában van beszüntetve, s a szolgálta ettől fogva a virrasztásért (übersitzen) bizonyos díjat kap. Ugyanekkor

¹⁾ Veszprémben 1834. szereztek be (először?) halottas kocsit. Hochmuth. 13. 1.

²⁾ A régi szokással ellenkező ezen eljárás nagyobb községekben el nem kerülhető, miért is Pesten már az 1867-ik chevra-státutum 25 §-a első sorban az előzetes fizetést követeli s csak másodsorban engedí a pénztár érdekét más uton biztosítani. Aradon s Ujvidéken szintén előre fizetettnek a pénztári díjak. (Státutum 1885. 28. §.)

³⁾ E szokást a drezdai chevra még most is fenntartja, míg Veszprémben már 1819-ben beszüntették. Hochmuth 13. 1.

említetik először, hogy a halottkémeti bizonyítvány nélkül tilos temetni. A halottnál szokásos utolsó szertartások 1880 óta otthon s nem a temetőben történnek.¹⁾

Temetőhely²⁾ kijelölése és bekerítéseért legelőször 1793-ban folyamodott a szegedi zsidóság; azonban kérése az 1790. 38. t. c. alapján megtagadtatott és csak akkor teljesített, amidőn a helytartótanács³⁾ felfolyamodására meghagyta, „hogy a helybeli zsidók számára temetőhely mutatassék ki és ennek bekerítése megengedtesse”. Ez megtörtént és július havában „Klempay Tamás és Graff Antal tanácsbéli urak arrul jelentésüket bémutatják, hogy az itt való Zsidóság Temető helyét megsemlélték, hol, meddig és miképpen kerítsék bé nékiek kimutatták légyen.” E temető legrégibb sírköve 1794. június 20-ikáról való.⁴⁾ Hosszú, keskeny négyszög alakjában körül-belül ott feküdt e sírkert, hol a közös hadsereg laktanyájának délnyugati sarka van, a mostani kórház- és kertész-utca sarkán. Az árvíz előtti időben róla ezen utcát zsidótemető-utcának nevezték. A temető megnagyobbításáért 1810-ben sikerrel folyamodtak, amikor 50 forintért egy darab fundus hozzácsatoltatott, s a tanács megengedte, hogy azon „a zsidók épületet tehessenek, úgy mindazáltal, hogy ezen épületet, ha a ns. város akarja, lerontani kötelesek legyenek.”

E darab funduson azonban gyalogút vezetvén keresztül, Pollák Michael Chájim és Deutsch Hirs Wodianer Fülöppel, mint bíróval együtt ugyanazon évben kiküldettek, hogy ennek elzárása iránt a hatóságnál, költséget nem kímélve eljárjanak.

1) Veszprémben 1873 óta. Hochmuth 20. l.

2) L. Szegedi Zsidók 297. s. köv. 1.

3) Drezdában 1750-ben temetőhelyet akarván szerezni a zsidók, az összes instanciákon keresztül egész a választófejedelemig III. Ágost tengerly királyig kelle vinniök az ügyet, míg a temetőszerezés megengedtetett.

4) A Schulfahne 29. lapja szerint az első temetés 1794. jún. 23-ikán történt, azonban e dátum kútféje ott nincs megnevezve. Ugy látszik, hogy a fenthivatolt sírkövnél alapul: Mirjam b. Hirs Ber. כ"ב סיון תתנ"ד.

Fahomlok.

E temető 1831-ig volt használatban, amikor, a cholera-járvány következtében, a belvárosi temetők a várostól távolabb helyeztetek el. A régi temető, ép úgy, mint a régi katólikus és a görög n.-egyesült érintetlenül maradt, noha a város terjedése következtében már körötte utcák keletkeztek. A szomszéd nagy kerti teleknek birtokosa azonban kiesz-közölte, hogy a tanács elrendelte az odatemetettek síremlé-keinek eltávolítását, melyet 1866 szept. 30. vagy újabb terminus szerint 1867 május végeig a hitközség köteles végrehajtani. Hasztalan volt a protestálás,¹⁾ s miután azon vandalizmust a hitközség nem követhette el, hogy a síremlékeket elhordassa, a holtakat pedig ott hagyja, az összes ott eltemetettek 1868-ban exhumáltattak, s a mennyiben családaiuknak az új temetőben külön családi helyeik nem voltak, e temető egy külön elkerített helyén megfelelő szer-tartás s Löw Lipót által a helyszínen tartott beszéddel örök nyugalomra helyeztetek, a chevra pedig határozattal kötelezte magát, hogy e külön hely kerítését mindig jókarban tartja.²⁾ Az akkor exhumáltak névsora a követ-kező:³⁾

Férnök:

Ausländer Kálmán nőtlen 1821.

Ausländer Kálmán [Salamon] 1821. (Lásd Szegedi Zsi-dók 100. l.)

Bernheim Gerson nőtlen.

ה"ר [Brody Cipóresz] Sámuel 1830. (L. Szegedi Zsidók 333. l.)

Czinner Jisáj b. Móse 1819. (A Czinner család őse.)

1) 1854-ben magának a chevra-nak körében is merült fel indítvány, mely az exhumálást célozta, s 1859-ben (548—549/1859.) ezt a hatóságnál kérelmezték is.

2) Ép most vált szükségessé a kerítés megújítása.

3) Az exhumáltak emlékét a chevra irodájában megőrzött táblát Schäffer M. J. ajánlotta föl.

Összesen találtatott 437 sír, ismeretlen 365, sírkövel jelölt 72.

Dávid b. Mattitjah Juvelier 1811.

Deutsch Hirsnek 2 nőtlen fia (Wolf 1802., Léb 1811.)

Deutsch Hirs 1823. (A Deutsch s Déri család öse.)

Grünblatt Léb.

Gyón Ábrahám Léb b. Mendl [algyódi] 1828. [Paschkes.]

Herzl Jechezkel 1798 [הרצל] (L. Szegedi Zsidók 107.

A Herzl család öse.)

[Holtzer] Zsámbék Jokev 1829. (A Holtzer család öse.)

Izrael b. Rúben Szégál nőtlen 1831.

י"י Jakob [Melammed] 1802. b. מ"ה Aharon [Pollák].

Jakab b. Salamon 1829.

Jakab Hirs b. Selómóh 1823.

Jicchak Michael Chájim b. Iszachar Ber 1818.

Júda doctor nyitrai. [Tauszig?]

Kronstein [Kan י"ד Léb 1818.

Kohn Ábrahám Sáje b. Móse 1831.

Kohn Chájim b. Jechiel.

[Kojeteiner] Goitein Manele b. Móseh.

Kraus Benjámín b. Jehosua 1812.

Lovasberény Mordchaj b. Icek 1831.

Meir Janket [Jankovác]. [Meir b. Izrael מ"ל 1807. Lövy.]

Menachem Mendl Holitsi.

Michael b. József, 1818.

Politzer Jakabnak két nőtlen fia 1821.

Politzer Léb 1826.

Pollák Michael Chajim 1817. (A hitközség alapítója.

L. Szeg. Zsid. 99. l.)

Prinz Zalmen 1813. (Kecskemét.)

Rath Gedaljah 1811.

Reiner Ábrahám b. Cvi מ"ל nőtlen 1827.

Reiner Cvi b. Icek מ"ל 1814.

Sámuel b. Jakab 1829.

Spitz[er] Izrael 1827. (Lásd Szeg. Zsid. 97. l. Ausländer Simon ipa.)

Tárgymutató

Schwáb Hirs.

Schwab Színaj Dorosma 1820. (Pollák Domán Simon
ipa.)

Schweiger Chájim Léb 1820. (A Schweiger család őse.)

Schweiger Michael Ber 1831. (Előbbinek fia.)

Weber Léb 1831.

וולף מ"ר Wolf ס"ר

Nők:

Basch Núcha, József leánya.

Brod[y] Chája Sarah 1822 [Sámuel neje].

Czinner Rochel, Jisáj neje 1831. (A Czinner család
ősanja)

Channah, Miskolc Icek neje.

Deutsch Dina b. Hirs 1828.

Deutsch Rachel b. Dávid.

Édl Janket [Jankovác] b. Meir.

Golde Schneiderin 1831. [Mandl]

Gitl b. Hirs.

Holtzer Finkl. [Jokev neje].

Hindl, József Kitzé-i neje 1810.

[Kohn] צ"ע Eszter b. Léb.

[Kohn] צ"ע Fégele b. Feives. [Temető: Fégele, Jakab
צ"ע neje 1825.]

[Kohn] צ"ע Frádl, Ábrahám Sája neje 1825.

[Kohn] Sarah, Mózes neje 1824.

Kohn [צ"ע] Rebeka, Jákob neje 1814.

Kohen Glükl [Gertrud] Ábrahám neje és leányai: Mindl
és Rézl.

Kuzman Rézl.

Kronstein [צ"ע] Chaja Sarah [Léb neje.]

Löbl Eszter. [Temetőben Eszter b. József 1830.]

Lovasberény Golde 1822.

Lövinger Béle, Izrael ס"ר neje 1813.

Lovasberény Lea, Léb neje 1810.

Löwy Gelle, Zekl neje 1830.

Mirjám b. Hirs Ber [Pollák Michael Chájim neje]

1794. jun. 20. L. fönt 49 l. jegyzet.

Núcha, Jakab neje 1814.

Pollák Fégele Johanan Hirs neje 1831.

Pollák Sendl 1815. (Polák Domán Simon anyja.)

Reisinger Debóra b. Lézer.

Réz b. Jakob, Menachem Schneider.

Schweiger Mirjam. (Chájim Léb neje.)

Schweiger Züszl 1831. (Abrahám neje ?)

7"20 Züszl, Zélig neje.

Az új temető távol s teljesen szabad téren feküdvén, oda csöszházat már 1831-ben kellé építeni és bekerítéséről lehetőleg — élősvény s árkolás által — gondoskodni. 1833-ban már fákkal ültették be a temető egy részét és a fásítás, kivált Schaffer M. J. gondoskodása folytán azóta folytatott és jelenleg is folyton figyelemmel kísértetik úgy, hogy a temető most dús lombosított fasorával barátságos, vigasztaló benyomást tesz a látogatóra.

E temető 1844. és 55-ben nagyobbított a község folyamodására a városi hatóság által (április 22.), s 1873-ban hozzá közgyűlési határozattal újból 345 □-ól kapcsoltatott s jelenleg újból tárgyalás alatt áll újabb megnagyobbítása, mivel némely osztályok már csaknem teljesen megtelek. A temető jelenlegi tervét és beosztását a mellékelt rajz tünteti föl.

Az egész hosszúkas négyszöget képez és kelettől nyugat felé húzódik. Hossza 1080²′, szélessége 33⁰, területe 3575 □⁰ = 12,855⁷ □-meter. Keleten az országúttal határos, nyugati határán túl néhány ölnyre az osztrák államvasut halad el, észak felé szántóföldek vannak és délfele a róm. kath. és görög keleti temetővel

tőszomszédos. Van egy főútja keletről nyugat felé és két
 evvel párhuzamos mellékútja, továbbá 6 keresztútja észak-
 tól dél felé. Hosszában van 92 sor és mindegyik sorra 55
 sír számíttatik. Fölösztatik 2 részre, és pedig:

- I. a **חֹץ לְחַבְרָא** és **סִידִים** hely, nem egyleti tagok és gyer-
 mekek részére. 86—92 1—30. ¹⁾ és
 II. a **חַבְרָא** hely, egyleti tagok
 részére 31—85.

E chevra-hely ismét fölösztlik:

1. Rabbik s rabbisági ülnökök sora 71 sor, 27—46.
 szám.
2. Egyes chevra-tagok sírjai.
3. Chevra-tagok családi sírhelyei.
4. Az 1868. évben exhumáltak helye.
5. A **כְּהֻנִים** állóhely, amely temetkezési célra nem
 szolgál.

A fő- és mellékutak hosszában fák vannak ültetve. A
 sírkertnek fala nincsen; kelet és nyugaton élősvény-
 nyel szegélyezett árkok húzódnak, a másik két részén élő-
 sövény van. A családi sírhelyek nagyobbára a főút mentén
 vannak. A családi sírhelyek száma 60. Ilyennel bírnak a
 következő családok:

1. Abelsberg Fülöp 17. sz.
 Ausländer Simon 3. és 4. „
 Bamberger Sámuel 41. „
 Biedl Ilés 8. „
5. Czinner Mátyás 32. „
 Deutsch Ignác A. 10. „
 Buziási Eisenstädter Antal 42. „
 Eisenstädter Lajos 42. „
 Erdensohn Ferenc 42. „

¹⁾ 1-től lejjebb a csészeházig idegenek és koraszülöttek vannak eltemetve.

10.	Fischer Ignác	18. sz.	Családi sírhelyek.
	Gelberger F. és Várnai L.	36.	
	Grossmann-Krausz Babetta	43.	
	Guttman Áron	9.	
	Herzl Mór	7.	
15.	dr. Herz Lipót	52.	
	Holtzer Salamon	12.	
	Kiss Dávid	60.	
	Kirschner Izsák	37.	
	Kohn Mihály és Henrik	33.	
20.	Kotányi Jakab	25.	
	Landesberg Sámuel.	21.	
	Lichtenberg Mór	18.	
	Löwinger Salamon	44.	
	Mannsberger M. L.	16.	
25.	Polgár Ignác	2.	
	Pollák Cz. Adolf örökösei	59.	
	Pollák Simon Domán	15.	
	Pollák Sándor S.	40.	
	Pollák Vilmos	19.	
30.	Politzer M. H. és M. L.	24.	
	Prinz Léb.	13.	
	Reitzer Jakab	50b)	
	Rosenberg Mór	38.	
	Schäffer M. J.	20.	
35.	Scheinberger Antal	5.	
	Schlesinger József	14.	
	Schweiger Ábrahám	6.	
	Schwab Mór	29.	
	dr. Szivesy László	58.	
40.	Szivesy József	51.	
	Weiner Mór	28.	

Az eltemetettek száma : 1922.

Második
temető.

Nemre nézve :

Férfi	1085
Nő	837

Korra nézve :

24 éven fölül férfi	679
24 " " nő	618
13 évtől 24-ig férfi	213
13 " " nő	99
13 éven aluli férfi (a 30 napon alóliak s koraszülöttek nélkül)	193
13 éven aluli nő (a 30 napon alóliak s koraszülöttek nélkül)	120
	1922

A sírkert kezeléséhez négy könyv tartozik :

- a) az elhalálozottak névsora betűrendben ;
- b) ugyanaz a temetés sorrendjében ;
- c) ugyanaz a temetői sorrend szerint, az elhalálozási nap megjelölésével ;
- d) Jahrzeitkönyv a zsinagógai év napjai szerint rendes chevra-tagok számára.

A temetőben kisebbszerű cidduk haddin ház volt, mely az árvízben teljesen elpusztulván, 1882-ben új, tágasabb termet és csőszlakást magában foglaló épült. Ezen épületen kívül még egy kisebb hullaház is van, mely járvány idején használtatik. Az árvíz a temetőben egyébiránt nagyobb kárt alig okozott. Mindössze néhány sírkő dőlt el s egy-kettő eltört, melyeket a chevra helyreállítatott. A víz magassága miután a temető igen magasan fekszik, helylyel-közzel csak egy-két hüvelyknyi volt. Az árvíz betörése után márciustól július 27-edikéig Új-Szegeden temettünk a kamara-töltés mellett kijelölt temetőhely délnyugati sarkában, onnan azonban

1882-ben az összes oda temetetteket áthoztuk saját temetőnkbe.

A temető rendezése, a sírhelyek beosztása, a sorok megjelölése számozott jelzőkövekkel, az egészről nagy és részletes térképek fölvétele, mind Schäffer Mózes Joáchimnak buzgóságát dicsérik, ki e téren évek hosszú során át fáradozott.

A sírkövek felállításának megengedéseért¹⁾ s részben a chevra alkalmazottainak közreműködéséért mindenütt külön díj szedetik. Ez nálunk az alapszabályok 82 §-a szerint 2 forint; nem tagért, ha 13 évesnél idősebb volt, az előljáróság állapítja meg a díjat, mely mindig a lehető legnagyobb méltányossággal szabatik meg. Általában kiemelendő, hogy a helybeli chevra különösen az utolsó években a régi szabálytalan nagy díjszedésekkel, melyek némely helyen már zsarolással határosak, teljesen szakított. Összehasonlításul közöljük néhány chevranak ebbeli díjtételeit: *B.-Csaba*: 1 frt, nemtag 2—20 frt. *Vágújhegy*: közönséges sírkő után 1 frt, nagyobb után 2—10 frt, illetve minden 5 □-cmnyi alapterület után 2 kr. *Vasziprom*: 1 frt, nagyobbakért legkevesebb 18 frt. *Székeshelyvár*: 1—5 frt. *Csáktornya*: 2 frt, nemtag 15—50 frt. *Gyulafehérvár*: 2 frt. *N.-Bocskerek* 2, nagyobbakért megfelelően több. *Ujvidék* 2 frt 50 kr, „mit Sockel“ 5 frt. *Makó* 2 frt 25 kr.

Sírködj.

Miskolc, Pépa, Prága és Drczda idevágó rendelkezéseit a jegyzetben közöljük.²⁾

¹⁾ 1750-től — előbb halottaikat Csehországba kellett szállítaniok — 1837-ig a drczdai zsidók minden eltemetett holttest és minden sírkő után az államnak fizettek külön taksót. Beer, Säkularfeier, 19. l.

²⁾ Miskolc 30. §. 25 o. ó. forintnál kevesebb értékű sírkő után egyleti tag részéről 2 frt 50 kr, nem egyleti tag részéről 3 frt 50 kr fizetendő.

25 forintnál nagyobb értékű sírkő föllátása alkalmával ellenben egyleti tag részéről a sírkő teljes értékének 10%-ja, nem egyleti tag részéről pedig 15%-ja fizetendő az egylet pénztárába.

A sírkő értékének megállapítása szükség esetén szakértő által is eszközölhető.

A sírokat a chevra saját költségére csak deszkából való fekete fejfákkal jelöli meg, s ebben a tagok és nem tagok közt semmi különbség nincs. Másutt azon követésre méltó szokást találjuk, hogy a chevra, azon esetre, ha a hátra-

Pápa 83. § Die Einsetzung der Grabsteine betreffend, wird bestimmt, dass ein solcher die Breite eines Grabes 0,50 Meter nicht übersteigen darf. Von Steinen bis 624 □ Centimeter unterer Fläche wird von Mitgliedern des Vereines ein Gulden von Nichtmitgliedern zwei Gulden als Einsetzungsgebühr zu bezahlen und für je weitere 70 □ Cm. weitere 25 Kreuzer zu entrichten sein, wobei ein Überschuss des Maasses als voll anzunehmen ist.

Prága 42. § Es steht Jedermann frei, den Verstorbenen Angehörigen oder auch für Freunde Leichensteine auf dem Wolschaner Friedhofe, wenn die Inschriften und Jahreszahl — nach Erschaffung der Welt — auch in hebräischer Sprache sind, setzen zu lassen, und ist hierfür folgende Aufstellungs-gebühr, worunter auch die Emolumente für die Dienerschaft mit inbegriffen sind an die Vereinskasse zu zahlen:

1. Kateg. h. incl	5-mal 144 □' =	720 □' zahlt	6 fl.
2. " "	6-mal 144 " =	864 " "	10 fl.
3. " "	8-mal 144 " =	1152 " "	13 fl.
4. " "	10-mal 144 " =	1440 " "	18 fl.
5. " "	14-mal 144 " =	2016 " "	30 fl.
6. " "	16-mal 144 " =	2304 " "	40 fl.
7. " "	20-mal 146 " =	2880 " "	50 fl.
8. " "	25-mal 144 " =	3600 " "	60 fl.

9. Kateg. Steine über 23 □' haben von jedem □' vier Gulden mehr zu zahlen.

Bei diesen Steinen ist nur die vordere Fläche zu messen, und zwar die Höhe vom Boden bis an die höchste Spitze in Wiener Zoll, und die Breite, wo dieselbe am breitesten ist, gleichfalls in Wiener Zoll, und wird die Breite mit der Höhe multiplicirt.

10. Kategorie. Alle Steine über 16 □', welche polirt, von Granit oder weissem Marmor sind, zahlen pr. □' 2 1/2 fl. österr. W., wobei aber alle vier Seiten zu bemessen und mit einander zu multipliciren kommen. Das Resultat wird mit 144 □' dividirt und das Facit mit 2 1/2 fl. ö. W. berechnet, jedoch ist das Ergebniss der Gesamtsumme nur bis zum Maximalbetrag von 350 fl. ö. W. als Aufstellungs-gebühr zu entrichten, wenn der Unterbau nicht mehr als zwei Grabstellen Raum in der Breite in Anspruch nimmt. Im entgegengesetzten Falle ist für jeden Raum einer Grabstätte extra die tarifmässige Gebühr zu entrichten.

Dresden 24. §. 2. pont. Für das Setzen eines gewöhnlichen Grabsteins von der Höhe bis 1 1/4 Ellen wird 1 Thlr., eines Grabsteins mit Marmorplatte oder aus Granit 3 Thlr., an die Cassa der Bruderschaft entrichtet. Von 1 1/4 Ellen steigt jede halbe Elle bei einem gewöhnlichen Grabstein mit 1 Thlr., bei Marmorplatte und Granit mit 3 Thlrn. Der Grabstein wird gerechnet vom Sockel bis zur Spitze des sich auf demselben befindenden Ornaments.

maradt család nem képes sírkövet állítani vagy hátra-maradtak nincsenek, tagjainak saját költségén állít szerény ^{Sírkövek.} sírkövet. Ez eljárást látjuk Pesten (Lásd תקנות חברה אכלים Ofen 1821. [héber és zsidónémet szövegű alapszabályok] 16 §. és a pesti újabb 1867-ediki „Statuten“ 27. §.), Münchenben (Statuten 25. §.), és Losoncon 7. §.

A síremlékek, alig egy-kettő kivételével, egyszerűek és szerények. Nagybbszerű monumentum Löw Lipót sírja fölött épült. Nagyság tekintetében kiválnak Bamberger Sámuel és Kiss Dávid sírkövei. Összesen 1010 sírkő van.

A családi sírhelyek, melyek közül némelyek kerítése nem felelt meg a temetőben követelt rendnek és csínnek, az 1885-ödi azon határozat óta, hogy megfelelő kerítést köteles a család készíttetni, majdnem kivétel nélkül illő módon bekerítetttek.

Sírköveinknek egy nagy előnye van, s ez az, hogy ^{Síratok.} a síratok nem oly tulságos hosszúak, s tartalomra is nem oly dicsérettel túltömörtek, mint másutt szoktak lenni.

E tekintetben Löw Lipót azon nézetei, melyeket egy alkalommal a Ben Chananjában elmondott,¹⁾ az irányadók. A síratok nagy részét ő írta. A sír felőli oldalon rövid héber főirat — héber főirat nélküli sírkő az alapszabályok értelmében ²⁾ nem állítható fel — tartalmazza az életrajzi adatokat s két vagy négy, ritkán több héber verssor a halott jellemzését s a vallásos megnyugvás egynehány szavát.

¹⁾ Ben Chan. IX. 783 - 4. Az ott elmondottakat ajánljuk azok figyelmébe, kiknek feladata a síratok szerkesztése. Sok helyütt a temetőkre felügyelő chevra megelégszik a sírkő után szerelt állítási díj beszédével, s nélkül, hogy a síratok ellenőrzés alatt állnának, úgy, hogy igen sok helyütt a jó ízlés, az igazság és a nyelvtan ellen vétő síratok háborgatják a temetők látogatóját. E tekintetben utalunk a közölt alapszabályok 77-ik §-ára. Lásd aradi statutum (1865.) 97. §. Ellenőrzés alatt állanak a síratok, sok helyütt a síremlék előzetesen bemutatandó rajza is, Drezdában, Hannoverben, Temesvárt, Aradon, N.-Kanizsán, Kőszegen és a legtöbb rendezett viszonyú chevraínál.

²⁾ Először 1854-ben volt szükségessé ezt közgyűlésileg elhatározni. Vessprém-ben ugyanily értelmű határozat 1850-ben hozott. Ugyanezen teljesen indokolt kikötést találjuk a legtöbb chevra alapszabályaiban. Így: Arad, B.-Csaba, Csáktornya, Hannover, Kőszeg, N.-Becskeker, N.-Kanizsa, Pápa, Prága, Stettin, Tata-Tóváros, Vágújhely.

Sírlíratok. Megfelelő a sírkő másik felén alkalmazott magyar, régebben német fölírat.

Közlünk a fölíratok közül néhányat s utalunk egyuttal a „Szegedi Zsidók“ 98., 99., 100., 101., 102—105., 248., 255., 262., 297., 299., 340. lapjain közöltekre.

SÍRVERSEK.

בראשית ספרות י"א סוף חז"ל

פה נקברה אשה יקרה בצדק הלכה
לבעדה נאמנת בניה אומנת כבוד חמכה

*

המס' שמואל ויום י"ו אלול תרמ"ז

כשושנת בתוך ננה על ארץ פרחתי
ובפגע כמו רגע לקבר השלכתי

*

יום שמואל תרמ"ז

אנשי רמים נגדי רמים הביאו עלי רעה
אנא אלי אתה חילי שומר נשמתני נצח

אשתו — יוסף

ירי עולה שפכו לארץ דויתי
בחסדו יתן אל מיתתי כפרתי

מאוד ברכתני אל, טוב לי הרבות
 רננה שבעתי כל עוד בי נשמת
 ימי חיי אחה בנבורות הבאת
 מאומה לא אחסר יה תגמול צדקתי

רעי צורי ברוך יהיה
 נפשי שוכב חנן אחי
 עושר נתן לי וגבסים
 רשן ראשי רוח כוסי
 גאות רוח לא ידעתי
 כי נכנעתי לפני עושי
 ערב בקר התפללתי
 לעשות חפצו הן קלוחי
 על בן אלי השביעני
 חן וחסד אחר מותי
 חכמו בני טוב תשבעו
 נפשי תשמח זאת סבותי

יאה ויגעני ה' השני הדר

לך אלי הוחלתי ואך צדק פעלתי כל עוד על ארץ גרתי
 אלתי הן לקחתי שכרי אף שמחתי כי ררכי אל שמרתי
 היו בני ובנותי אמונים על אורחותי כי אז תהיו תפארת

*

ו' ארון קאמק, נח בער מיטל' ד' נבל' חרמ'

Siratak.

אל אדמת נבר שם עירה שיטעל הלכת
 המות נשה ימינו ותבלעך ארצי!
 רחוק מקברות אבותיך קבר הובלת
 נדך דעך פחאום מי יעמוד כפרץ
 קולך קול נדי נשמע ברמה ואקיצה
 אחותי חנה העלי נא מזה עצמותי
 הי נסי ענתה לו עצמותיך אחליצה
 עז אחגור מתני אחי אאמן ורעותי
 נדוד הרחיקה ארון אחיה פת הסבה
 ובר לכרכה אף חקימה על מצבה
 ותעל את עצמותיו משם אחותו חנה קאדן
 לעיר קברות אבותיו ג' איר תרביז

ו' חרש קאמק ו' חרש חרמ'

צדק בינה ישר הם רצפת שלומי
 קרבת אל שובתו אל נגה יתומי

*

ו' חרש קאמק ו' חרש חרמ'

ימי קלו מני ארג הת! בעשן בלו
 דלתי רום נפחתו עת דלתי קבר ננעלו

ו' חרש קאמק ו' חרש חרמ'

שוב דרפתי אף יאבתי ישר תם כפים
 לא שלותי ער כי שכתי אל אל בשמים

ii

רבי יאקב לוי קאנטנער פון ירושלים

עורנו כאביב חלק אל עולמו
אמו אחיו אביו יכבדו כלמו

*

היום השליש החדש בנעלה ובנפחד מלפני יצחק אייזיק שניידר ונדיד כ"ד אדר ה'ת"ר

חקרת דרשת פלאות ראית
הה מת נכרת, למרום עלית

*

ר' יוחנן הרש שאלאק כ"א אב תלתי

איש טוב גומל חסד חי פ"ד שנה
רוחו שבה אל אל שם תחיה ברננה

*

למה האמונים כ"ד תשרי תכ"ו

ענותה צדקתה החזיקה כל הימים
משכרתה תפארתה הן תפרח לעולמים

*

בנימל ברוטער אל תשרי תרכ"ו

הנה פה מצאתי בורי לאבל היה כגורי
אכן לא יבש צנורי אל שרי לנצח אורי

*

דבקה מאנטקענער כ"ט מרחשון תרכ"ו

רפידתי נחבר קפדתי הליכתי
ונשמתי כמרום שם אשא אלמתי

מיוניד סראטנין ר"ח זמן תר"ח

כני כנותי הטו אונים רדפו צדקה כה אל תמרוזו
יחדיו בשלום הנרו מתנים נמעי עבודתי או יעמודו
דת אל אהבו כה תעשו חיל
לער בצל אל במקום אין ליל

הגדה ליל פסח

עבר לפני החיכה עד זמנה אף עד שיבה
גם מל ערלת חנה אף היה בעל תיבה

אסתר קראשטיין ר' שבת תר"ט

אסתר מעין אדם אך אמנה לא מתי
סוד אל שבתי על ראשי אצלו משכני שתי
תורתו מה אהבתי נר אל רגלי היתה
רוחי שבה אל אלי אלו נפשי כלתה

הגדה ליל פסח

עתה הן רליתי על כי עזבת אותי
את זכת כפים
אל לבי חקתי זכרונך עד מותי
אשרך בשמים

הב' יוסף וייסא תר"ל

מעמים היו ימי אך רבה אנהתי
ביר אל צור מעוי פקדתי נשמת

ישראל קרית ב"ס בית חר"א

יעלת הן טובת לב לעד תהיי ברוכה
במרום אל הגואל משכרתך ערוכה

וּלְבָן בִּישְׁתִּיק חֲרִירָא

זרע צדק אהב ישר
לבו רדף טוב ואשר
משפחתו תצור זכרונו
נועם עד יתן לו קונו

ר' יוסף אבנאק ה' אדר תרל"ב

השכים אף העריב אל בית התפלה
ירא את אל לו נאווה תהלה

ר' יואל צינע ו"ב אדר ש' תרל"ב

אהוב למקום אהוב לאדם מת בן פ"ג שנה
האל במרום יתן לו אשר נצח למנה

*

ר' אברהם רבעי ב"ר לוי אשכנזי כ"ה טבת תרל"ב

ירד לקבר בדמי ימיו
האל לקחו למרום שמו

*

ר' יענקל אשכנזי ו"ו אדר תרל"ב

טוב למקום טוב לאדם שגיו היו חמשים ואחת
הה על ערש דוי נרדם נפשו תחיה בשובה ונחת

קשקש סעמל תרל"ב

המות נאלו מערש מכאובים
אל שדי ישלם מפעליו הטובים

רב' אברהם דאסאן רי"ג

אבל יחיד מספר מז עשה אביו אף אמו
נפשם שחה כל גילם לקבר ירד עמו

*

סדר' דוד האפנהרד ב"ר אב' הר"ע

בן קו"ף ה"א שנים עלה למרום חם וטוב וענו
דרכו ומעשיו דלתי שמים פתחו לפניו

ה' תראה איה איתקשעך יום פסול לביח אכזה ויהי ה' לו לאלהים ואנק אל עמו בנפיק י' תבין חר"ה

אשתו בניו אף נאמנו על איש עניו בוכים אין למו נחת
נאסר גילם אף סר צלם גוע אולם נפשו לא תראה שחת

הבחילה ויהי ליום י"ג חסד הר"ע

צדק מעגלך חסד מעלךך
חלקך מעמלך שמעך מהלךך
מנמתך בר נשמתך
לעמתך הן חמתך

יב' של אזהר רעיו

והאז נדל השמי

שולח במידה עמר

עצור ימים עמר

איה חזק לקבר

זה בן יסיר אח אהוב, רע נאמן, חבר טוב בן פורת עז
מעין הכמת הנחוח וחרפואה ה"ב המשכיל מרדכי פריידער
נפטר בשם טוב בן כ"ב שנה כ"ח חשון שנת זכרתי לך חסד
נעוריק רצון כוראך מלאח ומצותיו בלבך נצרת חכמה ומדע
כגית מה חסרת

הנחל אמת ר' יהודה אביה אד"ש נשמתו ש"ק כ' שבט תרס"ד
כל ביתה מרבדים בניה נכבדים הה דומה ירדה
בניה נאמרים האהיות האחים אך ציר נשימה פרה

דומי קאדק י"ב תמוז תרל"ו

אימך אנת הה מי מנה מוכך תמתי
שם טיב קניית אל אל פנית הן באה חמתי
נכד אנו קוה קנו הודיך אל קונם
גדול שבים אל אל שבים נחומם מינום
גרך כבה לא נכובה תחלתך תקותך
צל ימך — אל עיך נאמנה חיתך

*

ר' יוסף מאיר י"ב אב תרל"ח

מאם שגא הדע צדק חסד זרע זכה תפלתו
שמר חור דת צורו טעות אל חי אורו זאת היא תהלתו

ר' יוסף יוסף הלוי ב"ר נט"ו כ' טבת תרס"א

ובחדש השביעי לצאתו נקטשו שני בניו הרכים באבם ונאספו אל
אביהם ואל אחיהם הכבוד ותשא אשתו את משלה ותאמר:
בכורי בדורי ואלוקה נעורי נצרי נצורי חמודים להורי
משמנת דורי חשבה באורי פנו נא מדרי חבלי וצירי
בעל צור עולמים המכבד באורים
מחיה ומקום בצורה עד צדורים

*

בני הנחל תרס"ב

אמנו ענומה דעי תעלומה מעין חי סתומה
מותנו תעמה לנפש תקימה סאל חי רשומה

*

י' חסדך רחמן ויגן יצחק חסד'ך

פנינו שופות ביען עטופות:

נשפות וגופות באבן קטופות!

כרוב האנחה

קרו נא הנחה

וקומות בפופות עמדה וקופות

לדוחות בנפות וקולות ונפות

מקום המנוחות

ושופות שפחות

*

י' חסדך רחמן ויגן יצחק חסד'ך

קרינו ואשתו אדוכו בנותיו

בכבים נציבם וקוצר שנותיו

המרים בכבים לשכרם מכונה

בעל אל בלוגו בדומי מענה

*

לוא האניאר כי רחל אחר חסד'ך

יהי בעת צאתה

ויקונן כל ביתה

אלהים וראה לדתו צמח ברוכה בלאה

התמצא במאה במותה בלאה תבונה ודעה

אהובה ודעה הן רוחי נבאה מרורים שבכה

חסדך רחמן ויגן יצחק חסד'ך

בכול ינאכו במר וועקו אשתו ובנו

בך חשקו בך דבקו איש תם וענו...

גופו בעמקים

רוחו בטהקים

חליל קרום תריר

עבר על יד חגל הזה של נא נעל
תחתיו אשת חיל
ברחה ותעל אל רום אל ממעל
נבכת יום וליל
אותה האל נאל מנה נפשה שאל
חת לה לעד חיים
שלם זה כל פועל משלם בלתי מעל
שופט בשמים

י' צליל האלפון תרס"ו

קצרת בצרת אצרת נצרת
ינעת עמלת אף ערה נהלת
וקנת נרדמה שכבת אך חמת:
לעפר צלמות
לנפש אלמות

*

י' דוד קיש כ"ה סיון תרס"ו

איש חם חרוץ עניו נוצר ארחות יושר
צדק כל עניניו יגע מצא עושר
צור שנור שניו ישכיערו אושר

*

חליל חליל סאלאר תרס"ו

לכנו כואב למדברך יאב
רוחנו דואב למראיך תאב:
נראה חיותך ונשמע אמרתך
כי חיים מותך וחיה נשמחך

*

העלה אלה ו' ה'י נעמו ב' השיר יחסי

כימי חרפה רחמה
כל ימיה חכמה
נפש אישה ענמה
עת לככות עת נרדמה
יראה אל ברמה
ישעו כי דרך שמה
בידי מבין נעלמה
משכחת השם השלמה

*

Lichtenberger Abraham 1885.

*Jó anya üdött légy! Kegyelettel e sirra borítunk.
S szívbéli főhúszunk: béke veled s nyugodalm!*

*

Breitner Sámuel 1879.

*Gyöngéd, hön szerető szíve nyugszik alant: kiragadta
Kit szerelünk a hatál élte delén közölünk.*

*

Kohn Zsiga 1883.

*Ujju erődben, a boldogság teljébül, a földi
Édenből kiragadt, oh Zsiga! szárnyú hatál!
Oh, oly gyász van-e még, anyinövel e sírba temettünk,
Oh, van-e gyógyító ír, ha megújul e sebt?
Nyugodjál s véled csecsemő fad itt kora sírban:
Egy vigasszunk van: az idő égi honába te vdrsz.*

*

Özv. Schulhof Lipótné 1884.

*Béke honába, anyám, béks szender vezetett út:
Béke honában, anyám! mennyei béke veled!*

— 73 —
Pollák Cz. Adolf 1886.

*Mint polgárt becsület, mint férjet hóm szerető szta
Mint vallás fiait buzgalom és kegyelet;
Mint iparost ügyes és azatott kezű munka díszített;
Sírja fölött virraszt hitvesi s gyermeki gyász.*

Steiner Béla 1883.

*Hőm szereténk, kínos érzéssel temetünk kora sírba:
Övegyed, árvaid könnyei hullanak ill.
Hauladból, a könyázatlából, a virág kikel és szől:
Nincsen e sírban, a menny fénye felé lebegett!*

Biedt Ill's 1882.

*Munkásság ifjonta, elaggva a hit türedelme
Részed: amarra pihenő, üdvöt emerre találj.*

*

Dr. Herz Lipót 1883.

*Munkaerőd, szigorú kötelességérzeted nem
Törte az aggkor meg: itt leve csak pihenőd.*

*

Dr. Herz Lipótné 1878.

*Gyöngéd, hű szeretet páruha szilárd akarattal
Nyugszik im itt... síratunk, kik szeretnek, amíg élso.*

*

Krausz Andlia 1884.

*Ritka erély. vasszorgalom és hűven szerető szta
S buzgó jámborság díszé övezte e nőt.
Gyermekek és unokák szereték s tisztelve síratják:
Hűséges lelkét mennybe fogadta az Úr!*

Grossmann Mór 1886.

Négy gyermek gyászol, keseregve az özvegyi fátlyoll
 Hordya, ki két tizeden boldogan éle veled.
 Gyöngéd, hű, békés kebeléd közlünk leledetlen
 Sírodnál esdünk: mennyei üdvre viradj!

*

Dr. Altwer Armin 1885.

Ritka szerény lélek, hűség a család- s hitvitához,
 Ezt síratók, amidőn porhüvelyed temetők.

*

Czinner József ut Johanna 1886.

Férjed gyászol a helyt s aki lányod volt szeretettel
 Bárha te nem szülted, itt keseregve szokog.
 A munkát szereted, Istenhez hű kegyelettel
 Vona szíved s immár Nála, égbe pihensz.

*

Polgár Margit 1886.

Angyali Margikánk! Kora hiányod sebhelye sajnó:
 Csillapul, enyhül a bán: angyali üdv a tiéd.

*

Fischer Hermína 1878.

Néma ajkuk megnyílt s elnévula — földnek örökre:
 Megnyílt újra Amott: zengni a mennyben Urát!

Mint specialitást, közöljük végül a temető legdélibb magyar földtartóinak
 egyikét, Istváy Bauer Miklós Hermann jegyző tollára vall:

Itt nyugszik

BASS SÁMUEL

*művelői bölcsész, nagyértelmű ifjú, a legmagasabb fénnyre fejlődő bimbó 18
évi korában a halált egyetlen keze által szüleinek legzsebb reménye althervadott kavis
napjai, de annál dicsegetre méltóbb igyekezei valának, erénye volt a' korodja, ludo-
mánya legméltóbb díze, szülei és számor barátai világszathallanak, örökig fognak sz-
morkadni vesztésége fölött nyeresége a menyország. Búke hamvaidnak, elfelejtethetenség
emlékednek. Meghalt aug. 4. 1845.*

FÜGGELEK.

A jelenlegi tagok névsora.

A	Arany-	A tag neve	A	Arany-	A tag neve
olvétel	könyv		olvétel	könyv	
éve	lapja		éve	lapja	
—	4	Ausländer Jakab . . .	110	Prinz Vilmos . . .	4
—	10	Politzer Mátyás Hirs. . .	111	Prinz Mór . . .	1
—	21	Déri Adolf . . .	112	Kirschner Ármin . . .	1
—	27	Politzer Móse László . . .	113	Zeisler Mihály . . .	—
—	20	Kotanyi Hirs Wolf . . .	116	Seifmann Mór . . .	2
—	30	Pollák Jakab (Chájim) . . .	118	Jakobovics Simon . . .	—
—	31	Prinz Sándor Jesájah . . .	119	Kohn Mihály . . .	5
—	34	Kramer Lipót . . .	125	Rosenberg Mór . . .	1
—	37	*Kotányi Chájim . . .	126	Fischer Ignác . . .	—
—	43	Czinner Mór . . .	127	Freuder József . . .	1
1840	51	Deutsch Ábrahám Izsák . . .	128	Grünfeld Péter . . .	1
—	52	Klein Ábrahám Wolf . . .	129	Erdensohn Ferenc . . .	1
1844	55	Rósa Jakab . . .	130	Eppinger Mór . . .	1
—	60	Iriez Ignác . . .	132	Reitzer Adolf . . .	1
—	68	*Pollák Zsigmond Domán . . .	133	Kohn Henrik . . .	1
—	71	Szécsen Sándor . . .	134	Rosenstock Adolf . . .	—
—	72	Kohn Ábrahám . . .	135	Adler Lipót . . .	—
—	73	Krausz Albert . . .	136	Holländer József . . .	1
—	74	Krausz Benő . . .	137	Braun Mór . . .	—
—	75	Herzl Dávid . . .	142	Scheinberger Antal . . .	—
—	77	Ausländer Vilmos . . .	144	Kohn Mór D. . .	—
—	78	Blasz Vilmos . . .	146	Steinitz Mór . . .	1
—	82	Czinner Jakab Ignác . . .	147	Schlesinger Salomon . . .	4
—	83	Czinner Jakab Ignác D. . .	148	Kunizer Mihály . . .	5
—	84	dr. Herzl Fülöp . . .	149	Gelberger Fülöp . . .	3
—	86	Czinner József Jakab . . .	151	Schlaenger Dávid . . .	—
—	93	Lichtenberg Mór . . .	152	Sternfeld Sámuel . . .	3
—	96	Weisz Mór V.	153	Herzl József . . .	3
—	98	Schlesinger Mór . . .	154	*Herzl Ilés . . .	1
—	98	Polgár Ignác . . .	155	Holtzer József . . .	2
—	99	Czinner Fülöp . . .	158	Sirumner József . . .	—
—	103	Paskesz Sámuel L. . . .	161	Rosenbaum Adalbert . . .	1
—	109	Prosznitz Vilmos . . .	162	Vajda Jakab Fülöp . . .	3

A *-gal jegeztettek vidéken lakók.

A tárvétele éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	A tárvétele éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	
1857	67	Kapál Eszter	1	262	*Weisz Károly	
—	164	*Ausländer Henrik	1	264	*Pollák Samuel Ca.	
1860	170	dr. Kotányi Károly	—	266	Schutz József	
1860	173	Yaskesz Benjámin	1	267	Fabritski Adolf	
1860	176	*Eibeschtz Lipót	1	1871	272	Pollák Mór
1861	178	Feuer Jakab	4	1871	277	Ligeti Samuel
1861	179	Lustig Ferenc	3	1871	278	Löwy Armin
1861	180	Schwarz Rudolf	1	1872	279	Habu Ignác
1861	181	id. Gottlieb Dávid	1	1872	280	Weinberger Jónás
1861	184	Deési Ferenc	2	1872	281	Löwinger Salamon
1862	185	Guttmann Aron	—	1872	282	Eisenberger Nándor
1863	186	*Guttmann Armin	1	1872	283	Seifensieder Mór
1865	188	Goldschmidt Lipót	—	1872	285	Popper Mór L.
1865	192	Gruher Dávid	1	1872	286	Patzauer Miksa
1865	193	Vas Pál	2	1872	287	Wöber Sándor
1865	194	Kiss Salamon	—	1872	288	Pollner Gerson
1865	195	Neubauer József	—	1872	291	*Busch Lőrinc
1865	196	*Abelsberg Pál	4	1873	294	Kirsch Bernát
1865	198	Vajda Samu	1	1873	295	Weinmann Mór
1867	199	*Weisz Jakab W.	1	1871	296	*Szobotka Adolf
1867	200	Gönczi Sándor	3	—	297	*Scheiber Mór
1867	204	dr. Redlich József	1	1856	298	Löwinger Ferenc
1867	206	Brill Armin	—	1873	307	*Pollák Armin
1867	207	Klein Salamon	1	1861	300	Kohn Armin
1867	208	Szobotka Vilmos	1	1860	303	Spitzer Ferenc
1867	210	*Krausz Armin	1	—	311	*Kohn Mór S.
1867	212	Steiner Bernát	1	—	312	Engel Jakab
1867	216	Deusch Abraham	2	—	313	dr. Engel Mór
1867	217	Weisz Mór (Kanisza)	7	—	314	Tedesko Manó
1867	218	Buziási Eisenstädter Antal	—	—	315	Goldschein Bernát
1867	219	Lustig Armin	4	—	316	Szmetán Károly
1869	224	Reich József	1	—	321	Szécsi Mihály
1869	225	*Schutz Márk	—	—	322	Pollák Simon S.
—	226	*Keppich Alajos	—	—	326	Piek Márk
1870	227	Szobotka Pál	1	—	329	Czinner Armin
1870	228	Schwanefeld György	—	—	331	Czinner Abraham
1870	230	Stern Dávid	1	—	332	*Cinner József S.
1870	232	Obláth Lipót	—	1873	333	Hoffmann Márk
1870	233	Beck Mór	1	1873	334	*dr. Abelles József
1870	234	*Polacsak Mór	2	—	338	Czinner Zalmond
—	236	Várhelyi dr. Rósa József	1	1873	343	Nen József
—	237	dr. Rósa Kálmán	1	—	344	Weiner Miksa
—	238	dr. Kuzmann József	2	1873	345	Miksa Samuel
—	240	Weinmann Márk	2	1872	347	*Károlyi Bernát
—	247	Holtzer Jakab	2	1874	350	Müller M. L.
—	248	Holtzer Kálmán	2	—	351	Weisz Bertalan V.
—	249	*Holtzer Mihály	1	—	352	dr. Déri Károly
—	250	Angel Isák	—	—	353	Déri Ede
—	252	dr. Singer Mátys	—	1874	355	Stern Miksa
1871	254	Porai Ignác	—	—	356	Buziási Eisenstädter Róbert
—	257	Prosznitz Simon	—	1874	358	Faragó Ede
—	259	*Ausländer Károly M.	—	—	360	Pályi Ferenc polgármester
—	260	Buziási Eisenstädter Nándor	—	—	364	Szmetán Bertalan

A (előzetes) éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	A (előzetes) éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	
—	365	Goldstein Lipót	1879	442	Strasser Antal	
—	369	Pollák Manó S.	3	1879	443	Schulhof Lajos
—	370	dr. Pollák Lajos	—	1879	446	Kohn Jakab Hirs
1874	375	Ida Armin	—	1879	449	Fischer Mihály k.
1876	379	Szécsi Zsigmond	—	1879	450	Weisz I. Károly
—	381	*Kotányi Miksa	—	1879	462	*Tüchauer Ábrahám
1876	382	Sonnenfeld Sámuel	1	1878	463	Schweiger Károly
1876	383	Neumann Mór A.	—	—	456	Csányi János
1876	384	Löwy Herman (könyvesek)	2	—	467	Rosenberg Mihály
—	386	Polgár Imre	—	—	458	Fischer Mihály J.
—	387	Politzer Sándor	1	1879	459	Kohn Jakab M.
1876	388	Ranschburg József	—	1879	460	Löw Mór
—	389	Holzer Rudolf	—	1879	462	Bárd Adolf
—	390	*dr. Löw Sámuel	—	1879	463	Garai Izrael
—	391	*dr. Löw Tibadar	—	1879	464	Domán Mihály
—	392	Cziklai János	—	1879	465	Deutsch Mór
1876	393	Schätz Mór	3	1879	466	Várnai Lipót
—	395	Seifmann Ignác ifj.	—	1879	467	Liptai Emil
—	396	Csinner Sándor W.	—	—	468	Erdei Péter
1876	397	Noachitz József	—	1879	470	Braun Adolf (fakereskedő)
—	400	Deutsch Salamon A.	—	1879	471	Pollák Herman
—	401	*dr. Irizs Adolf	—	—	472	*Freuder Mór
1877	402	Winkler Bernát	—	—	473	Fai Antal
1877	403	Löwy István	1	1879	474	*Zerkovics János
1877	404	Löwy Adolf	—	1879	475	Reitzer Simon
1877	405	Kún Bertalan	—	1879	476	*Schwarz Jakab
1877	406	Milkó Jakab	—	—	477	Rubin József
1877	407	Fáhn Adolf	—	1879	478	Brünn Pálkás
1878	410	Neu Bertalan	—	—	479	Grünblatt Lipót
—	411	Weiner Izrael	—	—	480	Holländer Miklós
—	412	dr. Naivesy László	2	1879	481	Krausz Mór K.
—	413	Szécsén Jakab	—	—	482	Siera Barnát
—	414	Engel Adolf	—	—	483	Sátor Ignác
—	416	Csinner József W.	—	1880	484	Braun Mór (bádogos)
—	417	Kotányi Károly	—	—	485	Goldschmidt Lajos
1878	418	Klein Armin	—	—	486	Deutsch Zsigmond
1878	419	Benedikt Miksa	1	1879	487	Singer Áron
1878	420	dr. Arany Károly	2	—	488	dr. Zápori Nándor
1878	421	Krausz Lipót	—	1879	489	Schwarz Fülöp
1878	425	dr. Goldschmidt György	—	1879	490	*Fürtös Ignác
—	426	dr. Löw Immanuel	—	1879	491	Fehérvári Antal
1878	428	Politzer Lipót	2	1879	492	*Széda László
1878	429	Steiner Jakab	—	1881	493	Winkler Mór
1879	430	Pálfi Lipót	—	1881	494	*Rosenberg Dávid
1879	431	Engelsman József	2	1879	495	Fürtös László
1879	432	*Breier Miksa	—	1878	496	Gál Zsigmond
1879	433	ifj. Gottlieb Dávid	3	1879	498	Taschler József tt.
1879	434	Prinz Ignác	—	1879	499	Keméndi Nándor tt.
1879	435	Kohn József S.	—	1881	600	Szegedi gr. Tizza Lajos tt.
1878	436	Polácsák Ede	—	1879	602	Weitzenfeld Zsigmond
1879	439	*Klatschki Lévay Henrik	—	1879	603	Weisz Adolf
1879	440	dr. Bauer Simon	—	1881	604	*Weisz Ignác N.
1879	441	Schorr Mór	1	1881	608	Geiger Nándor

A főiréte éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	A főiréte éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	
1870	507	Mannheim Dávid	—	509	dr. Pálmai Dezső	
1870	508	Schräger Mór	1884	570	dr. Czukor Ignác	
1881	509	Blau József	1884	571	Káldosi Soma	
1879	510	Schweiger Simon	1884	572	Back Ernő lt.	
1881	511	*Schwarz Armin B.	1884	573	Schwarz Emanuel	
1881	512	Schwarz Mór H.	2	575	Schwarz Bernát	
1880	513	Lázár Mór	1884	576	Kállai Albert (öspán t.)	
1881	514	*Wilhelm Adolf	2	577	Eisner Igndc.	
1879	515	Schwarz Fülöp pip.	1884	578	Weil Manó	
1879	516	Biedl Adolf	1	579	Ausländer Lipót	
1882	517	May R. Miksa	1884	580	Winkler Sámuel	
1882	518	dr. Polgár Sándor	1884	581	Politzer Vilmos	
1882	519	Bein Mór.	1884	582	Schönfeld Izso	
—	520	Feuer Mór L.	1885	583	Dömötör Márk	
—	521	Fischer Abraham	1884	585	Perl Armin	
—	522	Landesberg Mór	1884	586	Politzer Sámuel G.	
1879	524	Dós Dávid	1	587	*Steiner Gusztáv	
1879	525	Bruckner Károly	—	588	Gömöri Lajos	
1881	526	Deutsch Jakab B.	1885	589	Deutsch Emil	
1882	527	Marosi Armin	1	590	Deutsch Lipót	
1882	528	Sichermann József.	1	591	Winkler József.	
1882	532	Szende Béla	1	592	Lúwy Dávid	
1882	533	Fried Simon	1	593	König Simon	
1882	534	Silberberg Lipót	2	594	*Kotányi Manó	
1882	535	Lusig Adolf	1885	595	Pick Manó	
—	537	Löwinger Albert	—	596	dr. Gyulai Mór.	
—	538	Leitner Márton	—	597	Kohn Jakab A.	
—	539	Eppinger Sándor	—	598	Scheinberger Antal ifj.	
1883	540	dr. Herz Gyula	2	599	*Dagi Jakab	
1883	541	Kulinyi Zsigmond	1886	600	Seelenfreund Lajos	
1882	542	Sluhu Agoston tt.	1885	601	Seidmann József	
1883	543	Magyar Miksa	1	602	Tránka Béla	
—	544	*Landesberg Adolf	1885	603	Komlósi Ferenc	
1883	545	Leopold Rudolf	—	604	Czinner Jakab W.	
1879	546	Külfer Mór	—	605	Vajda Sándor	
1879	547	Brandspitzel József	—	606	Seifmann Lajos	
1883	548	Löwinger Mór	2	607	Löwinger Antal	
1883	549	Komlósi Soma	—	608	*Lusig Adolf F.	
—	552	*Fischer Lajos	—	609	*Kohn Mór	
—	553	*Kohn Bernát	—	611	Ausländer Kálmán D.	
—	554	Schäffer Vilmos	1885	613	Mogán Mór	
—	555	Herzl Henrik	—	614	dr. Pártos Simon	
1883	557	Steiner Mór	1	615	*Pollák Cz. Rudolf	
1879	558	Bruchsteiner Bernát	—	616	Irica Dezső	
—	559	Deutsch Emil K.	—	617	Holtzer Simon	
—	560	Grünblatt Mór	—	618	Pártos Lajos	
—	561	Herzl Mihály	1888	619	Kohn Armin ifj.	
1883	563	Liebermann Mór	1885	620	*Kohn Mór E.	
1884	564	*Lederer Ede	1886	621	Kohn Mór F.	
—	565	Löwinger Gyula	1	1887	622	Ormódi Béla
1884	566	Markovics László	1887	623	Pálk Antal	
1884	567	Perl Mór	1	1887	625	Ferenczics György tt.
—	568	Pollák Cz. József	1	1879	626	dr. Machold Miksa

A főirátal éve	Arany- könyv lapja	A tag neve	Költség- fai- nak száma	A főirátal éve	Arany- könyv lapja	A tag neve
1886	627	Rosenberg Özlás . . .	—	1887	640	Bokor Adolf . . .
—	628	Rosenberg Sándor . . .	—	1887	647	Lüwinger Lipót . . .
1886	630	Acsél Soma . . .	1	1887	649	Mogán Jakab . . .
—	631	Grosser Jakab . . .	—	1887	649	Kiss Károly . . .
1887	632	Pick Sándor . . .	—	—	650	dr. Székely Mihály . . .
1887	633	Zeisler József . . .	—	—	651	Stern Izák . . .
1887	634	Szabó Jakab . . .	—	—	652	Stern Izrael . . .
—	635	Rosenbaum Béla . . .	—	1887	653	Ungár Mór . . .
1887	636	Bloch Gyula . . .	1	1887	654	Bernstein József . . .
1887	637	Deutsch Samu . . .	—	—	655	Gyulai Ferenc . . .
—	639	Engelsmann Mór . . .	—	—	656	dr. Grosser Albert . . .
—	640	Goldschmidt Jakab . . .	—	1887	657	Steiner Béla ifj. . .
—	642	*Reiner Dávid . . .	—	1887	658	Rosenburg Rudolf . . .
—	643	*Reiner Lipót . . .	—	1887	659	Mahrer Miksa . . .
—	644	*Reiner Ferenc . . .	—	1887	660	Lustig Jakab . . .
1887	646	Ungvári Péter . . .	—			

Összesen: 416.

II. MÉRLEG a szegedi פ"ן pénzkezeléséről

Évkönyvi lapszám	B E V É T E L	frt	kr	frt	kr
	Pénztárkészlet 1886-ra	112	55		
6	Elővételi díjak פ"ן	497	50		
7, 69	Évi díjak פ"ן, 1886.	518	—		
8	" " " 1885. hátralék	92	—		
9	" " " 1884. "	40	50		
10, 60	" " " korábbi "	254	51	341	01
33	" " " vidéki "	36	—		
11	" " " פ"ן, 1885. "	60	—		
12	" " " " hátralék	110	—		
34	" " " " vidéki hátralék	11	—	181	—
13, 63	Zsinagógai adományok 1886.	753	46	777	72
14	" " " " hátralék	24	25		
15	Persely sekete פ"ן	223	44		
16	" " " " felér	123	13	602	21
17	" " " " kórházi ש"ן	255	64		
18	" " " " פ"ן	102	23		
54, 19	Sírhely díjak ש"ן	393	—	406	—
54, 19	" " " " " hátralék	13	—		
32, 54	Temetkezési költségek hátralék	27	90		
20	Sírköföldési díjak ש"ן	180	—		
21	Családi sírhelyek	2200	—		
22	ש"ן ש"ן	500	—		
23	Alapítványi számlák	129	60		
24	ש"ן ש"ן	118	20		
25	Haltottak házból ש"ן ש"ן	18	36		
26	Imaszéki bérlet	183	—		
27	Takaréktári kamat	249	98		
28	Visszafizetett előlegek	81	—		
29	Beváltott szelvények	84	70		
30	Persely, zsinagógai és sírkerui ש"ן ש"ן	113	51		
31	Házbér a hitközségtől	25	—		
31	" " korona-utcai háztól 8. sz.	205	—		
37	A takaréktárból	7520	47		
61	Adományok a kolera idejében	414	87		
48	Kiss Dávid-féle ágyalapítvány	2000	—		
32	" " hagyománya	1000	—		
32	Singer Vilmos hagyománya	200	—		
32	Rendkívüli adományok	178	80		
32	Lóvy Herman bérlet a Margit-utcai telekért 1886-ra	52	09		
32	Quittorné betétje a takaréktárból kivéve	50	80		
32	Rendkívüliek	81	05		
		19333	95		

Milkó Jakab elnök.

Faragó Ede pénztárnok.

Jelen záreza-madást a fő- és segédkönyvekkel összehasonlítván,

Kelt Szegeden, 1887.

A KIKÜLDÖTT SZÁM-

Szécsi Zsigmond.

Neu József.

1886. év január 1-től 1887. év január 1-ig.

Főkönyvi lapszám	K I A D Á S	ft	kr	ft	kr
35	Havi fizetések	1722	58		
36	„ segélyek	294	—		
49, 52, 55, 62	Különféle segélyek	389	43	883	43
37	Betegápolás	91	11		
38	Gyógyszertár	178	58		
39	Temetkezési költségek	173	28		
40	Fűtés és világítás	89	12		
41	Javítások	90	85		
42	Bérlőköltségek	31	40		
43	„	41	70		
44	Iroda és nyomtatványok	115	69		
45	Beszédési számlák	105	09		
46	Szegény tanulók ruházása	160	60		
47	Takaréktári betétek	5400	—		
51	Házbér	50	—		
51	Sírkerti számla	140	30		
53, 57, 58, 71, 63,	Építkezés és javítás	2700	43		
64	Államkölcsön törlesztés korona-után h. B. sz.	217	50		
65	„ „ „ kálvária „ „ 28. sz.	135	—		
66	Kálvária-utcai ház 28. sz. vétel	3681	40		
69	Quittner né járandósága 4 hónap	129	38		
61	A kolera-idő alatt segélyezés	631	78		
60	Lederer E. mérnök végkielégítése	250	—		
58	Halottaskocsi vétel	909	33		
58	„ szállítás	84	12		
58	Adóhátralék a korona-utcai ház után	55	35		
58	Ugyanaz után a takaréktárnak	550	60		
58	Quittner-féle ezüst kiváltása	12	—		
67	„ orany „	78	62		
67	Vakok intézete Bécs	10	10		
67	3 vasúgy a kórházba	30	—		
67	Rendkívüliek	474	12		
		18808	86		
	Pénzkészlet 1887. évre	435	09		
		10333	95		

A könyvelésért: **Klein Salamon** titkár.

azt a könyvek adataival és mellékleteivel egyezőknek találtuk.
évi január hó 26-án.

VIZSGÁLÓ-BIZOTTSÁG:

Guttman Áron.

Szobotka Vilmos.

A szegedi p^h vagyon-

		frt	kr	frt	kr
I. Takaréktári könyvek.					
I. betéti könyv	88. lap 228. f. sz. 49228	160	—		
II. „	88. „ 227. „ „ 49227	169	—		
III. „	88. „ 226. „ „ 49226	600	—		
IV. „	92. „ 126. „ „ 53126	10	—		
V. „	I. „ 91. „ „ 91	3000	—		
VI. „	I. „ 22. „ „ 40	200	—		
VII. „	I. „ 38. „ „ 64	2000	—	6130	—
II. Alapítványok.					
Műkö Jakab ur és neje, kórházalapítvány		500	—	500	—
III. Alapítványi értékpapírok					
10 drb Tiszai sorsjegy és pedig :					
0095, 001 sz. á 121 frt 75 kr					
1022, 098. „ „ „ „ „					
1023, 038. „ „ „ „ „					
1472, 045. „ „ „ „ „					
2751, 71. „ „ „ „ „					
2751, 75. „ „ „ „ „					
4262, 62. „ „ „ „ „					
1 drb 1860-as 1/4, 18. sz. 13352. sorsz. Kohn Herman és neje		1217	50		
alapítványa		100	—		
5 iskolai részvény: 100., 101., 103., 113., 149. sz. á 50 frt		250	—		
Ezeknek 25 szelvényei á 2 frt 50 kr.		62	50		
5 iskolai részvény 1883. 73., 74., 77., 78., 79. sz. á 50 frt		250	—		
5 drb 1860. sorsjegy és pedig :					
3 V. sz. 17024. sorsz. á 128 frt					
2 II. „ 17024. „ „ „ „					
2 III. „ 17024. „ „ „ „					
2 IV. „ 17024. „ „ „ „					
2 I. „ 17028. „ „ „ „		640	—	2620	—
IV. Követelések.					
Ausländer S. ur alapítványa		1200	—		
Néhai Czinner Elchanan hagyománya		300	—		
„ Mannsberger M. L. „		200	—		
„ Schwab Mór „		100	—		
„ Reitzer Jakab „		300	—		
Dr. Salvesy L. ur alapítványa		150	—		
Három rendbeli adomány a kórházra		160	—		
Egy kötelezvény		300	—	2700	—
Átvétel				11910	—

kimutatása 1886. évről.

6*

T E H E R		fl.	kr.
Államkölcson a korona-utcai 8. sz. házra		7260	—
„ „ „ külváros-utcai 28. sz. házra		4600	—
		11760	—
Egyenleg vagyon		20303	28
		41143	28

V A G Y O N		1886.		1887.	
		január 1-jével		január 1-jével	
		fl.	kr.	fl.	kr.
I.	Takaréktári könyvek	8192	42	6130	—
II.	Értékpapírok	2520	—	2520	—
III.	Követelések	2060	—	2760	—
IV.	Értéktárgyak	1025	—	1116	52
V.	Ingatlanok	4050	—	26981	61
VI.	Hátrafélék	1259	44	701	16
	Pénzkészlet	112	55	435	09
		20719	41		
	Milkó Jakab és neje alapítványa			500	—
				41143	28
	Uj halottas kassza			500	—
				42043	28
	Téher			11760	—
				30203	28
	1886. levonva			20719	41
	Vagyon szaporodás 1887-re			8673	87

A könyvelésért:

Milkó Jakab,
előnök.

Faragó Ede,
pénztárnok.

Klein Salamon,
titkár.

Jelen vagyonkimutatást a fő- és segédkönyvek adataival egyezőknek és a kimutatásban foglalt értékeket meglevőknek találtuk.

Kelt Szegeden, 1887. évi január hó 27-én.

A KIKÜLDÖTT SZÁMVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG:

Szécsi Zsigmond.

Nau József.

Guttman Áron.

Szobotka Vilmos.

* Ezen tételt a vagyon-egyenlegben sincsen főtvéve.

III.

A JELENLEGI ALAPSZABÁLYOK.

זה אלי ואנוה

הוי דומה לו:

מה הוא חנון ורחום

אף אתה דיה חנון ורחום

שבת קלז ע"ב

ELSŐ RÉSZ.

A Chevra szervezete

I. fejezet.

1. §. A Szeged szab. kir. városban 1787 óta fennálló ember-szeretetet gyakorló egyesület megtartja eddigi címét:

החברה הקדושה של גמילות חסדים.

Rövidség okáért az egyesület, mint eddig, úgy ezentúl is e címet viseli: **חברא קדישא** „Szent Egyesület“, még rövidebben **חברא**, *Chevra*.

2. §. A Chevra önálló, a szegedi zsidó hitközségtől elválatlan s annak védelme alatt működő egyesület.

3. §. A szegedi zsidó hitközség elnöke a Chevrának egyúttal tiszteletbeli elnöke **ראש החברא**, kinek jogában áll a köz- és választmányi gyűléseken elnökölni.

4. §. A Chevra nem meghatározott időre alakult, főlösztatása tehát nem indítványozható.

II. fejezet.

5. §. A Chevra, régi nevét megtartva, eddigi céljaihoz is hű marad, azaz lelkiismeretesen fogja a szegények, betegek, hal-

A chevra
címét az
fennállása.

A chevra
céljaihoz
hű marad.

doklók és halottak körül a vallás követelte kegyes szolgálatokat teljesíteni.

6. §. Vallásos hagyomány szerint a chevra:

- a) szegényeket, különösen szegény betegeket segít; ;
- b) betegeket látogat, zsidó betegek számára kórházat tart fenn ;
- c) haldoklóknál és halottaknál a szokásos szertartásokat és szolgálatokat teljesíti ;
- d) a zsidó temetőt gondozza ;
- e) gondoskodik **זר נשמה** emlék-mécsről, esetleg **קריש** árvák imájáról is, az egylet tagjai és nejeik halálának évfordulóin ;
- f) a rábizott **קרן קיימת** alapítványokat kezeli ;
- g) megállapítja a **הזכרת השמות** halottak emlékezte alkal-mával főlemlítendő névsorát.

III. fejezet.

A Chevra
tagjai.

7. §. A Chevra tagja **בן חברה** csak oly zsidó férfi lehet és maradhat, ki egyszersmind a helybeli zsidó hitközségnek is tagja. Ezen határozmány visszaható erővel nem bír.

8. §. A Chevra minden nagykoru tagját egyenlő jogok és kötelességek illetik.

9. §. A főlvételi jogot kizárólag a **חברה אסיפה**, közgyűlés gyakorolja. Ugyanez határoz a tagok kizárása fölött is. (23. §.)

10. §. A ki a Chevra kötelekébe főlvétetni kíván, evégből a gabbóim egyikénél jelentkezik.

11. §. Az újonnan belépő tagok főlvételi díját minden egyes esetben a közgyűlés állapítja meg. Ugyanez határoz a fölött is, vajjon az egész díj azonnal és egyszerre vagy részletekben fizet-tessék-e le. Utóbbi esetben az illető semminemű jogot nem élvez, míg az utolsó részletet le nem fizette.

12. §. A legcsekélyebb főlvételi díj 40 frtban állapíttatik meg. A közgyűlésnek azonban joga van rendkívüli esetekben a főlvételi díjat el is engedni.

13. §. A főlvételnél mindenki külön beíratási díjat is fizet.

14. §. A közgyűlésnek joga van a választmány indítványára tiszteletbeli tagokat főlvenni.

15. §. Minden Chevra-tagnak joga van törvényes fiu-gyermekait az egyletbe fölvétetni; köteles azonban ezen fölvétel czéljából díjat fizetni.

Ezen díj gyermekekénél כר מצוה 13 éves korig 2 frt, ezen túl, a 24. év betöltéseig 5 frt. A כר מצוה-tól kezdve a fölvételig lefolyt évek után járó évi díjak (17. §.) azonban utólag lefizetendők.

16. §. Nagykoruak javára a Chevra-tag atyai jogát nem érvényesítheti. Ilyenekre a 9—13. §§. alkalmazandók.

17. §. A Chevra minden nagykorú tagja évi 2 forintnyi, minden 13 éven túli kiskorú pedig 1 forintnyi díjat fizet.

18. §. A közgyűlésen szavazati, valamint cselekvő és szavazati választási joggal csak a nagykorú Chevra-tagok birnak. (134. §.)

19. §. A Chevra-tagok és családjaik a következő jogokat élvezik:

a) אחר אריכת ימים végső nyugalomra Chevra-helyen temettetnek el és joguk van családi sírhelyet szerezni;

b) haláluk évfordulója megtartatik a szokásos módon;

c) nyilvánosan megneveztetnek a הוכרה לשמות נשמות למוסף alkalmával, ha vagy végrendeletileg legalább fejenkénti 100 frtot hagyományoztak az egyletnek; vagy ha érettek e czimen az közgyűlésen megállapítandó összeg lefizettetett, mely azonban 200 frtnál kisebb nem lehet.

20. §. A közgyűlésnek joga van אנשים חשובים kitüntetésre érdemes elhunytakat díjtanul הוכרה למוסף ba fölvenni.

21. §. Chevra-tagok vidéken lakott rokonainak a הוכרה למוסף-ba való fölvételeért 300 frt minimális díj jár.

22. §. Minden כן חברא Chevra-tag köteles az évi díjat az az igazgatási év folyamában lefizetni.

23. §. A tagsági jog megszűnik:

a) kilépés által, ha azt az illető a Chevrának írásban bejelenti, mely esetben, ha tovább is helyben lakik, még három évig tartozik az évi díjat megfizetni, a nélkül, hogy ez időben a Chevra-tag jogait élvezné;

b) a szegedi zsidó hitközség kötelékéből való kilépés által;

c) közgyűlési határozattal kimondott kizáratás által. (9. §.)

24. §. Kizárásnak van helye, ha valamely tag:

- a) a Chevra iránti kötelezettségeinek megfélemleni vonakodik vagy
- b) ha a Chevra tekintélyét avagy érdekeit sértő cselekményt követ el vagy
- c) ha nyereségvágyból eredő büntetést jogérvényesen elítéltetett.

IV. fejezet.

A Chevra
hitközség.
gel szem-
ben

25. §. A Chevra továbbra is megmarad a szegedi zsidó hitközséggel szemben eddigi jogainak élvezetében.

26. §. A Chevra zsinagógái jogai a következők:

- a) önkényes adományok gyűjtése istentisztelet közben az eddig is szokásos napokon;
- b) קריאת התורה fogadalmi ajándékok elfogadása a tóra fölolvásánál, a míg ily fogadalmak a helybeli zsinagógában egyáltalán szokásosak maradnak;
- c) halálózási évfordulók táblájának s a hozzá tartozó נר נשמה emlékmécsnek elhelyezése;
- d) a שלש רגלים reggeli istentisztelet megtartása a három nagyünnepeken és az abból eredő jövedelem élvezete;
- e) a פדיון ארץ prédikációval egybekötött délelti istentisztelet megtartása אדר א'-kor;
- f) a גבאי צדקה templom-atyák helyettesítése a Chevra gabbóim által a reggeli istentiszteleten רבה הושענא napján és מוסף שמחת תורה-tól egész אחר מנחה שמיני עצרת utánig;
- g) azon egyének megjelölése, kiknek emléke a הזכרת נשמות megújítandó.

27. §. A Chevra gyűléseit a hitközség nagytermében tartja.

MÁSODIK RÉSZ.

A Chevra működése.

I. fejezet.

Szegények
különösen
szegény
beteg
segélyezése,

28. §. A Chevra, a mennyire tőle telik, ellát minden zsidó szegényt, ha nem is tagja a Chevrának, az orvos által rendelt gyógyszerekkel.

29. §. Ezen segélyezés akképen történik, hogy az illető rendkívények a Chevra-gabbaj által lebélyegeztetnek.

30. §. Minden rendelvény, melyet valamely helybeli gyakorló orvos állított ki, lebélyegezhető, ha a rendelő orvos sajátkezűleg reá írta a beteg nevét.

31. §. A gabbóim határozzák meg, melyikök őrzi a Chevra bélyegzőjét.

32. §. Egyes esetekben szegényeket s különösen betegeket készpénzzel is segélyez a Chevra.

33. §. Három forint erejéig a segélyezést a főgabbaj, 3 forinttól 10 forintig a Chevra előljárósága utalványozza. Nagyobb összegek utalványozásához a választmány jóváhagyása szükséges.

34. §. A választmány, az előljáróság ajánlata alapján évi segélyt is szavazhat meg. Ily segélyt helyben lakó elaggott szegény vagy munkaképtelen zsidó nyerhet. A segély évről évre állapíttatik meg. Előnyben részesítendők a Chevra erre szorult tagjai és ezeknek özvegyei.

II. fejezet.

35. §. A Chevra által fenntartott kórházba rendszerint csak heveny betegek vétetnek föl. Hosszantartó idült betegségeknél a föl vétel fölött a választmány dönt. A kórházban a betegek, jól szervezett kórházak mintájára, minden szükségessel ellátandók.

36. §. A kórházba fölvehetők:

a) helybeli szegény betegek, kik különben nem részesül-
nének kellő ápolásban, vagy, kiknek rokonai az ápolást nem tel-
jesíthetik;

b) vidéki szegény betegek, kiket vallásos érzelmeik kés-
tetnek, hogy e kórházban keressenek segélyt;

c) fizető betegek, a kik az ápolási díj megtérítésére nézve
kellő biztosítékot nyújtanak.

37. §. A kórház orvosa s egyszersmind a kórház igazgatója csak az lehet, ki orvostudori oklevéllel bír. Az orvos fizetését a közgyűlés határozza meg. Az orvos állítja ki a föl vételi jegyet és ezt a beteg vagyoni viszonyainak megállapítása végett a föl-
ügyelőhöz juttatja. Az orvos fölügyel a kórházra és mindenre, a mi ahhoz tartozik. Köteles a betegeket gondosan kezelni, a beteg-
forgalomról jegyzőkönyvet vezetni és erről a közgyűlésnek évi jelentést tenni.

38. §. A kórház fölügyelője (89. §.) ügyel a kórház épüle-
tére, a szerelvények, ruhák és fehérneműekre, szóval mindenre, a mi a kórházhoz tartozik; ő indítványoz helyreállítási munkákat

A kórház
kezelője.

és beszerzéseket: aláírja a fölvételi jegyet az ápolási díj megállapítása után. A beteg elbocsáttatásakor a betegápoló által benyújtott számlákat megvizsgálja és ellenjegyzi.

39. §. A betegápoló és neje kötelesek előbbi a férfi, utóbbi a nőbetegeket odaadással ápolni; föltétlenül engedelmeskedni az orvosnak és főlügyelőnek és a legnagyobb tisztaságról gondoskodni. Rendkívüli eseteket kivéve, a betegápoló nem vehet föl más beteget, mint a ki el van látva az orvos és főlügyelő által aláírt fölvételi jeggyel.

III. fejezet.

Kegyes
szolgálatok
közül.

40. §. Haldoklóhoz a Chevra csak akkor rendel שמירה virrasztót, ha azt az illetőnek családja kívánja.

41. §. A Chevra gondoskodik bizonyos számú olyan személyekről, kik, a nélkül, hogy tulajdonképeni szolgálatában állnának, azon tagoktól, kiket a קלפי sorshuzás a שמירה virrasztáshoz rendel, s kik személyesen nem mehetnek, minden egyes שמירה virrasztásért fizetést kapnak.

42. §. Ha a beteg a szokásos imákat végezni kívánja, vagy, ha a גסיסה agónia beáll, a havi gabbaj, vagy, ha ez távol lakik, a legközelebb lakó gabbaj erről azonnal értesítendő.

43. §. Az illető gabbaj föladata lehetőleg többeket összehívni a haldoklóhoz, kik יציאת נשמה a halál beálltáig együtt maradnak s a szokásos imákat végzik.

IV. fejezet.

a) A temetés előkészítése.

A temet-
hely
tartása.

44. §. A temetés előkészítése következőkből áll:

a) a leemelés;	c) a לכישה felöltöztetés;
b) a שחרה mosás;	d) a שמירה virrasztás.

45. §. Mindezekre nézve a מנהג hagyományos szokás irányadó, a mely változatlanul fönntartandó.

46. §. A temetés óráját a havi gabbaj a „Halottvizsgálati bizonyítvány“ alapján határozza meg.

47. §. Ha a gyászoló család a temetés elhalasztását kívánja, ez, a mennyire az egészségi rendszabályok megengedik, figyelembe veendő.

48. §. A temetés helye és ideje a zsinagóga előcsarnokában e célra kifüggesztett táblán adatik a község tudtára.

49. §. A hagyományos szokások szerint gyakorlandó temetési szertartások 3 részre oszlanak:

- a) szertartások a halottas háznál;
- b) szertartások a halott kikísérése közben הלוייה;
- c) szertartások a temetőben és a temetés után.

b) Szertartások a halottas háznál.

50. §. A havi gabbaj köteles minden felnőtt Chevra tag temetéséhez fölváltva 10 Chevra-tagot meghívni, kik a koporsót a szertartás helyére, innen pedig a halottas kocsihoz viszik נושא המטה.

51. §. E kegyes szolgálatra az illetők szóbelileg hívatnak meg.

52. §. A Chevra-tagok e meghívásnak eleget tenni kötelesek.

53. §. A gyászoló család határozza meg, fölkéressék-e a főrabbi gyászbeszéd tartására és közreműködjék-e a szertartásnál a kántor és az énekkar. A מנוחה נכונה ima minden temetésnél elmondandó a főrabbi, dáján vagy a kántor által.

54. §. A kántor és énekkar illetményét temetési funkcióért a Chevra választmányja állapítja meg.

55. §. A temetkezési költségek és a netaláni hátralékok a temetés előtt kifizetendők.

56. §. A zsinagóga udvarában a gyászszertartások kivételesen és csak akkor végezethetnek, ha a Chevra előjáróságának ebbeli határozatához a hitközség elnöke is hozzájárul.

57. §. A gyászszertartásnál a férfiak és nők külön-külön helyet foglalnak el. A jelenlevők kötelesek az erre fölügyelő gabbajim rendeleteinek eleget tenni.

c) Szertartások a halott kísérése közben.

הלוייה המוח.

58. §. A halott a temetőhöz a Chevra halottas kocsián vitetik. A gyászoló család kívánata szerint kettős vagy négyes fogat alkalmaztatik; az ezért fizetendő díjat az előfogati vállalkozóval kötött alku szabályozza. Három éven alul elhalt gyermekek temetésénél a Chevra halottas kocsija nem alkalmazandó.

59. §. Oly temetéseknél, melyeknél a kántor és az énekkar közreműködik, ezek a gyászokosi előtt mennek a gabbaj által kijelölt helyig és a 91. zsoltárt עלייך éneklék.

60. §. Közvetlenül a halottas kocsi előtt megy a Chevra-szolga שמו"א, a Chevra által előírt öltözetben.

61. §. A gyászoló család által rendelt kocsi fölött a rendelkezési jog a család meghatalmazottját illeti. Ha erre a család senkit sem hatalmaz föl, a jog a jelenlevő gabbóimé, kiknek intézkedéseit a gyász kísérethez csatlakozók szigorúan figyelembe venni tartoznak. Felnőtt egyének temetéséhez köteles a Chevra két kocsit rendelni. Fizetőképessé örökösök az ezzel összekötött költségeket tartoznak megtéríteni.

d) Szertartások a temetőben és a temetés után.

62. §. A havi gabbaj köteles ügyelni arra, hogy a hagyományos szokások változatlanul megtartassanak.

63. §. Minden jelenlevő köteles magát a működő gabbaj rendeleteinek alávetni.

64. §. A gyászoló családnál nyitott persely állítandó föl
כרי שלא לבייש למי שנצרך.

V. fejezet

A temető
מחוזים

65. §. A szegedi zsidó temető 7 részre oszlik és pedig:

- a) a Chevra-hely, egyleti tagok részére;
- b) családi sírhelyek;
- c) a לחברת לחברה-hely, a Chevrán kívüliek részére;
- d) a ילדים kisdetek helye;
- e) a נפלים koraszülöttek helye;
- f) a bekerített hely, a hol az 1868-adik תרכ"ח évben a régi temetőből exhumáltak nyugszanak;
- g) a כהנים állóhely, a mely temetkezési célra nem szolgál.

66. §. E területekről a Chevra pontos térképet vezet.

67. §. A gabbóim joga és föladata azon halottak számára, kiknek családi sírhelyük nincsen, temetkezési helyet kijelölni מראה מקום, a miben változatlanul a szokásos rend szerint kell eljárni, hogy minden halott כבודו לפי érdeme szerinti sírhelyben részesüljön. A gyászoló család különös kívánságainak teljesítése, valamint a fizetendő díj mennyisége fölött a választmány határoz.

68. §. A Chevra-helyen rendszerint csak Chevra-tagok, ezek nejei és hajadon leányai, fiaik pedig csak akkor temethetők el, ha a Chevrába föl voltak véve.

69. §. Különös figyelemre méltó esetekben el lehet térni a szabálytól, kivált ha elismerésre méltó idegen zsidó, אדם חשוב, hal el helyben. E fölött mindig a választmány határoz; helybeli חוץ לחברה ellenben Chevra-helyen vagy családi sírhelyen egyáltalában el nem temethető.

70. §. Egy helybeli **בן חברה** idegen helyen lakott leánya, szüleinek vagy azok egyikének elérében és kívánságára férjhez menetele után is eltemethető Chevra-helyen, **ח"י והובים** 18 frt díj mellett. **בן חברה** leánya, ki helybeli **ח"י לחברה** neje, családi helyen csak a választmány engedelmével temethető el. Mérvadó, ha vajjon az elhalt **אשה הנונה** köztisztvisletben álló nő volt-e. Ily esetekben a **מקום** sírhelyért 40 frt előre fizetendő.

71. §. A sírhelyek díja:

2	frt	—	kr.	vagy neje után	כן חברה
50	—	—	—	נפל	ה
1	—	—	—	3 éven aluli gyermekek után	ה
50	—	—	—	13	ה
6	—	—	—	vagy neje után legalább	ה
1	—	—	—	נפל	ה
2	—	—	—	3 éven alóli gyermekek után legalább	ה
4	—	—	—	13 éven alóli gyermekek után legalább	ה

72. §. A családi sírhelyek fölötti rendelkezési jog át nem ruházható.

73. §. Sem családi, sem egyéni sírhely mindaddig igénybe nem vehető, míg az illetők a Chevra iránti mindennemű kötelezettségeknek meg nem feleltek.

74. §. A mennyiben a családi sírhelyen még nem történt temetkezés, azt a Chevra a sírhely szerzőjének elköltözése esetére a vételár felében visszaválthatja.

75. §. Ha a családi sírhelyen már történt temetkezés, de abból még egy hatos családi hely alakítható, úgy a Chevra azt a vételár negyedrészeért visszaválthatja.

76. §. Csaldai sírhelyekre csak a sírhely szerzőjének föl- és leendő ágbeli rokonai és ezek nejei temethetők el díj nélkül, a mennyiben a Chevranak tagjai.

77. §. Oly oldalágteli helybeli rokonok, kik a Chevrának tagjai, családi sírhelyre 30 frt lefizetése mellett temethetők.

78. §. A sírhely szerzőjének vidéken lakott rokonai, kik a Chevrának nem tagjai, családi sírhelyre csak külön díj mellett temethetők, melyet a választmány esetről esetre állapít meg.

79. §. Csakis családi sírhelyek keríthetők be. A kerítés rajza és leírása a Chevra előjáróságának jóváhagyás végett előzetesen bemutatandó.

80. §. Az 1868-ban exhumáltak helyének kerítése mindenkor jókarban tartandó.

81. §. A sírkövek előlapján héber fölirat alkalmazandó. A síratokok a Chevra előljáróságának és a főrabbiságnak jóváhagyás végett előzetesen bemutatandók.

82. §. A sírkő fölállításának napja és órája előre bejelentendő a Chevra havi gabbailának.

Sírkő-állításért a következő díjak fizetendők:

13 éven alóli Chevra-tag sírkövéért 1 frt

[illegible]

13 éven alóli helybeli **חַיָּי לַחֲבֵרָא** sarkövéért 2 ₪

13 " túli " " " az elöljáróság
állapítja meg a díjat.

83. §. A temetőt csak a Chevra-irodában kiadott jegy előmutatása mellett lehet látogatni. סליחות 1-ső napjától azonban יום הכפרים utánig e czélra belépti jegy nem szükséges.

84. §. **אָרר** ו"ן kor a reggeli istenítisztelet után a Chevra-
tagok hagyományos szokás szerint a temetőt meglátogatják. Dél-
után a zsinagógában **מנחה** istenítisztelet tartatik **אברהם**-val
egybekapcsolva. Szökőévben **אָרר** ו"ן ünneplendő.

HARMADIK RÉSZ.

A Chevra igazgatása.

1. fejezet.

85. §. A Chevra bevételei:

a) A fölvételi és évi díjak;

b) a zsinagógái adományok:

c) **תרומות** zsinagógai fogadalmi ajándékok:

d) zsinagógái és temetői **בית מדרש** gyűjtő perselyek
jóvédelme;

e) a kórházi heti persely jövedelme;

f) a temetések előtt körözött persely jövedelme:

- g) gyűjtések a temetés közben צדקה תציל ממות;
- h) sírhelyekért és sírkövek fölállításáért szedett díjak;
- i) családi helyekért fizetett díjak;
- j) fizető betegek kórházi ápolási díjai;
- k) a נשמות הוֹכֵרֶת-ért fizetett díjak;
- l) a נשמות הוֹכֵרֶת után a házakban körözött persely מַחֲנֶה jövedelme;
- m) a השכמה istenitisztelek jövedelme שלש רגלים-kor;
- n) הקרן קיימת alapítványok kamatai;
- o) a időkésített Chevra-vagyon kamatai.

II. fejezet.

86. §. A Chevra kiadásai:

A Chevra kiadásai.

- a) a kórházépület, a temető s az ott levő építmények jókarban tartása, illetve helyreállítása;
- b) a kórházi és temetői szükségletek beszerzése;
- c) a temetéshez szükségelt eszközök beszerzése, melyekhez különösen megfelelő halottas kocsi számítandó;
- d) a kórházba fölvetett szegény betegek ingyenes ápolása és ellátása;
- e) szegény betegek gyógyszereinek kifizetése;
- f) helybeli házi szegények segélyezése;
- g) átutazó érdemes szegények gyámoltása;
- h) tisztviselők és szolgák fizetése;
- i) olaj beszerzése נר נשמה az emlékmécs számára;
- j) helyben elhalt szegények temetési költsége;
- k) a הושענא רבה és שבועות virrasztás költsége;
- l) הכרלות készítése;
- m) rendkívüli költségek, a jelen alapszabályok korlátai között.

87. §. A הכרלות beszerzését csak a אסיפה גדולה közgyűlés rendelheti el.

III. fejezet.

A Chevra igazgató közegei.

88. §. A Chevra igazgatását az előjáróság, egy harmincegy tagú választmány לא אנשים és a közgyűlés végzi.

89. §. Az előjáróság tagjai:

- a) a főgabbaj ראש הגבאים (főgondnok);
- b) négy egyenrangú gabbaj (gondnok);
- c) a pénztárnok;

d) a kórház felügyelője (lásd még a 38. §.);

e) az ügyész.

90. §. Mindezek tiszteletbeli hivatalok.

91. §. Az igazgatási közegek a közgyűlésnek alá vannak rendelve és felelősek az ügyek szabályszerű vezetéseért és a közgyűlésnek évenként אָרבען מָנָט -kor működésükről kimerítő jelentést terjesztenek be.

IV. fejezet.

Az elől-
járóság
hatásköre.

92. §. Az előljáróság a Chevra folyó ügyeit az előljárási üléseken végzi, melyeket az elnök vagy ennek helyettese, akkor, midőn annak szükségét látja, hív egybe, és melyekről szabályszerű jegyzőkönyv vezetendő.

93. §. Az ülések nem nyilvánosak. Az ülés határozatképes, ha három tag jelen van.

V. fejezet.

A főgabbaj
hatásköre.

94. §. A főgabbaj hívja egybe az előljáróságot, a választmányt és a közgyűlést, s vezeti azok tanácskozásait. (l. 3. §.)

95. §. A chevra pecsétjét, az okiratszokrényt és ennek egyik kulcsát a főgabbaj, a másikat a pénztárnok őrzi.

96. §. A chevra nevében kiadott iratokat a főgabbaj írja alá és a chevrához érkező leveleket ő veszi át. Ő képviseli a Chevrát harmadik személyek és hatóságok irányában, a meny-nyiben e jog a hitközség elnökének fönntartva nincsen.

97. §. A főgabbajt, akadályoztatása vagy távolléte esetében, a gabbóim egyike helyettesíti.

VI. fejezet.

A gabbóim
hatásköre.

98. §. A ~~gabbaj~~ gabbaj havonként fölváltva működik, mint havi gabbaj $\text{פָּרָנִים הַחֹדֶשׁ}$.

99. §. A havi gabbajnak joga van egy forint erejéig segílyt utalványozni.

100. §. A havi gabbaj tartozik szorosan jelen alapszabályokhoz alkalmazkodni.

101. §. A gabbóim közös feladata:

a) az erre kijelölt napokon személyesen gyűjteni a zsinagógai adományokat;

b) a gyűjtött adományokat azonnal a כֶּתֶן נִסְחָר perselybe letenni;

c) a iórához hivatottak adományainak bevezetéséről gondoskodni;

d) betegeket, különösen szegény betegeket meglátogatni és szükségleteikről tudomást szerezni.

e) betegekhez, szükség esetén, שכירה virrasztót rendelni;

f) halottak körül és temetéséknél a hagyományos és a szabályzatokban foglalt utasításoknak eleget tenni;

g) אחרי מנה שמיני עשרת reggel és מנחה תורה egészen מנחה תורה utánig a נבא צדקה templom-atyákat a zsinagógában helyettesíteni. (26. §. 1. pont.)

102. §. A gabbóim funkcióit (101. §. d. és e. p.) női betegeknek és halottaknak a chevra választmánya által választott נשים צדקניות kegyes nők végzik.

VII. fejezet.

103. §. A Chevra pénztárnoka átvesz minden befolyó pénzt, nyugtázza ezt a bevételi naplóban és kifizeti a szabályosan kiállított, azaz a gabbaj aláírásával, pénztári napló-számmal és a titkár ellenjegyzésével ellátott utalványokat.

VIII. fejezet. (L. 38. §.) — IX. fejezet.

104. §. Az ügyész a Chevra jogi tanácsosa és azt pereit, ügyeiben, nyert fölhatalmazás alapján, képviseli.

X. fejezet.

105. §. A választmányi ülésekre a választmányi tagok írásos meghívók útján hívatnak egybe.

106. §. A napirend főtárgya a meghívókra kiteendő.

107. §. A választmányi ülés határozatképességéhez a választmány legalább tíz tagjának jelenléte szükséges; sürgős esetekben azonban, a jelenlevők a választmányon kívül álló, legfőlebb öt chevra-tag által kiegészíthetik magukat a határozat hozatalához szükséges számmal.

108. §. A választmány határoz 10 és 50 forint közötti kiadások fölött (33. és 34. §§.) és megszabja a családi sírhelyek árát. (Lásd még a 35., 34., 67., 69., 70., 74., 75., 78., 102. §§.)

109. §. A választmány választja és bocsátja el a Chevra hivatalnokait és szolgáit és megállapítja ezeknek illetményeit.

110. §. A választmány határoz a fölött, hogy a Chevranak biztosítékul átadott, de ki nem váltott zálogok nyilvánosan elárvereztessenek-e.

111. §. A régi hagyományos szokás fűntartása és a testvéri érület ápolására, ezentúl is סערת חברה chevra-lakoma tartatik, ha ezt אסיפה נדולה közgyűlés a választmány előterjesztésére elhatározza.

112. §. A választmány szavazattöbbséggel határoz. Szavazatok egyenlősége esetében az elnök dönt.

113. §. A Chevra valamely tisztének megürülése esetében, a választmány ideiglenes helyettesítéséről gondoskodik.

114. §. Minden ülésről jegyzőkönyv vezetendő.

115. §. Minden ülés az előző ülés jegyzőkönyvének fölolvásásával és hitelesítésével kezdődik. A hitelesítés az elnök vagy helyettese és a titkár által történik.

XI. fejezet.

A közgyűlés
התכנסות

116. §. A Chevra évenként 4 közgyűlést tart és pedig: egyet בשנת תשרי-kor, a mikor minden harmadik évben תרתיסות הנהלים tisztújítás is tartatik; egyet אדר א'-kor, egyet חשוון עשר כ"א-kor és egyet רבנו הושענא רבה éjjelén,

117. §. Az előljáróság vagy a választmány rendkívüli közgyűlést is hívhat össze.

118. §. A közgyűlés határozatképességéhez 20 tag jelenléte szükséges; ha ennél kevesebb tag van jelen, 14 nap múlva újabb közgyűlés hívatik össze, mely tekintet nélkül a jelenlevők számára, határoz. E körülmény a meghívókon kiteendő.

119. §. A אסיפה נדולה közgyűlésnek és אסיפת ל"א אנשים választmányi ülésnek tárgysorozatát a Chevra előljárósága állapítja meg. Az előljáróság által megállapított napirenden kívül csak oly indítványok és interpellációk tűzethetnek ki tárgyalásra, melyeknek sürgős voltát a gyűlés megszavazza. A napirendre ki nem tűzött tárgyak a következő gyűlés napirendjébe veendőek föl. — A közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő melyet az elnök, a titkár és e végből kiküldött két tag hitelesít. Lásd még a 3., 9., 11., 12., 14., 20., 23., 37., 87., §§.)

120. §. A közgyűlés határoz vagyonszerzés és elidegenítés, alapítványok és föltételekhez kötött ajándékok elfogadása vagy visszautasítása tárgyában.

XII. fejezet.

121. §. Az évi díjakat, valamint az adakozásokat a pénzszedő szerzi be.

122. §. Az évi járulékok átvétele szelvény, illetékek és adakozásoké pedig a havi gabбай által aláírt nyugta átadása mellett történik. Más bevételeket a főgabбай nyugtáz.

123. §. A házakban körözött perselyeket a Chevra szolgálai hordják körül. kik a gyűjtött összeg bizonyos százalékát kapják.

124. §. Minden befolyó pénzt köteles a pénzszedő azonnal a pénztárba szolgáltatni, oly módon, hogy a Chevra titkára által az összeget a bevételi naplóba vezetteti, melyben a pénztárnok az összeg átvételét nyugtázza.

125. §. A temetésnél használt gyűjtő-perselyeket egy gabбай őrzi, kit arra a gabбайim jelölnek ki; a perselyek kulcsait, melyek a chevra pecsétjével lepecsételt dobozba tétetnek, egy másik gabбай őrzi.

126. §. A perselyek kiűrtése két gabбай jelentésében történik.

127. §. A perselyekből kivett összegek azonnal beiratnak a bevételi naplóba és átadatnak a pénztárnoknak.

128. §. A chevra számadásait évenként megvizsgálja egy ötös számvizsgáló bizottság, mely עשרה בטבת-kor választatik.

129. §. Az átvizsgált számlák és netaláni észrevételek beterjesztendők a közgyűlésnek אדר א' kor.

130. §. A Chevra igazgatási éve január 1-jével kezdődik.

XIII. fejezet.

131. §. Az összes igazgatási közegeket a Chevra közgyűlése választja.

132. §. A választás עשרה בטבת-kor ejtetik meg. Az összes igazgatási közegek három évre választatnak, azonban ez idő leteltével újra választhatók.

133. §. A választás napja és órája egy héttel előbb a zsinagóga előcsarnokában írásban közzététetik.

134. §. Minden chevra-tag, ki 24-edik évét betöltötte, választó és választható; 24 éven aluli tagoknak sem cselekvő, sem szenvedő választói joguk nincs. (18. §.)

135. §. Rokonok és elsőfoku sógorságban állók egyidejűleg nem választhatók a Chevra előjáróságába.

Az igazgatási közegek választása.

Az igazgatási közegek választása.

136. A választás következőkép történik:

a) A közgyűlés titkos szavazás vagy közfőlkialtás útján választ főgabbajt;

b) titkos szavazás útján választ négy gabbajt, pénztárnokot, kórházfőügyelőt, ügyészt és 31 választmányi tagot ל"א אנשים.

137. §. Az előjáróság és a ל"א אנשים közé nem választ-hatók:

a) kik a lefolyt évi díjaikkal hátralékban vannak;

b) bűnvádilag elítéltek a büntetés és mellékbüntetés tar-tama alatt;

c) vagyonbukottak a csőd tartama alatt;

d) gyámság vagy gondnokság alatt állók.

XIV. fejezet.

138. §.

A Chevra a következő hivatalnokokat és szolgálát alkalmazza:

a) a titkárt;

b) a betegápolót;

c) a מזכיר שמש szolgát;

d) 4 מתעסקים halott körül szolgálattevőt, két férfit és két nőt;

e) 2 קברן sírásót;

f) egy temető-csösz.

139. §. A Chevra hivatalnokainak és szolgálainak fizetését a választmány állapítja meg.

140. §. A Chevra minden hivatalnoka és szolgálja szolgálati utasítást kap, melyhez szorosan alkalmazkodnia kell.

141. §. A Chevra hivatalnokai és szolgálai harminc évi szolgálát után nyugdíjra szereznek igényt, ha szolgálati képtelensé-güket kimutatják. A nyugdíj összegét esetről-esetre a közgyűlés állapítja meg.

NEGYEDIK RÉSZ.

A Chevra alapszabályai.

142. §. Ezen alapszabályok elfogadásával minden, ezekkel ellenkező חוקות szabály és határozat hatályon kívül helyeztetik.

143. §. Ezen alapszabályok módosítása csak a választmány előterjesztésére történhetik határozatképes közgyűlésen, legalább huszonöt beadott szavazatok alapján s a szavazatok kétharmadával.

144. §. Minden esetleg hozandó közgyűlési határozat, mely az alapszabályok megváltoztatását vagy az egyeslet fölözslását célozza, fogantatás előtt a nm. m. k. belügyminiszteriumhoz fölterjesztendő.

245. §. Azon esetben, ha az egyeslet az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása az állam vagy az egyeslet tagok érdekeit veszélyeztetné, haladéktalanul fölfüggeszthető és a fölfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest föl is oszlatható, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására, különbeni fölözslátás terhe alatt kötelezhető.

592/1884. és 177/1885. sz.

Ietárgyalatott és elfogadtatott a Chevrának 1884. תרמ"ד תשרי 11-én, 1885. תרמ"ה ח' שבט 2-ikán tartott közgyűlésén.

Klein Salamon,
titkár.

(P. H.)

Milkó Jakab,
elnök.

363/1884. és 341/1885. előj. sz.

A szegedi zsidó hitközség alapszabályai 64. §-ának értelmében bemutatott jelen alapszabályok a hitközség előjárdságának 1884. november 20-án és 1885. évi október hó 5-ik napján tartott ülésein helybenhagyottak.

Kulinyi Zsigmond,
hitk. jegyző.

(P. H.)

Dr. Rósa Izsó,
hitk. elnök

64. 132. szám,
VII.

Látsa a magyar királyi belügyminiszter oly megjegyzéssel, hogy az egyeslet fölözslása esetén vagyondának hovaforidása tárgyában hozandó közgyűlési határozat fogantatás előtt a királyi belügyminiszteriumhoz fölterjesztendő.

Budapest, 1885. évi december hó 4-én.

A miniszter helyett:

(P. H.)

Beniczky,
államtitkár.

Á T T E K I N T É S.

A Chevrá címe és főmiválása. 1—4. §.	83
A Chevrá edlője és főnöke 5—6. §.	85
A Chevrá tagjai 7—24. §.	86
A Chevrá jogai a közhatalmakkal szemben 25—27. §.	88
A Chevrá működése. 28—34. §.	89
A közhatalmakkal szembeni viszonyai. 35—39. §.	89
Kegyes szolgálatok halálukkor körül. 40—43. §.	90
A temetési szertartás. 44—49. §.	91
Szertartások a halottak kivételénél. 50—57. §.	91
Szertartások a halottak kísérése körül. 58—61. §.	92
Szertartások a temetőben és a temetés után. 62—64. §.	92
A temető. 65—84. §.	93
A Chevrá bevételei. 85. §.	94
A Chevrá kiadásai. 86—87. §.	95
A Chevrá igazgatói közlegei. 88—91. §.	96
Az előjáróság hatásköre. 92—93. §.	96
A főigazgató hatásköre. 94—97. §.	97
Az előjáróság. 98—102. §.	97
A pénztárnok. 103. §.	98
A közhatalmakkal szembeni viszonyai. 104. §.	99
A választmány. 105—115. §.	99
A közgyűlés. 116—120. §.	100
A Chevrá pénzügyei. 121—130. §.	100
Az igazgatási közlegek választása. 131—137. §.	101
A Chevrá alkalmazottjai. 138—141. §.	102
A Chevrá alapszabályai. 142—145. §.	103

AZ ELSŐ
ALAPSZABÁLYOK.

א. ווען זיך זעלבס טרעפנען על כל צדח שלא תבוא דש איינער מבני החוק נפל למשכב ואין ביכולתו צו צאהלען דש מען וואל אצול וואסען אזו וואללי דער גבא דחוק הדיינו הפרנס החודש שני אנשים בסדרן מן החופים פה דאצו אורדנערען ובכל לילה יחליפו שני ואנשים אחרים. ובאם דש איינער פון דיא הדינו נצאנענע זעלבס פארפאללען דבר נחוק דש עהר קענטי נישט וואסען אבר מעכטי נישט בביתו ויין מוז דער זעלבי טעלה בנורל דיא וואכט נצאהלען באם אבר איינער וועלכער נישט מן החוק איזט זעלבס נופל למשכב ויין ואין ביכולתו דיא וואכט צו צאהלען אזו וואללי דער גבאי דחוק וואכטער דינגן אונד מהצדקה של החוק דיא וואכט צו צאהלען.

ב. וויילן אויך בהנים אין דיא חברא קדישא איין גנומן ווארדן וינדן מין דיא אויך אויף שמירה גיהן זעלבשטן בשיעולו בנורל עפי' הקלפה ב'ז שאינו נוסס וחשש מיתה ואין עולה בנורל איזט אפי' יקלפ'י אצל גוסס וחשש מיתה מוזן דיא שמעלהן וואכט פ'ר זעהר געלמ. ולעבודה לא יושם עליהם בא לעשות ארון.

ג. ווען איינער קן איש או אשה נעדר ווירד חיז אזו מוזן זיך כל בני החוק דער בביתו איזט דאצו בענעבן להתעסק בצורכי קבורה און ווען איינער מעכטי דבר נחוק פאר פאהללען דש ער זיך נישט קענטי דערצו בערגעבן להתעסק אז מוז ער זיך מעלדן אצל הגבאי דחוק וואן דער גבאי בעשונדיש שדמינו בנינו ואמתם ושת עלי' איזה דבר לצדקה ועכפי כל בעלי תנוות ויין מחוייב צו צו מאכן תנוות שלהם בשעת הלויית המת כמ.

שם חזק א מאכוי סטועג (= 35). Nálunk sz
"לע"

ועין איינער נערד ווירט מבני החק ואללי מען איהם טראגן אונד ניכט
סיהרן על העולה.

כל בני החק ואללי דען גבאי פאדרייען ומי שימרה את פיו מענין
לענין החק ולא ישמע אליו מחוייב ליתן קנס אחר זהב לקופת החק. ובאם
יך אונטער שטויבט ירהי מי שיהי ויתן להגבאי ולזולים או שיהי עמו מחוייב
ליתן קנס שני זהב לקופת החק.

אברהם אביה אבר בכסף מלא יתננה לי לאחיות קבר ואף שבני הת
אמרו לו כמבחר קברינו וכו' כן נעשה המנהג בכל הקהלות אשר נחו בהם
היהודים לשלם מעות הקבורה כן נעשה אם יערד תינוק קודם שלשים
יום או מן נפל יתן חצי זהב מעות קבורה. וכן תינוק של שבועה שנים רהינו
משלשים יום ואילך עד שבועה שנים או זהב ומשבעה שנים ולמעלה אין
לעדגן שטאנד יגדו זהב ריינטש ואם יערד חזי הן איש או אשה שיהי ראשי
הבית ארבעה זהב ריינטש. אכן איין פרעמיר דער ניכט איז אונזשיט חוק
הקהלה. אם יערד חזי הן איש או אשה חט החק טאכט צו שטאטן לפי ערך
היושט צו געבן קבורה מעות. ואם יערד חזי מי שהוא בתוך החק ברויך נור
דיא העלפטי צו צאהלין ככל מה שנוסר למעלה הן מבית הן איש או אשה
או מחינוק אחר שבועה שנים אבל עד שבועה שנים מחוייב ליתן בגיל ואין
הפרש בינו דק אם ירה מתושבי הקהלה או מבני החק משפט אחר ירה
זהב. ואלמקס הייטש נור פד דען מקום ואצל גברא דאית לי מו עקסמרי דיא
הוצאת צאהלין.

דער גבאי פון דיא חק שיהי פרינס יהודיש ואללי במחזיק אום גיהן כיום
ב יכיום הי בכל שמועה לקבל כסף עובר איש.

מצות למנהג. בתענית צבור נהערין לחק אויך מיט דען ביקסל אום

דיין ביהמ

התן תורה וחתן בראשית משפיר בשמחת תורה נהערש לחברה קדישא
חיפוש ושהיות ויין קידוש וגר הבדלה נהערש לחק.

כל שנה ושנה ואל מעז מחדש ויין. ווער גבאי ואללי ווערין אבר אב
הגבאי ישינים ואללי כלייזן. אבר איינער מדישינס צו לאזן אונד איין ניואן
דער צו מאכן ואל הכל נשעקן וואן מען דאשים ומזכים מאכט הן עפי
בורים אבר עפי רוב הדיועות אונד וואן איינער גבאי ווירט אונד מעכטי ניכט
וההללין אן נהרמן מחוייב ליתן קנס או אדום זהב. ווען יך דער נעמליכער
אצל הבורים בשוועהרין מוט רש מען איהם ניכט אויף געבן ואללי רש
ער ניכט מויעליך ראצו איזט. איזט בפרייאט מן הכנס. גם מוזן דיא אלמי
גבאים זעהר השבון אבלייגן פד דיא ניואי גבאים אונד ואללי בכל שנה ושנה
איין גשרייבן ווערין כל הוצאות והבנסות לקיים ודויותם נקיים מיד ומישראל.

י' וואן זיך בני הח'ס מתאסף זיין לאיוה צורך זאלליך ויא קומן במלבושים נאים אלו וויא מען לבהבני גיהם אונד זאלליך קיינו דברים במלים גרעהם ווערין ויקיימו קדושים תהיו כי עם קדוש ובשרט זאל זיך חיו קיינר קיין זלוול געבן.

י' ווען זיך אסאחל זולש שרעפן איה קמטה ומרובה בין שני אנשים אשר המה מהחזק טון ויא שלום מאבן תוך סעת לעת דערפן נישט לענגר שונא בלייבן ודי יברך את עמו בשלום.

י' כל חודש וחודש זאללי איין נבאי דער גוועזן איזט דען ערשטן חודש דען אנדערן נבאי ויא ביקס איכר געבן אונד זאללי איטליכר נבאי מדי חודש בחדשו זיך אויף שרייבן הוצאות והבנסות וזה יהי מדי חודש בחדשו.

י' על כל צרה שלא תבוא וואן איין בר מינן איזט ואל על בית עולם קיין חוצפה גרעט ווערן. ון אצל חסידת הקבר וכדומה ויהיו מלהרבות דברים במלים וביש נישט מריגן איכדיג והיו יתן אל לבו וכו'.

י' וואן איינר איין מצבה וויל שמעללין יתן לתוך החק אחד ריינש ויטאדלר דהיינו למי שהוא תוך בני הקהלה. אכר מיט איין פרעמער רשות לבני החק לשומי עליו לפי ערכו.

י' להיות נבאי אחד דחיק אצל חסידת הקבר עכצשית ונבאי אחד אצל רחיצה ומזורה.

י' על כל צשית וואן איינר גערד ווירט ון תינוק שנעדר אחד שניתן לו שם בברית המילה וביש מת גדול ון איש או אשה זאלי איין גשריבן ווערדין הגער בשמו ושם אביו ובאיוה יום ובאיוה שבועה ובאיוה חודש ובמה ימים בחודש שנפטר ונקבר ולא ישנו את תפקודם.

י' בכל שנה זאל החק הניל מחדש זיין בגלל אונד איין סעודה מאבן כשיעלה בהסכמה עסי אסיפה מיו שבט אוב איין סעודה זאל זאמט ווערין כמו שנוהגי בכל חסודות ישראל ובר לסעודת של לויתן ויהי באיוה ריה שיבחרו ובערית זאלין אללי חברה לייט צו זואם קומן אחר יציאת בהבני בשחרית אונד גיהן לבית החיים ושם יאמר: תחינות ותפלות ובקשות ויבקשו מחילה מהמחית כמבואר בסי החיים והמורה הוראה הרב בן ג' יידירוש לפניהם דברי כבושים ולעת ערב זאלין ויא ווידר צו זואם קומן בבהבני או בבית הנבאי דחיק ויאמרו כל המשה ספרי תהלים ובין כל ספר וספר יחד וקדיש זאנן אונד דען קדיש קענין הגבאי סרקויפן מי שיאמר קדיש ויעשו ייב קמן זביוס ריח כשחרית זאלין ויא צוזאמען קומן כל החק אונד מחדש זיין נבאי בגלל אחיב כצהדים יאכלו הסעודה וראשי חבמה יראת ר' לומר

י' ח'ס: י

י' מ: י

י' מ: י

י' מ: י

שם קודם כל דברי תורה הרב איב ב'ק י'ג באלו אכלו משלחנו לש מקום
אחזיב יישיבו את לבם וקודם כל יאכלו בצים צלילים וכן... בכל מקום
ויהי בשולחן המדור.

ב' כל אחד מבני החיק זאללין נעבן צו דער מעודה אחרי זהב והגבאי
יתנו כל אחד שני והבוי ומקוסת החיק זאל דאצו נגאמט... י'.

כ"א דער זיך וויל איין קויפן אצל החיק מוז משמש זיין ג' שנים בשימוש
מלאמשי ב'ז אנדרי נאך קומן. אונד וואן זיך איין לעדיג איין קויפט דערף
ער נישט אן טיש קומן עד אחר התנועה.

כ"ב ווער עש וויל זיך איינקויפן תוך החיק מוזק עד זיך מעלדן לאוזן עדיה
קודם שילבו על הבית היום אונד וואן דער זעלביגע אנשמענדיג איזט אוו
זאללען על המעודה מיט דען זעלביגן אוישמאכן וואש עד זאללי נעבן
איינקויף נעלט אונד זאלין איהם ערשט פארלייאנן דיא תקנות שיאמרו
נעשה ונשמע.

י"ג וואן אחד מבני החיק איין קינד וויל איינקויפן עד י"ג שנים מוז נעבן
f. 1 ולאחר י"ג שנים. f. 5

כ"ד את זה לעומת זה וואן איינר וואלט זיך פורש זיין מדחיק מחוייב ליתן
קנס שני אדומי שפערי.

כ"ה יהי ובה יקום זאללי איין בוך איין גריבט ווערדן אונד אישליבר דער
אין דיא הברא איזט זאללי אובען אן זיך בשמן חתמן יעדד אויף איין בעוונדד
לאט דער מיט ווען איינר וואש סר שולד, ווירט איהמי אויף זיין בלאט
נאטיידט ב'ז ביא דיא אסיסה ווירט אוישגמאכט.

י"ו כרי להשקוט ריב ומדון זאל קיינר פוער פין זיין על החיק ומי שיעבור
אונד מעכט פוער פין זיין זאל איין אסיסה נמאכט ווערדן מוקנים שבחיק
וגבאי דחיק בצירוף אקרויט דקדלתינו יצו אונד איהם איין פסק מאכן כפי
ראות עיניהם. אבר קיין פסול מחמת קורבה דערף נישט ביא וואהנן אצל
אסיסה דהיינו קרוב לנתבע. וואן אבר הקרוב זיך אן נעהמן מעכט אונד
ניחט עם הנתבע בערכאות זא ווערט איהמי אויף זיין בלאט נאמירט.

כ"ז וואן איינר ח'ז צענקרייא אבר צווישטיקייסען פער אורזאבן וולמי
דערף נישט אין דיא חיק אן נגומן ווערדן אבר זיין.

כ"ח מעשיו להגיד לעמו וואן איינר זיך מחדש איין קויפט קומט אין קיין
ברירה עד בלות שני שנים. פערט קיין בחרו זאל אין קיין ברירה קומן עד
אחר הגישואין.

בצים וכן הסתם f. 1

י' שנים: M. 1

ח'י צ"ל: M. 1

שני ודומים ריינעטען soll nicht mehr verurteilt werden als M. 1

וואן קלפ' נצח'ן ווערט טון דא צווייט גבאי' גאנץ הקהלה דאסווא
וין וואן אבר דא צווייט גבאי' נישט בעשיגדליך וינד טון דער גבאי' אין
קרבן דא צו נעכטן.

ברגלים וברין ווען מוזיר נשמות איזט טון א' מנבאי דהק והשמש ניהן
בכל בית ובית לנסות הזכרות נשמות נעלה.

ווען איינער מנהר איזט נדמות במהיבן הן בשבת הן ביום או ביום זאל
הגדחיק יוד'י פינגס חודש אין ליגן בפנקס המיוחד לכך.

יסוט יתד תקועה במקום נאמן אצל השכמה י"ט וי"ג בשעת קריאת
חמורה טון קלפ' נאמן ווערדן קודם י"ט עפי' ב' גבאים אונד הנבאים טון
אויס רופן מי שיעלה בגורל לסוף ומי שיעלה בגורל ואינו בביתו טון טען
אין אגדה'ן ציהן עיפי' הנורל ומי שיעלה בגורל קן אייך ויין עליי' מכבד ויין
אפי' להון לחברה ובל א' צדק ליהן פ' דא עליי' דו צל.

כניי נאביטה לעשות בכל המטה עשר בשבט בגל אויך וואן דו
מריבה וקטטה זאל פאר ניהן זאל אין אסיפה נאכט ווערדן בעל אויך וואן
אין בית מדיק לעיר זאל דו לבאן גבראכט ווערדן מיט גיב אין אסיפה
נאכט ווערדן מיט אנשים וקנים שבהבורה דהיינו עם הנבאי' יהו' יא' אנשים.
וואכן נעלט טון ווערדן חברה טון נעבן כל שנה א' זאב ופלאטשי טון
יג שנה ולמעלה חצי זאב לישנה ופחות טון יג שנים פטור מכלום.

וואן לעת הצורך אין הוצאה אויש פאללען מעכטו שלא במדק' זא
טונען הגדחיק צו דך מצדק ויין אקרוס ומה שייסכ'ינו עפי' יעבוד ויקום ואין
אחר רשאי לערער ולהרהר.

בייט דש הגדחיק הבדלות במהיבן נעבן לאנשי קהלתנו יצו ואלבע
הבדלות טון עיי' חברה שמש ופלאטשי אין יסול גמיינה'ט ווערדן לאנשי
חיק אבר טן אין חוץ לחברה קדישא דערק' מען קיין הבדלות נעבן ווען
אבר הפלאטשי קובר ויין מעכט אונד אן חוץ לחברה גיב הבדלות נעבן
מעכט זא איזט אין חסד כאשר וישת' עליו עפי' אסיפה מיט אנשים. כל
התקנות דש נעשו באספות כל בני החק טרענעם הטוב ובניה דלא באונס
ביא לאשרולקיים והלכת בדרביו ולדבקה בו מה הוא מליבוש וכו' מה הוא קובר
סתים וכו' ויקיים במהרה בימינו יהיו סתיו' ומחה דמעה מעל כל פנים וכלע
המות לעצה במהרה בימינו אמן ולראוי' טון ריבם מכלום על החתום יום
א' א' דחה אדר תקס לפי' סעגעדן.

טבאל חיים צבי מיימש. ישראל יספיק. פייבש וואריאנר. ליב פאליון
זעלן פאלאק. אברהם אורשע. חיים ליב. ראקס ימבעק. אלהן רייק. מרדכי עית.
ליוד האדנאש. ולמן פרינק. מנחם חייט. משה אייבניץ ישי בבהר משה.
מרדכי ליב דייזענגער. שלמה דייזש. שמואל וואריאנר. קלמן אורשע. יחזקאל

כן. שמואל הדיש בר גרשון אי"ט. חיים ב"ן. משה נויטויץ. בתח"י פגל. איצק בערנבוים. איצק מיטקאלטין. צבי ב"ן. אברהם קארקין. ולמן שוסברג. חיים טייטקין. דוד אמאד. מענדל חיות. שמואל הקץ מבראד. ל"ב י"א.

A chevra első jegyzőkönyvének 3-adik és 4-edik lapja Bak Hirs rabbi kezeírása.

A makói chevra törzskönyve, melynek alapján a fenti alapszabályokat az eredeti makóiakkal összehasonlítottuk, az ottani chevra előjárósága által Steinhardt Márk úr szíves közbenjárása folytán áttckintés végett előzékeny szeretetreméltósággal rendelkezésünkre bocsáttatott. A könyv folio, 482 oldalt tartalmaz s kezdődik (1—4.) az alapszabályokkal, melyek mint említők, 1824-ben másoltattak az 1748-adiki eredetiről, F. 6—22 a tagok betűredes mutatója, 23^b—24^a elhalálozás által behajthatlanokká vált adósságok, 25—239^a a tagok lapjai, melyeken a név, a tagok számadásai és a chevrához való viszonyukra, milyen a mlátse-szolgálat megváltása, sat. vonatkozó megjegyzések állanak. Fegyelmi eljárást, kizárással való fenyegetést a 132-edik lapon találunk. — A mi a régi alapszabályokat illeti, azok összesen 25 §-ból állanak és így a szegediek bővítve vannak, miért is a makói eredetiben elő nem fordulókat a szövegben *gal jelöltük. — Makó 1748-ban még, úgy *hier noch kein vollst. Privileg* tekinthető. A temesvári rabbi csak *הבעלי בחיים שנתישבו מאקווא* ról szól.

A makói chevra történetéből kiemeljük Steinhardt Márk úr szíves közlése alapján a következő rendeletet, melynek intenciója megegyez az osztrák tartományokban 1824-ben kiadott kormányrendelettel, melylyel a chevrákat fölosztatni és vagyonyukat szegényalappá változtatni szándékolák. (Lásd Scari, Systematische Darstellung der in Betreff der Juden in Mähren ... erlassenen Gesetze und Verordnungen. Brünn 1835. 64. l.)

Dem Békés, Csanád, Csongrader Comitát.

58. Die an dieses Comitát unterm 27-ten März v. J. ergangene Verordnung, womit die Beschaffenheit der alldort bestehenden Juden Bruderschaft untersucht indessen aber das bei derselben vorrätig befundene Geld in die Gemeind-Kasse eingetragen, hat selbes mittels der erstatten Auskunft erledigt.

So viel aus derselben bemerkt wurde, so sind diese Bruderschaften aus Liebe des Nächstens entstanden, die durch gemässigte Beiträge der Judenschaft unterstützt werden.

Auf das hierüber höchsten Ortes erstattete Gutachten haben Sr. Majestät folgendes gnädigst zu entschliessen geruhet, und zwar:

1. Dass der Namen Bruderschaft aufzuhören habe und der bisher von den verbundenen Personen geschehene Beitrag auch von andern in der Mitte des Ortes und der Gemeinde sich befindenden Gliedern ohne Zwang geleistet werden könne, so dass dieses Institut in eine förmliche Armen- und Krankenpflege umgeschafft werde.

2. Dieses in der Synagoge sowohl als anderwärts gesammelte, bereits vorhande Geld und Capitalien, so wie die noch weiters eingehenden Gelder müssen nicht in die Gemeinde-Kassa hinterlegt, sondern in fundo publico angelegt werden, zu welchem Ende sothanes Geld an das nächste Salz-, Dreissigst oder Kameral-Wirtschafts-Amt erlegt und aus dessen Interessen nicht nur allein das zur Pflege der Armen bestehende Haus oder so genannte Spital unterhalten, sondern auch die Kosten auf die Beerdigung der Verstorbenen bestritten und die Verausgabung der empfangenen Interessen verrechnet werden muss.

Welche allerhöchste Entschliessung diesem Comitате mit dem Auftrag bedeutet wird, womit selbes dafür allerdings sorgen solle, dass selbe in allen Punkten auf das Genaueste allso gleich in Vollzug gesetzt und die obspecificirten Beträge dem nächsten Kameral-Amte übergeben werden.

Anbei gewärtigt man jedoch von diesem Comitат den Bericht darüber, was der Betrag der vorhandenen Bruderschaftsgelder, sowohl auch der aus den zu veräussernden Geräthschaften eingelöste Fond ausmache und bei welchem Kameral Amte solche erlegt worden seyen. Ex consilio Reg. It. Hungarico.

Ofen, den 7-ten 8-ber 1788. *Anton v. Holzman m. p.*

AZ ALAPSZABÁLYOK

1824. február 24-ediki módosítása.

הן היום באסיפת כל בני החברה קדישא ביום הסעודת החברא קדישא
עסקו כל בני החברא קדישא מחיובותם לטובת מעמד ומצב החברא קדישא
נעמליך דעמי תקנות הדיוק יצאו לוישעט דאס קיינער דורך משרב ויין בעבודות
הקדושים בעבודות החברא יצאו דאס נעמליכער דער משרב איזט שטעקט אונטער
דען חסד קנס צו גאדלען נון מחרים והללח איזט פעסט גזעצט וואן לשום
אחד למשרב נגד החברא דהייט וואן צעשטייע איין בר מנן ויין מעכט אונד
דער גבאי החברא קדישא מעכט שיקען דען חברא שמש צו איין מלאטשע
וועגען חפזות הקבר או לשארי התעסקות אונד דער מלאטשע מעכט משרב
וויין אונד גיבט וואללען פרידען דען גבאי וא בלי שדות כלל מוס איין
אסיפה נהאלטען ווערן אונד דער מלאטשע וואס משרב איזט בקומט ויין
כלאט הערנים פאן דער חברא בתנאי דאס זיך נעמליכער נובט מערר אויף
דען חסד פאן זיא חברא פד דויען קען — אויף בתנאי דאס דער גבאי אויף
זיבט האבען מוס דאס עס חנוה חלילה ויין זאל אצל המלאטשעס אויף דורך
קין בתעסק ויין ווידער דען רצון פאן דען גבאי וואן ער מרופען ווירט צום
התעסקות הבת צעשטייע.

דעמי חובת ישנים אן גמיינע לייט מבני החברא קי אונמנליך איזט
אויף איינמאדל צו ערלעגען דאזערע איזט מוסבם אצל החברא קי דאס
הנבאים יצאו מוס כל שכות ושבות איין בן חברא מיט דען חברא שמש
שיקען לסבב כל בית מבני החברא קי אום אללע וואבען איין גאדלונג צו
מאכען כפי יכלותו ואלטע דער בן החברא משרב ויין נגד דען גבאי איזט
נעמליכער חסד החברא אונטער ווארפען.

על כל צעשטייע מוס דער גבאי דען חברא שמש שיקען לסבב כל בית
ובית לטובת צדקה תציל סמות נעלד אס נעדר גדול או קטן חיה ולא ישנה

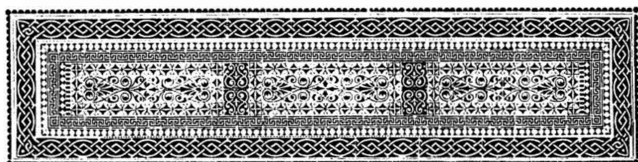

את תפקודה. אונד דער חברא שמש מוס איין ואנען דען זמן להליות המת
עפי' פקידת החברא גבאי.

איזט מוסבס עפי' רוב החברא קי דאס מהיום דלמטה עד כלות שלוש
שנים רצופים דירק החברא קי יצו קיין איין נעמין בחבורת החברא. ואחר
כלות ג' שנים מיום דלמטה. איזט כפי הצון מדוב בני החברא יצו אונד גיבט
טעדר אלס פינק אנשים דירפען איין גנומן בפעס אחת. נעשה כאסיפת כל
בני החברא בסעודת החברא יוד אדר ר' שנת תקפ"ד לפ"ק.

A chevra első jegyzőkönyvének 21-edik lapja.

VI.

SZERVEZETI SZABÁLYOK

a szegedi Chevra kadisa által fenntartott menház számára.

I.

Az intézet rendeltetése.

1. §. A Chevra kadisa által fenntartott menház rendeltetése, hogy abban oly elszegényedett s elaggott otthonnal nem bíró vagy viszonyaiknál fogva otthon kellő ápolásban nem részesíthető Chevra tagok vagy hozzátartozók, valamint figyelmet érdemlő esetekben helybeli nem Chevra tagok és vidéki szegény zsidó betegek is fölvétessenek, ápoltassanak és esetleg megfelelő gyógykezelésben részesíttessenek.

2. §. Addig, míg a Chevra megfelelő alappal nem rendelkezik, a föl vétel korlátozt marad, oly módon, hogy korlátozt számú elaggott ápoltak és ezeken kívül csak heveny betegségben szenvedők vétetnek föl, míg idült bajokban szenvedők föl vételéhez a választmány beleegyezése szükséges. Ez utóbbiak ha Chevra-tagok, legfőlebb 2 hónapig, ha nem Chevra-tagok legfőlebb 1 hónapig ápolthatnak az intézetben. Ez időn túl a választmány a kórházi orvos meghallgatásával dönt a fölött vajjon és meddig tartható a beteg tovább a menházban. Az elaggottak és életfogytiglan ápolandók föl vételi kérvényei fölött — az előjáróság előterjesztése alapján — a Chevra választmánya határoz.

3. §. A menházba fölvehetők:

a) helybeli szegény betegek a következő cikkben (4. §.) körülírt meg szorításokkal;

b) vidéki szegény zsidó betegek, kiket vallásos érzelmeik készítenek, hogy e menházban keressenek segélyt;

c) akár helybeli, akár vidéki fizetőképes betegek vagy elaggottak, kik az ápolási díj megtérítésére nézve kellő biztosítékot nyújtanak.

4. §. Ha valamely beteg a kórházba fölvetetni kíván, tartozik azt maga vagy hozzátartozója által a kórházi orvosnak bejelenteni, ki indokolt esetben a beteg fölvetelét a gondnokhoz intézett utasítás által elrendeli. Ez utóbbi tartozik a történt fölvetelről azonnal a kórházi főlügyelőt értesíteni, ki a beteg vagyoni viszonyait megállapítja. Idült bajokban szenvedőknél a főlügyelő a választmány beleegyezésének kieszközlése végett (l. 25.) még a fölvetel előtt értesítendő. Ha vissza nem utasítható súlyos beteg közvetlenül a kórházba hozatnék, a gondnok tartozik azonnal a kórházi orvost értesíteni, ki a beteg megvizsgálása után határoz a fölvetel iránt.

II.

Ápolási díj.

5. §. Az ápolási díj a fizetőképes betegek részére naponta 80 krban, a fölveendő fizetőelaggott Chevra tagok részére azonban 30 krban állapittatik meg. Vidéki fizetőképes betegek tartoznak fölvetelük előtt két heti ápolási díjat előre a főlügyelőnek befizetni. Esetleg előbb történt elbocsájtásuk esetén a fölösleget vissza kapják. Az elaggottakért járó díj havonként előre fizetendő.

III.

A betegek élvezményei és kötelezettségei.

6. §. A betegek tiszta ágyat és ágyneműt kapnak, a kórházi orvos által gyógykezeltetnek, az orvos által előírt ételekkel, gyógyszerekkel és a kezeléshez szükséges kötıszerekkel elláttatnak. Kötelesek a betegek az orvos rendelkezéseit szigorúan követni és magukat a házrendhez alkalmazni.

IV.

A betegek ételmezése.

7. §. A betegek az orvos rendelete szerint a kórházi gondnok által láttatnak el ételekkel, a következı fölitételek mellett.

a) Gyenge adagért, mely reggel, este rántott leves vagy egy pohár tejből egy-egy fél zsemlyével és délben húslevesből áll, jár 15 kr.

b) Fél adagért, mely az előbbieken kívül még délben egy adag becsinált borjúhúsból, vagy fél adag sült és hozzá egy zsemlyéből áll, jár 30 kr.

c) Egész adagért, mely áll reggel tej vagy kávéból zsemlyével, délben húslevesből, egész adag sültből, csekély melléklettel vagy e helyett egy adag főtt marhahúsból főzelékkel, egy adag kenyérből, vagy helyette egy egész zsemlyéből, este rántott leves vagy tejből egy zsemlyével, jár 40 kr.

d) Egy adag (2 decziliter) bor, vagy egy adag (4 czentiliter) rumért 5 kr.

V.

Az intézet személyzete.

8. §. A kórházi orvos főadata a betegeket gondosan kezelni, a betegforgalomról jegyzőkönyvet vezetni és erről az előljárásnak évi jelentést tenni, a gondnok és ápoló fölött fölügyeletet gyakorolni, az intézetben rendet és fegyelmet fönntartani, figyelmét mindenre kiterjeszténi, ami az intézet céljainak előmozdítására szolgálhat és netán szükségesnek mutatkozó javítások és bővítések iránt az előljárásnak javaslatokat tenni. A kórházi orvos az egyleti előljárátság által választatik, fizetését ugyanez határozza meg.

9. §. A menházi fölügyelő, ki a Chevra előljáráságának tagja, fölügyel a menház épületére, felszerelésére és mindenre, ami a menházhoz tartozik, gondoskodik ezeknek jókarban tartásáról és indítványoz helyreállítási munkákat és beszerzést ket. Ő adja át leltározva a ruhákat, fehérneműeket, stb. a gondnoknak, és ő nézi át, ellenjegyzí és utalványozza a gondnok által neki bemutatott számlákat.

10. §. A kórházi gondnok látja el a betegeket — a 7. § ban meghatározott árak mellett — az orvos által előírt ételekkel. Az ő főadata az orvos által a kórházba utasított betegekről a fölügyelőt, az egyenesen a kórházba jött betegekről pedig az orvost értesíteni és az ápolókat ellenőrizni.

11. §. A betegápoló és neje kötelesek, előbbi a férfi utóbbi a női elaggottakat és betegeket odaadással ápolni, az

orvosnak és főlügyelőnek föltétlenül engedelmeskedni és a legnagyobb tisztaságról gondoskodni.

VI.

Elhalt betegek temetése.

12. §. A menházban elhunyt vagyontalan betegek a Chevra költségén temettetnek el. Ha az elhalt betegnek pénze vagy más könnyen pénzzé tehető értékes holmija a kórházban letéteményezve volt, ez a temetési költségek fődőzésére fölhasználható.

VII.

HAZKOROH-NÉVSOR.¹⁾

Főrbabik. Bak Hirs, 643.	
Lőw Lipót, 636	
Dajjanok. Klein József, 624.	
Bak József L., 645.	
Chevratagok. Wodjuner Feives, 581. neje Szórl.	
Ausländer Kalmen (Salamon), 581.	" Gran Fradl, 609.
Schwab Szlnaj, 580.	" Cippórah 601.
Kohen Eizek, 589.	
Deutsch Hirs, 583.	
Pollak Zélig (Salamon), 580.	" Zsámbeiki Giti, 603.
Spitz[er] Izrael, 588.	" Kronstein Hendl.
Levy Mattitjah, 595.	" [utóbb Schlesinger] Sendl.
Lichtenberger Eizek, 591.	" Kronstein Preize, 609.
Politzer Léb, 584.	" Pollák Lifse.
Deutsch Sölem, 602.	
Paks Majer, 595	
Vogel Jakab, 602.	" Giti, 601.
Pollak Ziml, 602.	" Deutsch Fégele, 623.
Cujus Mandl, 593.	
Ausländer Ábrahám, 599.	" Nüche, 619.
Maglid [Kohn] Jicchak, 607.	" Golde, 622.
Schweiger Chájim Léb, 606.	" Mirjam.

¹⁾ A fölvetél sorrendje szerint. A szám a zsidó számítás szerinti évszám, melyhez 5000 pótlendő.

- eje Kohn Jentl, 637.
 " Rivkoh, 609. fiuk
 Smuel Léb, 394.
 " 608.
 " 583.
 " Chajle, 627.
 " Béle Cháje, 603.
 " Kuzman Szórl.
 " Herzl Breindl 613.
 " Leah, 599.
 " Reinitz Züszl.
 " Deutsch Peierl, 631.
 " Politzer Rivkoh,
 610.
 " Fégele, 595.
 " 596.
 " 611.
 " Kohen Glükl, 586.
 " Kronstein Jitl, 601.
 " Pollák, özv. Bam-
 " berger Breindl 618.

- Gottlieb Jakob, 617. neje Kojeteiner Malkah
621.
- Schwab Abraham Jakob, 618, „ Hindl, 593.
- Kohn Isak 620.
- Deutsch Selomoh, 618. „ Schweiger Cipperl,
623.
- Löwinger [Szgal] Mendl, 620. „ Leah 635.
- Rosenbaum Jitl (Eleonóra) 620.
- Herzl Móseh, 621. „ Grünwald Perl,
609.
- Weisz Hirs, 628. „ Politzer Seneche.
- Pollák Zélig (Ziml fia), 616.
- Kramer Machl, 622.
- Fischer Menoch (Antal), 621.
- Blanz Chájim, 622. neje Szórl, 592.
- Weisz József, 621.
- Eisenstädter Móse Jicchak „ Mirjam, 617.
- Goitein Mandl, 621. „ [Schossberger]
Cörtl Cháje, 632.
- Kotányi Hirs (Herman), 622.
- ב"ר Basch József, 619.
- Kohn Eszter (József leánya), 625.
- Weisz Menachem Abraham, 627 „ Binnenfeld Perl,
639.
- Ausländer Manle (Emanuel), 627. „ Milhofer Züzl,
624.
- Politzer Eliézer, 618. „ Röchl, 632.
- Deutsch Rivkoh, Abraham Jichok neje,
623.
- Pollak Jochanan Hirs, 625. „ Herzl Fégele, 591.
- Lövy József, 622. „ Mirjam, 618.
- ל"ו Löw Móseh Czernahora, 617. „ Peszl, 618.
- „ Ausländer Dávid, 627. „ Pollak Röchl. 620.
- Lustig Leah, 628.
- Kotányi Gitl, 628.
- Biedl Elijah, 643. „ Pollak Rézl, 628.
- Czinner Majer, 614.
- Lichtenberger Abraham, 629.
- Pollak Rivkoh, Volf 628.
- Mannsberger Májer Léa „ Rivkoh, 627.

- Eibeschütz Michoel, 613.
 Eisler Chájim, 618. neje Fradl, 599.
 Eisler Hindl, (Fülöp neje), 637.
 Fürst Mirjam, 625.
 Menzl Jakob, 628.
 Weiner Menase (Mór), 632. Pollak Leah, 620.
 Weil Aharón, 631.
 Kotányi Hene, 631.
 Kriszhaber Mátl, (Mór neje), 632.
 Fischer Jehónoszon (Jónás), 632.
 Beinhauer Zalmen, 631. Hendl, 641.
 Levy Volf (Mattitjón fia), 633.
 Silberer Ezriel, 632.
 Lichtmann Benjamin 633.
 ר״ס Rosenfeld Hirs Léb, 632.
 Kirschner Rivkoh, Izsák neje, 633.
 ר״ר Wohlsinger Ezriel, 635.
 Kraus Jehósua (Simon), 635.
 Kotányi Kalmén Léb (Jakab), 635.
 Hoffer Léb, 637.
 Kohn Rome (Ilka), Ber neje, 637.
 ר״ר Eisenstädter Simon, 637.
 Scheinberger Jicchak, 637. Tolce (Antónia),
 616.
 Czinner Volf, 632. „ Mirjam, 635.
 ר״ר Szivesy József, 636. „ Mirjam, 613.
 Eisenstädter Jehudah Arjeh (Lajos), 635. „ Hindl, (Nanett),
 644.
 Politzer Zalmen, 638. „ Szoroh Leah, 637.
 Reitzer Jakob, 639.
 Engel Jesáje, 638. „ Blanz Hindl (Anna),
 648.
 Breitner Smúel, 639. „ Deutsch Breindl,
 627.
 ר״ר Bak Sólem Dóv (Soma), 638.
 Löw Tóbijah, 640.
 Lichtenberger Gerson (Gáspár), 638.
 Czinner Móseh (Jakab fia), 631.
 Schwab Méir Chájim, 641.
 Schäffer Móseh Chájim, 642. „ Schäffer Béle, 632.

- Milkó Binjomin Zév (Vilmos), 637.
 Pollák Dornán Simon, 642. neje Schwab Gitl, 630.
 Prinz Fájle (Léb neje), 642. s fiai
 Selómó és Ábrahám.
 May Chajle, 643.
 Deutsch Chájim Léb, 608. Channoh, 607.
 Herzl Hirs Ber, 633. Hendl, 637.
 Ausländer Chájim, 638. Malkah, 625.
 Czinzer Mendl (Emánuel) (Jakab fia), 644.
 Singer Volf (Vilmos), 645.
 „ Montefiore Móseh, 645. „ Judit, 623.
 Pollák Czipóresz Aharón (Adolf), 646.
 Holtzer Selómóh, 646. „ Ódl, 634.
 Kiss Dávid, 646.
 Ausländer Smájeh (Simon), 647. „ Spitzer Frümet,
 628.
 Összesen 208, kik közül 19 tiszteletbeli, 12 alapítványos és
 díjért fölvev. van.

PÓTLÁSOK ÉS JAVÍTÁSOK.

A nagykdrosi chevra törzskönyve.

12. laphoz.

A törzskönyv 3 részből áll.

I. A régibb rész: 1. öt számozatlan levél az alapszabályok számára: 2. 316 számozott levél a tagok számára. Ezen régibb rész 1826-ban rendeztetett be, noha a könyv elején levő névmutató héber dátuma 1824-et állít. E dátum körülírásánál (אִישׁ עַל דָּגְלוֹ וְעַדְהוּ לֹא יָבֹל לִפְנֵי) = 384—1824) az író úgy lát-szik az utolsó szó ב-betűjér elfelejtette megjegyezni. A tagok lapjain 1826. előtti évekről bejegyzett adatok, melyek leg-régibbje 1807-re vonatkozik. (32. és 33. lap) a könyv készítése alkalmával egy kéz által lettek pótlólag fölvéve. E régibb rész 1826-tól 1864-ig használtatott, amikor megtelvén a tagok lap-számai, hozzá kötöttek.

II. Az újabb rész: a könyvhöz folytatólag hozzákötött 317—528. levél, mely 1882-ig szolgált a tagok bejegyzésére.

III. A legújabb rész: a könyv elején hozzákötött 18 levél, melynek tartalma: 1. Nehány jegyzőkönyv 1859. 1860. 1875. 1878. (Tanárky Gedeon és Schweiger Márton tiszteletbeli tagokká választása.) 2. Az 1878. febr. 10 edikén (Adar 7.) meg-tartott százéves jubileum érdekes leírása. 3. A tagok lapjainak betűrendes mutatója, a melynek első lapja a régibb részszel egyidejű és a szerintünk téves dátumot mutatja.

A tagok lapjain nagyobbára csak a fölvétel ideje, a fölvé-teli díj nyugtázása és egy részénél azon időpont, melyben az

illető teljes jogu tag lett (an den Tisch kommen), van följegyezve. Alapító levél van följegyezve a 4. és 9. lapon, egy nőnek még életében kiváló érdemeiért biztosítottak ingyenes hazakoroh (60. lap). Születési bizonyítvány több ízben adatott — anyakönyv hiányában — a könyv alapján, a mi az illető lapokon fel van írva. Fegyelmi eljárásról adnak hírt: 52. l. 1842-ben szidalmazásért 3 évi kizáratás, a mi azonban pénzbírságra változtatott; 56. l. 1848-ban: tiszteletlen viselkedésért büntetéssel fenyeget; 405. l. 1875-ben: tisztességtelen viselkedésért valaki 3 évre elhatárolva *degradáltatik*, a 96-ik lap pedig ki van vágva és nyilván tulajdonosának (עקב כ"ר כ") kizáratása jeléül visszaküldetett. A fegyelmi eljárások e csekély száma úgy a tagok mint a vezetők békés természete mellett tanuskodnak.

Az alapszabályok kétségtelenül 1826-ban a régebbi könyv berendezése alkalmával irattak s talán akkor szerkesztettek is. Eredetileg 22 §-ból állottak, de már a 22-dik sem egyidejű az első 21-gyel. Később újabb alapszabályok folytatónak hozzájegyeztettek: 23—24. §. (mikor?), 25. §. (1848.), 26—27. §. (1855.), 28. §. (1875.). 1878-ban az alapszabályok magyarul szerkesztettek és nyomtatásban is megjelentek 1879-ben. A törzskönyvet Hidasi László úrnak, ki a nagykörösi Chevranak 1814. óta tagja és 41 év óta gondnoka, közbenjárására volt szíves az egyesletnek néhány napra elküldeni. A nagykörösi chevra keletkezésére vonatkozólag e könyv felvilágosítást nem nyújt; Hidasi ur közlése szerint sirkő-feliratokból sem lehetett eddig régebbi történeti anyagot kiböngészni. Szóbeli hagyomány és az idősebbek visszaemlékezése szerint azonban kétségtelen, hogy e chevra már 1778. körül fönnállott.

E fenti adatokat, melyek az első ívek kinyomatása után jutottak birtokunkba, közöljük, mert reméljük, hogy hitfeleink között találkoznak majd, kik saját lakhelyük chevra könyveit hasonló módon, röviden ösmertetni fogják, hogy a hazai zsidóság történetéhez adataikkal hozzájáruljanak. Kétségkívül szívesen fogná a jeles Magyar Zsidó Szemle az ily rövid értesítéseket a hazai chevrák könyveiről, illetve történetéről közölni. Gyűjtsük az anyagot, a míg el nem vesz! Így N.-Körösiön a régi chevra-könyv, melyben az alapítás adatai fel voltak jegyezve, elveszett, s Makón is csak a régiek gondosságának köszönjük, hogy az árviz által megrongált alapszabályok gondosan lemásolatván, fönnmaradtak.

Az óbudai chevra legrégibb alapszabályai 1786-ból valók, A 23. lap az dr. Klein Gyula főrabbi ur közlése.)

- 9 lap 14 sor Lévy Mútyás, nem cursiv.
 9 " 22 " Politzer Lipót cursiv.
 13 " 1) jegyz. A kismártoni betegápoló egyesület 1768-adiki névlistájában levő alapszabályaiiban magát így nevezi. *חברת חסד ורחמים*
 A chevraék számára szerkesztett imakönyveket lásd Steinschneider Catalog. Bodl. Nr. 2868. b. (1689.), Nr. 2938. (1703.), Nr. 2939 (1709.), Nr. 4348. (1626.) évből.
 18 " 2) jegyz. 6. sor: fiainak helyett olv. tagjainak.
 19 " 3) " 1748 Makó, 1861 Kowno (Oroszország).
 40 " 16. sz.: Id. Scheinberger Antal és neje alapítványa 1887. dec. 14.; 500 frt papíráradék. Kamatai leányegyleti népkönyha javára. Ennek megszünte vagy nem szűnik számára való berendezése esetére a chevra menhüze javára.
 51 " 4 sor Grünblatt Léb. meghalt Dorosma 1827. kö.ül.
 54 " 3 " vna.
 79 " utolsó sor 1887—661. Dr. Hoskó József.
 91 " utolsó sor: olv. *חברת*.
 95 " 6 sor olv. *חברת*.

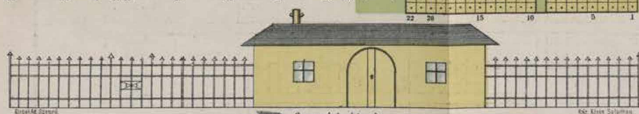
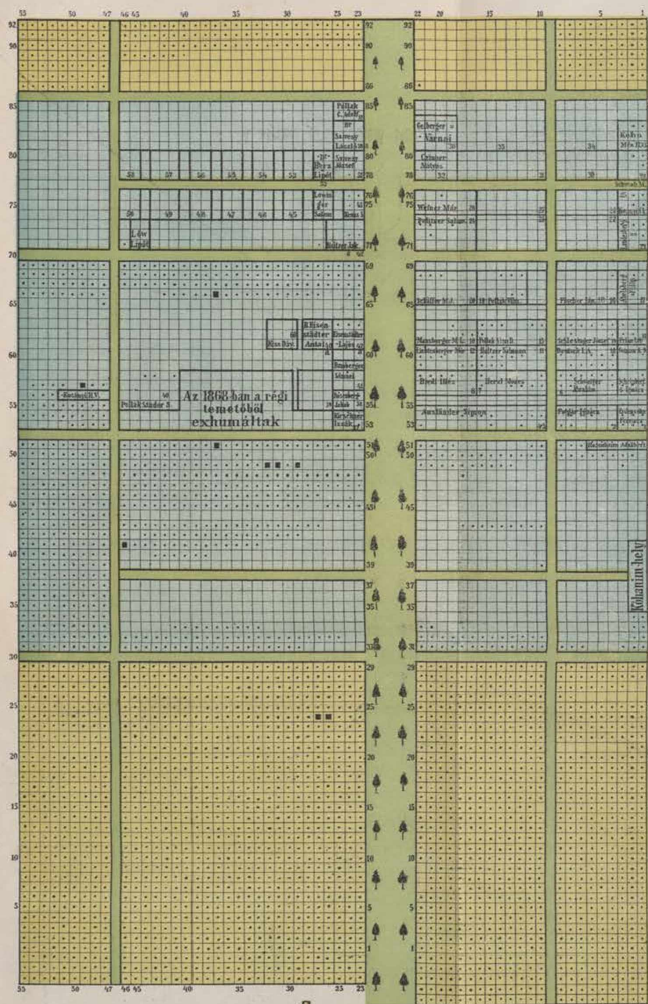
Szántó földdek

Római kat. temető

Görög keleti temető

Szántó földdek

- Cherutagok helye.
- Nemtagok helye.
- Utak.

A szegedi xsidó temető 1887.

- ... Felhasznált sírhelyek.
- [X] Családi sírhelyek.
- Előre megvett sírhelyek.